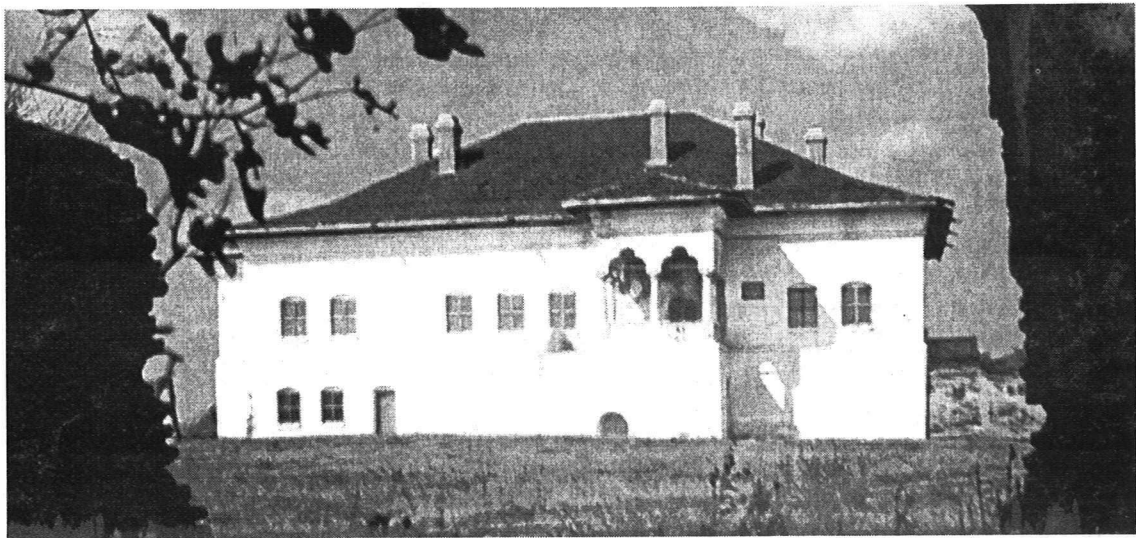

CURIER

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI BIBLIOLOGIE

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „Ion Heliade Rădulescu”
DÂMBOVIȚA

Timp de peste două decenii și jumătate, domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) se înscrie în istoria poporului român ca una din cele mai luminoase și benefice, în special pentru cultură și artă, prin înființarea de școli și tipografii, încurajarea acestor activități, atât în țară cât și în afara acesteia, ridicarea unor palate și lăcașuri bisericești, transformând Țara Românească într-un centru spiritual al Sud-Estului european și al Orientului Creștin. A creat premisele unei viitoare renașteri politice, economice și spirituale a românilor, înfăptuită plenar în secolul următor.

Colectivul de redacție:

Dr. Victor Petrescu –
Redactor-șef,
directorul bibliotecii

Redactori
Vlăduț Andreescu
Cornel Albuleț
Daniela Stoica
Alexandru Ștefănescu

Procesare computerizată
Mariana Briceag
Daniela Stoica

Tehnoredactare
Ion Anghel

Redacția și administrația:
Str. Stelea, nr. 2
Târgoviște, Dâmbovița 130018
Tel/fax: 0245/612316
www.bjdb.ro
office@bjdb.ro

Editura **Bibliotheca**
Str. Nicolae Radian,
Bl. KB2/3, Târgoviște
Tel/fax 0245/212241
www.bibliotheca.connsoft.ro

Tiparul: PRESTO1 S.R.L.
Târgoviște

SUMAR

TÂRGOVIȘTE – CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

- Școala și tiparul epocii brâncovenești / 1
Dr. Victor Petrescu
- Antim Ivireanul – cititor de cultură și spiritualitate românească / 4
Dr. Agnes Erich
- Mărturii despre Mitropolia Târgoviște / 6
Dr. Mihai Oproiu; Alexandru V. Ștefănescu
- Polisemie și metaforă în opera scriitorilor dâmbovițeni / 9
Dr. Petre Gheorghe Bârlea

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

- Activitatea de animație culturală / 16
Vlăduț Andreescu
- Biblioteca orașenească „Aurel Iordache” Găești. 80 de ani de existență / 21
Valentina Tufescu
- Tradiții ale lecturii publice în comuna Pietroșița / 22
Lili Negulescu

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

- Știința informării – domeniu interdisciplinar de cercetare în Societatea Cunoașterii / 24
Dr. Elena Tîrziman; dr. Agnes Erich

PATRIMONIUM

- „Ancheta” – o cronică a Târgoviștei între cele două războaie mondiale / 29
Dr. George Coandă
- Constantin Vasiliu-Bolnavu. Un filantrop bucureștean legat de județul Dâmbovița / 30
Theodor Nicolin
- Rimele altui timp târgoviștean / 31
Jozsef Pildner
- Cenzura cenzurată sau fabula sub vremuri. 85 de ani de la nașterea lui Aurel Iordache / 33
Daniela Olguța Iordache
- Din nou despre Vasile Florescu / 34
Alexandrina Andronescu; Felicia Mihaela Iacob
- Fragmentarium. Marin Bucur / 36
Ștefan Ion Ghilimescu
- Prozatorul dâmbovițean Alecu Vaida Poenaru / 38
Mihai Stan
- O manifestare de referință a culturii. Mesaje dâmbovițene în timp / 40
Mihai Gabriel Popescu

TABLETE DE SCRITOR

- Târgoviștea de ieri și de azi / 42
Corneliu Popescu
- Orașul crizantemelor de aur / 43
Costache R. Ilie

Târgoviște

CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

290 de ani de la moartea lui Constantin Brâncoveanu

ȘCOALA ȘI TIPARUL EPOCII BRÂNCOVENEȘTI

Timp de peste două decenii și jumătate, domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) se înscrie în istoria poporului român ca una din cele mai luminoase și benefice, în special pentru cultură și artă, prin înființarea de școli și tipografii, încurajarea acestor activități, atât în țară cât și în afara acesteia, ridicarea unor palate și lăcașuri bisericești, transformând Țara Românească într-un centru spiritual al Sud-Estului european și al Orientului Creștin.

Continuând opera de renaștere culturală și artistică a lui Matei Basarab el a adus-o pe noi culmi, datorită perioadei de prosperitate economică, unei vaste averi personale, cât și precăritării intelectuale superioare de care a beneficiat (și Ceas, tă stolnicului Constantin Cantacuzino), făcând o la Alca bazată în special pe artă și cultură, care i-a asigurat un prestigiu meritat în țară dar și peste hotarele ei. Integrat spiritului occidental, a avut contacte fertile cu cultura și civilizația Italiei (Veneția, Florența, Padova).

Aflat la „răspântie între trei lumi ce reprezintă tot atâtea stiluri de cultură – Occident, Orient, Bizanț – , spațiul carpato-balcanic, în general, și cel carpato-danubian indeosebi, a fost supus tuturor seismelor istoriei. În asemenea condiții cultura română a suferit consecințele condiționării destinului istoric al poporului român, impus în parte, de poziția geografică a Daciei”¹.

Putem, așadar, vorbi de un adevărat model cultural brâncovenesc. Prin ce se caracterizează el? În primul rând reușește să strângă la curte un grup de cărturari: frații Radu și Șerban Greceanu, Radu Popescu, la loc de cinste aflându-se unchiul său, Stolnicul Constantin Cantacuzino sau Antim Ivireanul. Are contacte cu oameni cultivați, aducând la curte greci, italieni, cel mai cunoscut fiind Anton Mario Del Chiario, secretarul său florentin, care în 1718 publică la Veneția o carte despre Țara Românească: „Istoria della moderne rivoluzioni della Valachia, con la

descrizioni del paese, natura, costumi, ritu e religioni degli abitanti con la tavola geografica de quelle provincia”. De asemenea, a contribuit decisiv la dezvoltarea școlii. Continuând strădaniile lui Șerban Vodă Cantacuzino, care deschisese în București școală „slavonească și românească”, înființează, în 1694, „Academia Domnească de la Sf. Sava”, cu limba de predare greacă, școală de învățământ superior, organizată în spirit renașcentist italian, condusă, din 1698 și până în septembrie 1702, de învățatul grec Sevastos Kiminitul, urmat de Marcu Pharphiropulos și Gheorghe Hypomenos. Din 1707 Hrisant, patriarhul Ierusalimului, o reorganizează. Se preda filosofie, retorică, literatură, științe (astronomie, medicină, fizică, matematică). Printre profesori întâlnim nume reprezentative ale Orientului: Sevastos Kiminitul, Ioan Comnen, Panait Sinopeus, Maxim Peloponisianul sau George Maiota, Bartolomeo Ferrati, cu studii la Roma sau Veneția.

Au învățat aici printre alții, fiii domnitorului, dar și Iordache Crețulescu, Barbu Greceanu, Toma Cantacuzino, Ștefan Cantacuzino.

De altfel, cei trei fii ai săi promiteau a avea talent oratoric și literar, dacă viața nu li s-ar fi curmat brusc, în 1714, la Constantinopol, alături de cea a tatălui său. Ștefan Brâncoveanu este autorul unui „Cuvânt paneginic la Sf. Constantin”, în grecește, tipărit în 1701, la București; a unui „Cuvânt paneginic la martirul Ștefan” sau a unui „Cuvânt paneginic la adormirea Născătoarei de Dumnezeu”. După Alexandru Piru², „Radu, al treilea fiu, a compus „Cuvântarea la patima cea de lume mântuitoare” și „Cuvânt paneginic la Sfântul Nicolae” (1706)”. Totodată, primul său fiu, Constantin, care era „învățat între învățați”, „orator și adânc cugetător”, a tradus în greaca modernă, la stăruințele lui Antim Ivireanul, „Viețile grecești și romane” ale lui Plutarh Cheronel³.

P. 1089

Voievodul trimite pe unii elevi ai Academiei de la Sf. Sava la studii în străinătate în centre ca Padova sau Veneția.

Caracterizând locul de prim rang pe care l-a deținut această instituție de învățământ, P. P. Panaitescu afirma că „De la București, din chiliile mănăstirii Sf. Sava, se făceau auzite vocile libertății pentru popoarele asuprite, precum și vocile învățaților greci, care preferau adevărul științific în formă aristotelică. Spiritul nou ce se manifesta printre cărturarii de la curte, ca și acela în care erau predate cursurile de la Sf. Sava, rupându-se de formele culturii slavo-bizantine și de misticismul medieval, pentru a afirma odată cu libertatea de gândire, o concepție nouă, raționalistă și materialistă asupra lumii și vieții, ce avea în centrul ei omul, a sfârșit limitele vechii lumi. Prin umanismul Renașterii s-a încheiat umanismul românesc”⁴.

Se subliniază caracteristicile fundamentale ale acestui umanism de sorginte românească, bazat pe civilizația greacă și latină, pe studiul Antichității, pe valorile bizantine, puțin cunoscute Occidentului.

Cronicarul acelor vremuri, Radu Greceanu, caracteriza împlinirile epocii: „Pe lângă acele cu care au înfrumusețat înțeleptul, umanul și de Dumnezeu plăcutul guvern al Vostru, dîlnic onorează și înfrumusețează și acum pe această de Dumnezeu păzită țară și Domnie, cu atâtea clădiri sfințite și în adevăr regale, cu biserici și mănăstiri și cu alte multe și mărețe feluri de clădiri și zidiri, spre folosul și binefacerea locuitorilor. În special cu licee (frondistirii), și școale de deosebite științe și învățături, zic cu școale grecești, slavonești și locale (românești); între toate și pentru aceste limbi (ați făcut) și tipografie”⁵.

După o perioadă de stagnare activitatea tipografică se reia, în 1678 apărând *Cheia înțeleșului*, traducerea din rusește a lui Varlaam. După un deceniu, în 1688, Șerban Cantacuzino ia inițiativa traducerii *Bibliei*, „după limba elinească”, spre înțelegerea limbii românești. Domnitorul moare înainte de apariția acesteia (29 octombrie 1688), tipărirea „s-au săvârșit cu îndemnarea dumnealui Constantin Brâncoveanu, marele logofăt, nepot de soră al măriei sale, carele după pristăvirea acestui mai sus pomenit, domnu (...) den alegerea a toatei Țării Românești pre dumnealui l-au coronat cu domniia și stăpânirea a toată țara Ungrovlahiei”.

Dan Simonescu sublinia faptul că: „abia pus în domnie (9 noiembrie 1688) a cheltuit ca să termine tipărirea *Bibliei*” pe care apoi „o au ridicat (și) ... pentru cea de obște puțință s-au dăruit neamului românesc”⁶. De asemenea, afirmă că a dăruit exemplare cu autografe spătarului Matei Cantacuzino sau mitropolitului Dosoftei al Moldovei.

În perioada 1678-1714 au apărut numeroase cărți de sub teascurile tipografiilor din București (1678), Buzău (1691, datorită episcopului Mitrofan), Snagov (1696), Râmnic (1705), Târgoviște (1709), și la Mănăstirea „Antim” din București (1716).

Remarcabil este faptul că majoritatea tipăriturilor buzoiene sunt în românește: „*Mineiu*” (1698), „*Molitvenic*” (1699), „*Psaltire*” (1701), „*Învățătură de șapte taine*” (1702), „*Liturghier*” (1703), „*Apostol*” (1704).

Totodată au circulat în epocă numeroase manuscrise, anale, cronici, lucrări literare cu conținut laic. Un astfel de manuscris, redactat la București în 1686, poartă însemnarea

„A lui Constantin Brâncoveanu vel spătar”⁷.

Învățământul academic al vremii, predat în grecește, face din ce în ce mai necesară introducerea în cultura română a valorilor culturii și civilizației grecești, impuse și datorită conjuncturilor economice, politice sau religioase din Țara Românească. La tipografia grecească din București (1690) se scot o serie de scrieri cu caracter dogmatic, îndreptate împotriva propagandei catolice sau calvine. „*Manual în contra schismei papistașilor*” de Maxim Peloponezul; „*Întâmpinare la principiile catolice*” de Meletie Sirigul; „*Manual în contra rătăcirii calvine*” (1690) a lui Dositei, patriarhul Ierusalimului. De asemenea, apar lucrări pentru oficierea slujbei religioase, în grecește, cuvântările cu subiect religios ale fiilor lui Constantin Brâncoveanu sau „*Maxime filosoferi*” (Târgoviște, 1713). Majoritatea acestor cărți apar la București, în tipografia Mitropoliei (15 față de doar 5 în românește), totalul acestora în toate centrele tipografice fiind de 42, asistând, așadar, la o tendință accentuată de folosire a limbii grecești, ceea ce va întârzia pătrunderea românei în biserică. În dorința de a diminua sau chiar de a elimina limba slavonă din biserică, înlocuind-o cu cea română, greaca a fost percepută ca etapă intermediară, tranzitorie. Printre ultimele cărți apărute în slavonește amintim „*Triodul*” (1697), „*Mineiu*” (1698), „*Molitevnicul*” (1699), „*Octoih*” (1700), „*Penticostar*” (1701), „*Apostol*” (1704), „*Antologhion*” (1705), „*Octoih*” (1706, 1712).

Determinantă pentru dezvoltarea tiparului epocii brâncovenești, a artei grafice, a biruinței limbii poporului, atât în cărțile de cult, cât și în cele laice, este contribuția lui Antim Ivireanul, la Snagov, ca egumen, Râmnic, ca episcop (1705-1708), sau București și Târgoviște, din 27 iunie 1708, fiind ales mitropolit al Bisericii Ortodoxe R. Personalitate remarcabilă a începuturilor literaturii romane moderne, a fost un iscusit tipograf și editor, miniaturist și sculptor, ctitor de lăcașuri sfinte, un mare predicator și orator.

Tipărește 30 de cărți în limba greacă, 24 de cărți în limba română, o carte în slavonă, 8 cărți bilingve, dintre care 5 slavo-române, 2 greco-arabe și una greco-română. Pentru prima oară în peisajul tipografic românesc, la Târgoviște, în 1713, apare un „*Catavasier*” în trei limbi: slavonă, română, greacă. O latură importantă a activității sale este cea a tipării cărților religioase în limba română: „*Evanghelie*” (1705), „*Molitvenic*” (1706), „*Osmoglasnic*” (1706), tipărite la Râmnic, sau cele de la Târgoviște: „*Evhologhion*” sau „*Molitvenic*” (1708-1712), „*Psaltire*” (1710), „*Octoih*” (1712), „*Liturghier*” (1713), „*Catavasier*” (1714), „*Ceaslov*” (1715).

Continuând opera episcopului Mitrofan, care la Buzău va tipări, în 1701, *Psaltirea*, în limba română, Antim Ivireanul va reedita în 1713 „*Liturghierul*” și „*Molitvenicul*”, „cu textul integral în limba română”, deoarece a sesizat faptul că rânduiala și desfășurarea slujbelor bisericești este deficitară, subliniind rolul pe care îl joacă în viața omului știința de carte. Cel ce „nu știe carte ca să citească Sfânta Scriptură și cărțile bisericii noastre se aseamănă cu dobitoacele cele necuvântătoare”. Omul este, conchide Antim, „orb și nu simte ce pricepe”⁸.

Pentru activitatea depusă, sunt edificatoare cuvintele sale testamentare: „*Ias cu blestem și aceasta: să aibă datorie*

tipograful să învețe meșteșugul tipografiei unul după altul, pentru ca să nu piardă acest meșteșug din țară, nici să se prăpădească lucrul cărților pentru folosul țării și pentru ajutorul casei”⁹.

Pătrunderea limbii române în biserică și în cancelaria domnească duce la apariția, în afara cărților religioase, a celor laice: „Mărgăritare” de Sf. Ioan Gură de Aur (București, 1691), traduse de Radu și Șerban Greceanu; „Floarea darurilor” (Snagov, 1700); „Alexandria” (Târgoviște, 1713); „Pildele filozofești” (Târgoviște, 1713); colecție de maxime traduse de Antim.

Aceste lucrări au contribuit la formarea limbii literare, dezvăluind orientarea umanistă a sfârșitului de secol al XVII-lea, ce se va accentua la începutul celui de-al XVIII-lea, bazată pe latină și greacă, pe studiul Antichității, întrerupt brutal prin moartea lui Constantin Brâncoveanu.

O latură deosebită a epocii brâncovenești este aceea a sprijinirii Orientului creștin. După prăbușirea Imperiului Bizantin, „opera de ecumenicitate creștină revine voievozilor români”, „voievodul muntean a făcut nenumărate daruri la Sf. Munte”¹⁰.

În acest scop se vor tipări 31 de cărți grecești, proiectându-se înființarea unei tipografii la Academia din Fanar.

Printre acestea: „Întâmpinarea la principiile catolice și la chestiunile lui Chiril Lucaris” (1690); „Manual în contra retoricii calvine” (1690); „Mărturisirea credinței ortodoxe” (1699).

Pentru creștinii din Antiohia va tipări, cu litere arabe, la Snagov, un *Litughier greco-arab* (1701), urmat de un *Ceaslov greco-arab* (1702). Mai mult, instalează o tipografie la Alep, unde va apare, în 1706, „Psaltirea arabă”, urmată de „Evanghelia” (1706, 1708) și „Penticostar” (1711).

La rugămintea regelui Wakhtang IV al Siriei, dar și a lui Antim Ivireanul, trimite la Tiflis pe meșterul Mihai Ștefanovici, care organizează o tipografie, cu litere trimise de domnul muntean, de sub teascurile căreia va apărea, în 1710, „Litughierul georgian”.

Întinde o mână de ajutor românilor de peste munți, după 1690, Transilvania fiind încorporată Imperiului Habsburgic și este supusă unei ample acțiuni de trecere la catolicism.

Șubvenționează tipăriturile din Bălgrad, trimite pe meșterul Mihail Istvanovici, care va edita o „Bucoavnă” (1699) pentru „deprinderea învățaturii copiilor la carte și simbolul credinței creștinești”¹¹ și o „Evangheliu ca învățătură”, „pentru folosul și binele de obște”¹². Meșterul tipograf sublinia meritele lui Constantin Brâncoveanu care „s-a arătat luminătorul credinței pravoslavnice, întărind-o cu dumnezeieștile cărți, în tot chipul tipărindu-le”¹³.

Tot eveniment tipografic deosebit este și apariția primei cărți în limba turcă din întreaga lume otomană: „Praschinatorul Ierusalimului și a toată Palestina” (București, 1701).

La dragostea sa față de litera tipărită trebuie să adăugăm și pe aceea față de carte în general, bogata sa bibliotecă, descoperită la Hurez, în 1860 de Alexandru Odobescu, atât cât a mai rămas, stând mărturie în acest sens. Cuprindea o varietate tematică și lingvistică, găsindu-se autori bizantini, operele părinților bisericii creștine, în ediții

greco-latine, dar și ale lui Herodot, Homer, Hesiod, Euripide, Aristofan, Arhimede, Socrate, Justinian, alături de numeroase manuscrise românești, grecești, slavonești, între acestea și un fragment din „Istoria Țării Românești” a stolnicului Constantin Cantacuzino¹⁴.

La realizările remarcabile ale școlii și tiparului, epoca brâncovenească adaugă pe cele ale istoriografiei sau ale artei în mod deosebit, prin amploare, diversitate și în special prin originalitate, impunând un adevărat „stil brâncovenesc”.

Nicolae Iorga îl caracteriza astfel: „Domn autonom în țara lui, înconjurat cu prestigiu superior al cesarilor constantinopolitani ai lui Constantin cel Mare, în întreaga lume a Orientului, aceasta a fost situația lui Constantin Vodă Brâncoveanu”¹⁵.

Epoca brâncovenească este epoca unor realizări deosebite, de trecere de la o lume medievală spre cea modernă, cu tendințe de occidentalizare, un început de maturitate artistică, continuare a epocii de efervescentă culturală a secolului al XVII-lea, de biruință a umanismului de sorginte românească orientat spre valorile spirituale europene.

A creat premisele unei viitoare renașteri politice, economice și spirituale a românilor, înfăptuită plener în secolul următor.

NOTE

1. Ștefan Ionescu, *Epoca brâncovenească*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 131.
2. Alexandru Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 211.
3. Idem.
4. P.P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, Editura Academiei, 1965, p. 225.
5. Ion Bianu; Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, vol. I, 1508-1716, București, Socec, 1903, p. 428.
6. Dan Simonescu; Gheorghe Buluță, *Pagini de istorie a cărții românești*, București, Editura Ion Creangă, 1981, p. 60.
7. Ștefan Ionescu; Panait I. Panait, *Constantin Vodă Brâncoveanu. Viața. Domnia. Epoca*, București, Editura Științifică, 1969, p. 326.
8. *Învățătura pre scurt pentru taina pocăinței*, Râmnic, 1705.
9. Mss. 3342, Biblioteca Academiei, f. 2.
10. Ștefan Ionescu, *Op. cit.* p. 176.
11. Ion Bianu; Nerva Hodoș, *Op. cit.* p. 369.
12. Ion Bianu; Nerva Hodoș, *Op. cit.* p. 373.
13. Ion Bianu; Nerva Hodoș, *Op. cit.* p. 375.
14. Ion Ionașcu, *Istoricul mănăstirii Hurez*. În „Analele Olteniei”, XIX (1935), nr. 79-82, p. 339-344.
15. Nicolae Iorga, *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*, Vălenii de Munte, 1914, p. 12.

ANTIM IVIREANUL – ctitor de cultură și spiritualitate românească

Între vlădicii care au înscris pagini strălucite în istoria tiparului românesc se numără și mitropolitul Țării Românești, Antim Ivireanul. S-a născut în Iviria sau Georgia de azi, în jurul anului 1650, din părinții Ioan și Maria, primind la botez numele de Andrei. Încă din tinerețe a căzut rob la turci, care l-au dus la Istanbul (Constantinopol). Se pare că după ce a scăpat din robie a trăit în preajma Patriarhiei ecumenice, unde a învățat sculptura în lemn, pictura și broderia. În Istanbul a învățat limbile greacă, arabă și turcă. Probabil tot acolo s-a și călugărit.

În jurul anului 1690, evlaviosul domn Constantin Brâncoveanu l-a adus în Țara Românească. Aici a învățat meșteșugul tiparului de la fostul episcop Mitrofan al Hușilor, care conducea în acel timp tipografia domnească din București. În octombrie 1691 a tipărit o carte grecească, în care iscălea „Antim ieromonah”. După alegerea episcopului Mitrofan în scaunul vlădicesc de la Buzău, Antim a ajuns conducător al tiparului domnești de la București. Acolo a lucrat până în 1694, tipărind alte trei cărți, între care și o „Psaltire românească”, cu versuri scrise de el în cinstea lui Constantin Brâncoveanu, semn că învățase bine limba noii sale patrii. În 1696 ieromonahul Antim s-a mutat la mănăstirea Snagov, unde a întemeiat o nouă tipografie, fiind și egumenul acesteia. La Snagov a stat

până în 1701, tipărind 15 cărți, dintre care 5 în românește. Tot atunci a tipărit un „Liturghier greco-arab” (1701), pentru trebuințele credincioșilor ortodocși din îndepărtata Patriarhie din Antiohia Siriei. Aici ieromonahul Antim a deprins cu meșteșugul tiparului o seamă de ucenici, dintre care cel mai de seamă a fost Mihail Ștefanovici (Istvanovici), care mai târziu a tipărit cărți la Alba Iulia și în țara natală a lui Antim, în Iviria.

În anul 1701 Antim s-a reîntors în București.

Din acel an și până în 1705 a continuat aici șirul tipăriturilor, editând un număr de 15 cărți, între care și un „Ceaslov greco-arab” (1702), tot pentru credincioșii din Patriarhia Antiohiei, „Noul Testament” în românește (1703) și altele.

Calitățile deosebite cu care era înzestrat ieromonahul Antim, ca și munca rodnică și neobosită pe care a depus-o încă din clipa venirii sale în Țara Românească, l-au făcut vrednic de a fi ales episcop al Râmnicului, la 16 martie 1705. Odată cu așezarea sa în scaunul vlădicesc, a dus acolo și tipografia de la Snagov, întemeind astfel prima tiparniță la Râmnic. În decurs de trei ani a imprimat aici 9 cărți, din care 3 românești și 3 slavo-române, mai multe cărți de slujbă, dintre care și *Liturghierul* cu *Molitfelnicul*, primele ediții românești din Muntenia (1706).

După o păstorire de trei ani la Râmnic, se petrece o nouă schimbare în viața lui Antim Ivireanul. La 27 ianuarie 1708 moare mitropolitul Teodosie, aflat în fruntea Bisericii Ortodoxe din Țara Românească timp de aproape 40 de ani. Înainte de moarte și-a exprimat dorința ca episcopul Antim al Râmnicului să-i fie urmaș în scaun, socotind că este cel mai vrednic pentru această înaltă treaptă vlădicescă. S-a ținut seama la alegere de dorința vrednicului mitropolit.

Înscăunarea a avut loc în ziua de 22 februarie 1708, la Duminica Ortodoxiei, fiind de față patriarhii Alexandriei și Ierusalimului. Cu acest prilej noul mitropolit a rostit o frumoasă cuvântare, arătând ce îndatoriri avea de îndeplinit în noua sa slujbă arhierască.

În activitatea sa de mitropolit al Ungrovlahiei n-a cruțat nici o osteneală pentru luminarea credincioșilor, dovedind frumoase calități de păstor, predicator și patriot. După așezarea sa în scaunul metropolitan a întemeiat o nouă tipografie la Târgoviște. Aici a tipărit 18 cărți, dintre care 11 în românește, cele mai însemnate fiind tipăriturile românești: „Psaltirea”, „Octoihul”, „Liturghierul”, „Molitvelnicul”, „Catavasierul”, „Ceaslovul”, fapt ce demonstrează că numărul cărților românești era în creștere. Trebuie să notăm că mitropolitului Antim îi revine meritul de a fi introdus pentru totdeauna limba română în slujba bisericească, desăvârșind ceea ce se începuse sub Matei Basarab (tipicul în românește) și Șerban Cantacuzino (textele biblice). Prin tipărirea cărților de slujbă în românește, Antim a contribuit și la făurirea unei limbi liturgice

românești, care dăinuiește până astăzi, nedeosebindu-se decât foarte puțin de cel tradus de Antim. După el au mai rămas netraduse numai „*Mineiele*”, „*Triodul*” și „*Penticostarul*”, care se vor tipări mai târziu.

În 1715 mitropolitul Antim a mutat tipografia de la Târgoviște la București, unde a mai înființat o tipografie, la mănăstirea ocrotită de el, a „*Tuturor Sfinților*”. În total, în decursul activității sale în Țara Românească, s-au tipărit 63 de cărți, din care 38 le-a îngrijit el însuși, celelalte fiind contribuția ucenicilor săi. Dintre ele, 21 erau în românește. A scris: „*Învățătura pe scurt pentru taina pocăinței*” (Râmnic, 1705), „*Învățătura bisericească la cele mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților*” (Târgoviște, 1714) și „*Sfătuiri creștine politice către domnitorul Ștefan Cantacuzino, în grecește*” (București, 1715).

A rămas de la el și o lucrare în manuscris, intitulată „*Chipurile Vechiului și Noului Testament*”, care cuprinde 503 portrete în medalion, reprezentând personaje biblice. Tot mitropolitului Antim i se datorează ilustrarea tipăriturilor sale cu gravuri, unele din ele fiind de o măiestrie deosebită. Toate acestea arată calitățile artistice deosebite cu care era înzestrat.

O altă latură de seamă din păstoria lui Antim a fost zidirea sufletească a credincioșilor săi prin cuvânt. Sunt prețuite până azi predicile sale, numite „*Didahii*”, în care osândește feliurite păcate ale vremii sale, mai ales ale marii boierimi. Cunoaștem de la el 28 de predici la diferite duminici și sărbători și 7 cuvântări ocazionale, toate înfățișând pe Antim ca om cu o cultură deosebită. N-a fost influențat de alți predicatori, cum s-a susținut mult timp, ci ele au o notă originală, fiind bine gândite și legate de realitățile vieții.

Vrednicul mitropolit Antim este ctitorul mănăstirii cu hramul „*Toți Sfinții*” din București (numită azi mănăstirea „*Antim*”), ridicată în anii 1713-1715, după planurile sale. Pentru această mănăstire a întocmit un așa numit „*Așezământ*”, care este un fel de testament al său, cu rânduiri pentru ajutorarea copiilor săraci dornici să învețe carte, a oamenilor și fetelor sărace, a străinilor etc.

Mitropolitul Antim Ivireanul s-a îngrijit îndeaproape și de românii ortodocși din Transilvania. Încă din anul 1699, pe când era numai tipograf, a trimis la Alba Iulia pe ucenicul său Mihail Ștefanovici, care a tipărit acolo două cărți pentru folosul sufletesc al credincioșilor transilvăneni. După dureroasa dezbinare petrecută sub Atanasie Anghel, în 1701, mitropolitul Antim a trimis în numeroase rânduri scrisori de îmbărbatare către românii din Scheii Brașovului, îndemnându-i să rămână statornici în dreapta credință, hirotonind preoți și diaconi pe seama bisericii lor. Arătam mai sus că a tipărit cărți de slujbă pentru credincioșii arabi din Patriarhia Antiohiei, precum și

pentru credincioșii de limba greacă. A stăruit pe lângă Constantin Brâncoveanu să ajute compatrioții săi din Georgia la tipărirea de cărți de slujbă în limba lor, trimitând acolo pe ucenicul său Mihail Ștefanovici, care a tipărit la Tbilisi câteva cărți în limba georgiană.

După numirea primului domn fanariot, Nicolae Mavrocordat, în 1716, au început zile grele pentru bătrânul mitropolit, învinuit că a intrat în legătură cu austrieicii și că ar fi uneltit împotriva domnului și închis în temnița palatului. A fost ținut acolo mai multe săptămâni, cerându-i-se demisia. Refuzând să o dea, Mavrocordat a cerut patriarhului din Constantinopol să-l caterisească, lucru pe care acesta l-a și făcut. În sentința de caterisire i s-au adus felurite învinuiri nedrepte, între care și aceea că s-a ridicat împotriva „*puternicei împărății*” turcești, pe baza cărora a fost scos din rândul arhierilor și călugărilor, urmând să fie închis pe viață în mănăstirea Sf. Ecaterina din Muntele Sinai. Această pedeapsă n-a mai ajuns să o facă, pentru că ostașii care îl însoțeau spre Muntele Sinai l-au măcelarit, aruncându-i trupul în râul Tungia, lângă Adrianopol.

Așadar, mitropolitul Antim Ivireanul și-a pus toate cunoștințele, râvna și priceperea în slujba Bisericii și a credincioșilor români care-l primiseră cu atâta dragoste. Tipograf, autor de lucrări originale, traducător al cărților de slujbă în românește, predicator și păstor de suflete, artist, ctitor de lăcașuri sfinte, sprijinitor al Ortodoxiei și al românilor transilvăneni, Antim Ivireanul rămâne o figură luminosă a spiritualității medievale românești.

Bibliografie

1. Dinulescu, Ștefan – *Viața și activitatea mitropolitului Țării Românești Antim Ivireanul*, Cernăuți, 1986, 100 p;
2. Dobrescu, Nicolae – *Viața și faptele lui Antim Ivireanul, mitropolitul Ungrovlahiei*, București, 1910, 119 p;
3. Djindjihașvili, Fanny – *Antim Ivireanul cărturar umanist*, Iași, 1982, 132 p.

Lect. dr. *Agnes Erich*

Mărturii despre Mitropolia Târgoviște

În viziunea unor călători străini

Este binecunoscut rolul, extrem de important, deținut de biserică în viața politică și culturală a Europei medievale.

Nici Țările Române nu fac excepție, mitropolitul aflându-se în fruntea Sfatului Domnesc, întrunind calitățile de cap al Bisericii, sfetnic principal și locțiitor al domnitorului. De aceea, se impunea ca înaltul prelat să aibă reședința în capitala țării, alături de domn și principalii boieri.

Întrucât scaunul domnesc se mutase la Târgoviște încă de la începutul secolului al XV-lea, iar mitropolitul continua să locuiască la Curtea de Argeș, patriarhul Nifon a cerut domnitorului Radu cel Mare să mute mitropolia în noua reședință domnească. De abia în 1517, urmașul lui Radu, Neagoe Basarab, îi soluționează cererea și „*cu a lui blagoslovenie zidi mitropolie la Târgoviște*”¹ în anul următor.

Lucrarea hagiografică „*Viața și traiul Sfântului Nifon*” ne oferă o primă descriere a Mitropoliei: „*mare și frumoasă, cu opt turlle și tot rotunde, cum să sătură ochii tuturor de vederea ei*”². Sfințirea s-a ținut cu mare fast în ziua de 17 mai 1520, sărbătoarea Înălțării Domnului, care era și hramul bisericii. Neagoe, deși afirmă într-o scrisoare că a „*isprăvit*” biserica, nu a apucat să o vadă terminată, datorită morții, așa cum certifică pisania în limba slavonă³.

Conform documentelor păstrate se pare că lucrările la biserică au continuat pe tot parcursul secolului al XVI-lea, italianul **Franco Sivori** – care a vizitat-o către sfârșitul veacului – considerând-o „*minunată*”, „*lucrată în mozaic*”, având și un „*frumos palat*” cu grădină. De asemenea, diverșii domni i-au făcut numeroase danii de moșii, vii, bălți și robi țigani.

După ce ocupația temporară a Târgoviștei de către turci (1595) și incursiunea oștilor lui Gabriel Bathory (iarna 1610 – 1611) i-au produs stricăciuni însemnate, lăcașul cunoaște o deosebită strălucire, în timpul domniei lui Matei Basarab. La mitropolia din Târgoviște este instalată o tipografie „*domnească*” și se țin dezbaterile unuia dintre primele cercuri academice din țara noastră⁴. Este epoca când va primi vizita a doi înalți prelați sirieni: **Macarie al III-lea și Paul din Alep**.

Paul din Alep, pe numele său arab Bulos Ibn az-za'im, era fiul episcopului ortodox de Alep, Macarie al III-lea, un cărturar vestit în epocă. Înalta demnitate eclesiastică a părintelui său, i-a permis adolescentului Paul să

primească rangul de diacon la doar 15 ani și apoi, la scurt timp, pe cel de arhidiacon al tuturor țărilor arabe.

Devenit patriarh tatăl său a făcut eforturi considerabile pentru a păstra comunitatea creștină a diocezei Antiohia, unde turcii forțau convertirea la islamism printr-o fiscalitate usturătoare. Conform însemnărilor lui Paul, patriarhul Macarie a cheltuit 7000 de piaștri pentru a obține ștergerea numelui unui mare număr de sirieni din defter.

La sfatul clericilor, patriarhul și fiul său – care avea dubla funcție de arhidiacon și secretar patriarhal – vor face o lungă și grea călătorie (iulie 1652 – aprilie 1659) în Moldova, Țara Românească și Rusia, de unde aveau speranțe că va primi un ajutor bănesc.

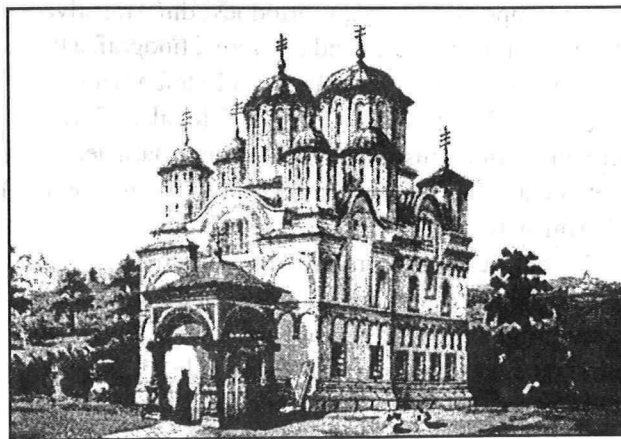
Deși nu a primit ajutorul scontat, Paul din Alep a lăsat o amplă descriere a călătoriei întreprinse, cu ținuturile străbătute, modul de viață al popoarelor vizitate, credințele, obiceiurile și mai ales practicile lor religioase.

În ceea ce ne privește pe noi descrierea mitropoliei și a palatului mitropolitan este cea mai completă care s-a păstrat. Cu un deosebit simț al observației, el notează detalii sugestive, prețioase pentru reconstituirea monumentului de la mijlocul secolului al XVII-lea:

„*Târgoviște este un oraș mare, cam cât Alepul sau Damascul. Cu mare trudă Matei Voievod îl înconjurase cu o palancă de lemn și cu un șant.*”

„*Locuința mitropolitului Țării Românești se află la capătul orașului, în lăuntru pământii; este foarte mare, cu trei îngrădituri de lemn și cu trei curți. Curtea din afară slujește pentru crescutul găștelor, rațelor și găinilor; cea de a doua cuprinde grajdurile cailor și bucătăriile; cea de a treia este închisă cu clădiri mărețe de piatră la care se intră prin porți mari.*”

„*În față se află o biserică mare, care nu-și are pereche în toată țara, afară doar de biserică mitropolitană a*

cazacilor, care seamănă cu biserica Sf. Sofia. Această biserică este tot atât de mare, spațioasă, încăpătoare și înaltă, sprijinită de numeroși stâlpi; ea este impunătoare și în stilul Sf. Sofia. Este împărțită în trei părți: prima este pronaosul, foarte spațios și cu multe cupole; de aici se intră printr-o a doua ușă în nartex, de asemenea spațios și frumos; apoi se intră printr-o a treia ușă chiar în mijlocul bisericii care este foarte mare. Turla // este măreață prin înălțimea și deschiderea ei. Se vede atârnat un policandru foarte mare. < Biserica > are trei altare înalte și mari; cel din mijloc este foarte mare, cu strane mari de jur împrejur. Iconostasul, crucea răstignirii și crucea cea mică sunt minunate; sfeșnicele de lemn aurit sunt (de) o lucrătură aleasă. De jur împrejur se găsesc multe ferestre, iar în turla (sunt) ferestre mici (și) rotunde.

Jilțul domnului se află la dreapta intrării în ieșindul zidului bisericii. Lângă jilțul lui se află acela al episcopului, unde stătea domnul nostru patriarh; în fața lui, în celălalt perete, este un alt jilț, unde stătea mitropolitul țării.

De jur împrejur sunt strane, iar pereții sunt acoperiți în întregime cu picturi vechi. Doamna și suita ei stau în stranele celui de al doilea nartex.

Biserica este < înconjurată > de o grădină de trandafiri și de alte flori frumoase; dar nu prea întinsă, înconjurată cu balustrade. Lângă altarul de la mieznoapte mai este un chiparos, a cărui frumusețe, înălțime, măreție și coroană te fac să binecuvântezi pe creator.

Turlele mari și mici ale acestei biserici sunt în număr de douăsprezece, cu douăsprezece cruci aurite, în fața ușii se află o fântână frumoasă cu apă curgătoare, minunat de bună. De asemenea în fața porții curții se află o altă fântână.

Chiliile din locuința mitropolitului se află în partea dinspre răsărit; ele sunt foarte înalte; te poți sui pe o scară lungă și ajungi // într-un pridvor mare cu arcade care dă spre biserică, spre curte și spre grădina cea mare. Toți pereții sunt acoperiți cu picturi minunate reprezentând animale de uscat și de mare, cu o vedere a Ierusalimului și a mănăstirilor lui, a muntelui lui Dumnezeu, muntele Sinai în întregime, a muntelui Athos cu cele douăzeci și patru de mănăstiri ale lui, și a mării; toate acestea sunt înfățișate clar.

Apoi intri în prima sală de primire a mitropolitului, < care > este încăpătoare și lungă, cu o masă mare, o sobă și un cuptor mare, toate în plăci de faianță; < odaia are > multe ferestre cu arce rotunde care dădeau spre grădina cea mare. Intri apoi în altă odaie elegantă și mult mai frumoasă, care are, de asemenea, o sobă în plăci de faianță, un loc pentru atârnat blămurile de samur și altele. Pe dinăuntru, odaia a fost împodobită de curând cu picturi care înfățișează chipuri felurite de sfinți. Din locul acesta intri în camere unde se găsesc veșmintele mitropolitului, cununile lui care se numesc mitre, cârjele lui, argintăria lui și altele. Găsești apoi locul unde sunt șeile împodobite cu aur și argint, cusute bogat, brăie, săbii, pistoale și armuri.

Din câmară intri apoi într-o sală de primire care are un pridvor = loggie cu arcade deschise spre grădină, unde este o fântână cu apă curgătoare. Acolo se află o masă pentru a prinzi vara. De acolo cobori într-o grădină mare pe care nu o poți vedea în toată lungimea ei și care este înconjurată de nuci mari. Jumătate este plantată cu viță de vie și trandafiri, iar cealaltă jumătate cu meri, peri, gutui, cireși, pruni numiți „inimă de porumbel” și altele, < precum > și zarzavaturi semănate, ca: bob, varză, pătrunjel / și altele de acest fel.

Clopotnița se află în afara ușii bisericii. Se spune că zidul care înconjură această locuință precum și grădina sunt deopotrivă cu acelea ale unui oraș mare”⁵.

La scurtă vreme după această descriere, la 1668, mitropolia se va muta la București, clădirile ei de la Târgoviște ieșind de sub grija mitropolitului și dărăpănându-se treptat.

În perioada interbelică

Mitropolia a reprezentat în perioada interbelică cea mai grea problemă. Fiind situată în centrul orașului, de terminarea Mitropoliei depindea modernizarea întregii zone centrale. Se mai impunea și amenajarea unui spațiu de expunere a pieselor de lapidariu rămase de la vechiul monument.

Autoritățile locale au solicitat mitropolitului primat Miron Cristea, prezent la Târgoviște la 2 septembrie 1920, „urgentarea lucrărilor de restaurare a Mitropoliei”, pentru că altfel nu puteau începe amenajarea parcului din jur⁶. Pentru că intervenția autorităților centrale întârzia, din inițiativa prefectului C. C. Deleanu și a protoereului G. Brănișteanu s-a alcătuit, la 30 noiembrie 1923, „Comitetul pentru restaurarea Mitropoliei Târgoviște... în scopul de a duce la bun sfârșit această operă de interes religios și național”.

Nu era vorba totuși de o „restaurare”, ci de edificarea unui nou monument.

Comitetul a făcut o analiză atentă a situației și a constatat că „restaurarea Mitropoliei întreprinsă de Comisia Monumentelor Istorice n-a putut fi dusă la capăt”. Se considera că „biserica nu mai putea fi lăsată în starea de azi”, chiar dacă „multe probleme economice și sociale așteaptă să fie soluționate”. Cu optimism noul comitet făcea apel „la toți bunii români și creștini din oraș și din județ ca și din întreaga țară”, cerându-le sprijin pentru înfăptuirea scopului propus.

„Nu cerem bijuterii, nu cerem sălbi, cerem obolul economisit în nevoile zilei de un suflet nobil” și cu „acest sacrificiu... să se ridice o biserică menită să simbolizeze legătura cu trecutul și puterea sufltească a prezentului”. Subvențiile urmau să fie trimise pe adresa preotului Nicolae Popescu-Țâța, parohul Mitropoliei din Târgoviște⁷.

Inițiativa a avut ecou în rândul comunității târgoviștene, dar curând s-a constatat că sumele necesare depășeau cu mult posibilitățile lor materiale. Inimoasa Smaranda Gheorghiu a înaintat suma de 32.000 de lei

pentru terminarea edificiului. Mai mult, a lansat liste de subscripție, a editat 1500 de cărți poștale ilustrate, dar încasările au fost mici, listele de subscripție fiind înapoiate „cu multe goluri și fără semnătură sau deloc”⁸.

Ajuns în impas, Comitetul de restaurare s-a adresat Comisiunii Monumentelor Istorice, care a analizat în ședința din 28 februarie 1924 solicitările acestuia. Se dispunea efectuarea unor relevee, devize și cercetări și acordarea pentru anul 1925 a „sumei de 1.000.000 de lei” pentru realizarea picturii⁹.

Presa dâmbovițeană nu întârzie să constate că „la Mitropolie... continuă zeloase lucrările pentru restaurare” și că „în fundul bolții... domină marea icoană a Sfintei Fecioare”, în timp ce „zidurile înalte și reci așteaptă tăcute clipa pioasă când vocea preotului va flutura impunătoare deasupra capetelor credincioșilor și-și așteaptă icoanele cu chenare grele în bronz la cari vor îngenunchea rugăciunile calde”. Tot mai mult în conștiința orașului se impunea „crucea nouă... din vârful clopotniței...”, firul sclipitor al binecuvântării aurii peste oraș, simbol uriaș și blând - nemuritoare, temută, pașnică, peste forfotul zilnic al vieții¹⁰.

Fondurile au fost suplimentate de ministrul Alexandru Lepedatu ce acordase banii necesari pentru „întregul mobilier” necesar sfântului lăcaș¹¹. Pentru a impulsiona lucrările, Primăria amenaja „rondul din fața mitropoliei”, unde intenționa să pună un „monument al eroilor”¹².

În anul 1928 Comisiunea Monumentelor Istorice a trecut la amenajarea unui local pentru muzeul ce urma să adăpostească piesele de la vechea Mitropolie și aloca pentru acesta suma de 600.000 de lei. Prima tranșă de 250.000 de lei deja permisesse demararea lucrărilor, aspect sesizat de presa locală. „Pe locul sfintei Mitropolii dinspre Obor se va începe construirea unui mare muzeu etnografic”, preciza „Gura Târgoviștei”. Entuziasmat, Take Athanasie consemna: „Halal să le fie inițiatorilor. Binecuvântarea și recunoștința generațiilor viitoare va fi cu noi și cu toți cei ce fac astfel de bunătăți pe pământul cetății noastre”¹³.

În 1929 Dumitru Belizarie termina de pictat marea biserică. Ea era considerată de către Vasile Blendea a fi „unul din cele mai caracteristice monumente de artă bizantină, atât ca erotism al mișcărilor, cât și ca podoabă decorativă a materialului întrebunțat”¹⁴.

Nu peste mult timp s-a constatat că „nu mai erau bani în visteria țării... pentru terminarea mitropoliei”, iar „maica Smara nu mai strângea pentru că au supărat-o necunoscătorii”¹⁵ și se considera că singura soluție rămăsese de a cere în genunchi cu tot clerul „ajutorul Patriarhului Țării”¹⁶.

Sub coordonarea arhitectului Ghika Budești, se realiza în 1929 muzeul „de lângă catedrală”, unde urmau

să fie adunate „vestigiile trecutului acestei mitropolii” și „pietrele risipite”. Au mai trecut câțiva ani până când Mitropolia avea să fie sfințită și se va amenaja parcul din jur. La 12 noiembrie 1933 Târgoviștea a întâmpinat „oaspeți... din țara întreagă”, ce veneau „în străbuna capitală a Țării Muntenești, veche și glorioasă cetate a românismului”, pentru a participa la sfințirea noii Mitropolii. A fost un bun prilej pentru a se mulțumi celor care, prin efortul lor au reușit să termine o lucrare cu

adânci și semnificative implicații în viața orașului. Parcul înconjurător fusese transformat „într-o grădină care făcea cinste orașului”, în terminarea lucrărilor s-au evidențiat multe personalități ale orașului: Cezar Spineanu - „omul de mare energie”, Petre G. Popescu, Smaranda Gheorghiu, C. Săndulescu, N. Ghika-Budești. Numeroși locuitori au donat obiecte de cult. A impresionat „valorosul covor” donat de Nachmias Ghidale.

O delegație de bătrâni ce avea în frunte pe Lazăr Petrescu, fost primar al orașului, solicita „să se pună... la loc... și nucii vechi. Pentru definitivarea lucrărilor, cetățenii orașului subscriseseră în ultimele trei luni suma de 250.000 de lei”¹⁷.

În cele din urmă, „Clopotul solitar”, care tăcuse „50 de ani”... chema din nou „cu dangătul metalic... la rugă oastea Domnului, rugă de îmbărbătare și rugă de iertare”¹⁸.

NOTE

1. *Viața și traiul Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului*, Editat de Tit Simendrea, București, 1937, p. 28.
2. *Ibidem*, p. 30.
3. Radu Gioglovan, *Lapidarul Muzeului de Istorie din Târgoviște*, în „Valahica”, I, Târgoviște, 1969, p. 233-238.
4. Nicolae Stoicescu; Cristian Moisescu, *Târgoviștea și monumentele sale*, București, Editura Litera, 1976, p. 179.
5. *Călători străini despre țările române*, vol. VI, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 118-120.
6. D.J.A. St. Db., Primăria Târgoviște, d. 21/1920.
7. *Idem*, d. 16/1923, f. 9-10.
8. *Idem*, d. 14/1924, f. 2; d. 17/1924, f. 40v-49.
9. Doina Petrescu, *Aspecte din activitatea Comisiunii Monumentelor Istorice*, în „Valahica”, XV, Târgoviște, 1997, p. 336.
10. *Vlăstarul*, an V, nr. 1/septembrie 1925.
11. *Gura Târgoviștei*, an I, nr. 5/2 iulie 1928.
12. *Idem*, an I, nr. 3.
13. *Idem*, an I, nr. 5/2 iulie, 1928.
14. *Vremea nouă*, an IX, nr. 37/12 noiembrie 1933.
15. *Gura Târgoviștei*, an II, nr. 1-2/1929.
16. *Idem*, an I, nr. 3.
17. *Vremea nouă*, an IX, nr. 37/12 noiembrie 1933.
18. *Vremea nouă*, an IX, nr. 38/19 noiembrie 1933.

Prof. univ. dr. *Mihai Oproiu*
Alexandru V. Ștefănescu

POLISEMIE ȘI METAFORĂ ÎN OPERA SCRITORILOR DÂMBOVIȚENI

De la cele mai vechi texte ieșite de la lumină de sub teascurile tiparnițelor din Târgoviște, până la reprezentanții moderni ai „Școlii de la Târgoviște”, valorile polisemantice și metaforice ale vocabularului românesc au fost utilizate cu har și cu eficiență. Expunerea de mai jos se întemeiază pe exemple extrase din operele lui Ienăchiță Văcărescu, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu sau cele evidențiate în lucrările unor cunoscuți lingviști. Prezentul studiu este o continuare a celui apărut în „Studia Bibliologica Valahia”, an IV-V, 2003-2004.

STRUCTURILE METAFOREI

1. Structura semantică a metaforelor

În orice analiză privind structura metaforei se pornește de la ideea că aceasta reprezintă o **schimbare de sens**, bazată pe o **comparație prescurtată**. Structural însă, „metafora presupune două unități distincte pe plan paradigmatic, care se găsesc în relație de opoziție”¹. Neutralizarea acestor opoziții, în condițiile date, duce la apariția unor relații noi între termenul propriu și termenul figurat, în sensul că unul îl „dublează”, mai precis, îl „înlocuiește” pe celălalt. Elena Slave dă exemplul verbului **a lătra**, care poate avea sensul metaforic „a vorbi mult”. Această metaforizare provine din **neutralizarea opozițiilor** dintre o parte a trăsăturilor distinctive ale celor două cuvinte, neutralizare care, la rândul ei, se realizează prin **încălcarea unor raporturi semantice**, căci, în mod normal **a lătra** se referă la **câine**, iar **a vorbi** se referă la **om**. Între trăsăturile distinctive ale acestor două serii de unități lexico-semantice se produce fenomenul pe care Eugenio Coseriu² îl numește „solidarizare”:

• În funcție de prezența sau absența celor doi termeni, care se solidarizează astfel, metaforele pot fi:

- explicite: *inger de copil, bujor de fată, dulceață de om, paradis financiar*
- implicite: *un paradis*

În cazul **metaforelor implicite** se utilizează numai termenul de plecare. Deja metafora explicită era o comparație prescurtată; cea implicită anulează nu numai elementul (adverbial) care lega (solidariza) cei doi termeni, ci anulează chiar și unul dintre termeni (pe al doilea, cum am văzut):

1. **cântă** (frumos) **ca o privighetoare** (comparație)
- A vs B
2. **> o privighetoare de cântăreață** (metaforă explicită)
- B A
3. **< o privighetoare** (metaforă implicită)

a lătra (câine) }
a vorbi (om) } = „solidarizare semantică”, „solidarizare lexicală”

2. Structura morfologică a metaforelor

Este normal ca metaforele să fie exprimate prin acele părți de vorbire care au o substanță semantică mai bogată, deci în primul rând prin substantive, apoi prin adjective, verbe etc. În realitate, metaforele pot fi exprimate, pe de o parte, și prin clase gramaticale mai „sărace” în substanța semantică, precum numeralul care exprimă, în principiu, o abstracțiune cu referire la determinarea cantitativă. De exemplu, doi pare total lipsit de valori conotative de la care s-ar putea dezvolta expresii metaforice, pentru că nu exprimă altceva decât o cantitate, o realitate cuantificabilă foarte precis, dublul unei unități, care poate varia de la o simplă abstracțiune în mintea noastră, până la imaginea noțiunilor pe care le desemnează fie prin înlocuire (valoarea „substantivală” a numeralului), fie prin asociere (valoarea „adjectivală” a numeralului, cu funcție de atribut): doi vs. doi saci, doi frați, doi sori, două suflete, două destine etc. Dar chiar și în ipostaza abstractă, numeralul poate căpăta valori metaforice, ca numeral propriu-zis: *doi!* – în argumentare retorică: „în al doilea rând”.

Cu atât mai mult, asemenea valori apar în metalimbaj: *șase!* „atenție!”.

Încă mai frecvent valorile respective apar când se produce schimbarea clasei gramaticale prin derivare, compunere sau conversiune:

a se îndoii = numeral > verb (reflexiv) „a avea dubii”, „a se afla în incertitudine”, „a nu fi sigur” (cf. și **îndoială**, **îndoit** etc.)

Dar cu aceasta, am părăsit, de fapt, clasele gramaticale „nefertile” pentru metaforă și am pătruns în teritoriul părților de vorbire cu certe virtuți metaforizante. Aici trebuie să continuăm ideea formulată mai sus și să precizăm că, pe de altă parte, nici aceste părți de vorbire nu se ierarhizează metaforic așa cum ne-am așteptat.

După rezultatele cercetărilor de specialitate realizate până acum, **verbul** dă naștere celor **mai puternice metafore**³. Forța lor se explică prin faptul că, în structura unei metafore, verbul capătă o dublă funcție de înlocuire, adică poate trimite, prin semantismul său, la „acțiunea” pe care o exprimă, dar și la „obiectul” asupra căruia se manifestă acțiunea. Elena Slave dă un exemplu dintr-o poezie de T. Arghezi:

Săgețile pornite cât ajung

Din munți în munți, croiesc hotarul lung...

Verbul „*croiesc*”, devenit **metaforă** aici, impune, o dată, **asocierea noțiunii de „săgeată”** cu cea de „instrument de tăiat”, și încă o dată asocierea noțiunii de „hotar” cu cea de „pânză”⁴.

În exemplele de acest fel, ceea ce conferă virtuți metaforice verbului este substanța sa semantică, prea puțin luată în considerare de către gramaticile tradiționale.

Cei care relevă implicațiile contextuale, sintactice, în speță ale semanticii verbului sunt reprezentanții curentelor poststructuraliste, mai ales promotorii gramaticii generative⁵, și încă mai mult postgeneratiști, prin teoriile privind așa numitei „gramatică a cazurilor”⁶.

În lingvistica românească, o asemenea abordare aparține, printre alții, lui Iv. Evseev, în lucrarea **Semantica verbului**, Timișoara, 1974, iar ca implicații în problematica metaforei, Elenei Slave, prin lucrarea din 1991, deja citată în aceste pagini. Pe scurt, este vorba despre interinfluența dintre tipologia semantică a verbelor (acțiunea, devenirea, starea), pe de o parte, și factorii morfo-sintactici (tranzitivitatea, reflexivitatea, caracterul personal/impersonal etc.), pe de altă parte. Dacă se ține seama de rolul de privat al verbului în structura unei propoziții, atunci trebuie remarcată relația cu determinanții săi, în primul rând cu subiectul și complementul.

Luna – veghează – pământul

S Verb. predicat C

Evident, acest lanț poate fi lungit, fiecărei funcții sintactice rezultate din relația cu verbul corespunzându-i unul sau mai multe cazuri ale claselor nominale, în plan morfo-sintactic și, respectiv, mai multe valori semantice: **agent**, **pacient (luna, respectiv, pământul)** etc.; lanțul poate fi lungit cu complementul ce are valoare semantică de determinare temporală (**în timpul nopții**) etc.

Această bogăție de relații nu rămâne fără urmări în actualizarea raporturilor abstract/concret, animat/inanimat, uman/animal etc. din propoziția respectivă. Chiar în exemplul de mai sus, propoziția transmite mai mult decât o simplă informație, la gradul zero al afectivității, prin simplul fapt că **a veghea** presupune trăsătura pertinentă + **uman**. Or, de vreme ce subiectul gramatical este **luna**, înseamnă că aceasta a fost personificată. Același proces se petrece, în mare, prin schimbarea diatezei verbului: **Soarele înroșește orizontul x soarele se înroșește**, cu toate încărcătura expresivă pe care o implică această schimbare.

Așadar, acestea sunt motivele pentru care verbul este mai bogat în virtuți metaforice decât celelalte părți de vorbire. Din motive strict metodologice, această abundență de metafore verbale a fost ordonată după aceleași criterii ale câmpurilor semantice ca și celelalte tipuri morfologice de metafore, deși reprezentarea cantitativă, structurală și calitativă este cu totul alta, în economia organizării morfologice a vocabularului unei limbi naturale. Dăm câteva exemple din aceste câmpuri semantice, așa cum au fost concepute și inventariate în lucrarea Elenei Slave:

1. Natura

- *răsări*, a se naște, a apărea, a interveni brusc într-o discuție
- *apune*, a-și pierde întreaga strălucire, putere, faimă; a dispărea pentru totdeauna
- *muia*, a (se) potoli, a (se) calma, a (se) liniști, a (se) înduioșa, a (se) îndupleca
- *usca*, a stoarce pe cineva de bani, a ruina, a sărăci; a duce o viață prea; a-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă vloga, a slăbi, a deveni palid.

2. Vegetale

- *foi*, a se codi
- *stafidi*, a se usca
- *cultiva*, a se ocupa cu grijă de ceva; a face să crească, să se dezvolte.

3. Viețuitoare

- *mârâi*, a vorbi neclar, printre dinți; manifestând nemulțumire, enervare; a spune ceva în silă, pe un ton posac, nemulțumit
- *cloci*, a pune la cale; (intrans.) a sta inactiv
- *purica*, a examina cu de-amănuntul

4. Omul

- *naște*, a crea, a plăsmui, a produce; a provoca, a stârni, (reflexiv) a se forma, a se ivi, a se isca, a apărea
- *trăi*, a simți cu intensitate; a participa emotiv, sufletește la...
- *a rătăci*, a greși prin purtări, prin atitudine, a nu ști să se orienteze.

5. Acțiuni curente

- *face*, a schimba, a transforma în...; (intrans.) a-și lua înfățișarea de..., a se arăta, a-și da aere de...
- *ticlui*, a pune la cale (potrivind, inventând, născocind)
- *atașa*, (reflex.) a se lega sufletește de cineva
- *șterge*, a fura, a șterpeli.

6. Acțiuni tehnice

- *lucra*, a unelti împotriva cuiva
- *zidi*, a se forma, a se înălța
- *însăila*, a improviza
- *fabrica*, a născoci, a plăsmui, a inventa
- *electriza*, a produce asupra cuiva o impresie puternică și bruscă; a entuziasma, a înflăcăra, a anima.

7. Cultura

- *coti*, a descoperi sentimentele cuiva după expresia feței
- *conjugă*, (reflex.) a se îmbina, a se împleti, a se uni
- *schia*, a contura, a descrie, a reda ceva (în scris) prin câteva trăsături caracteristice, a face un gest, o mișcare, în mod vag, incomplet.

8. Relații, ocupații

- *mărta*, a se debarasa de ceva
- *cântări*, a aprecia, a judeca, a valora, a prețui
- *taxa*, a califica pe cineva drept..., a acuza de...
- *plafona*, a rămâne la același nivel de cunoștințe, a nu progresa; a se limita
- *fura*, a lua pe neașteptate, a fermeca.

Pe locul al doilea, în această ierarhie **sui generis** a capacității de metaforizare, se află **adjectivul**, „deoarece adjectivul nu trimite direct la un referent, ci desemnează trăsături deprinse de obiecte”, de referenți. De exemplu, adjective ca **alb, dulce, moale** nu trimit direct la un obiect, ci prin intermediul unui nume, dat fiind faptul că adjectivele, prin natura lor morfologică, sunt termeni secundari, „incidenți substantivului”⁷. Astfel spus, statutul lor metasememic nu se poate realiza decât în context sintagmatic (nume + adjectiv; adjectiv + nume): **casă albă, turtă dulce, moale glas**. Înlocuirea unui termen adjectival cu altul – în cadrul procesului metaforizării – afectează, o dată, însuși adjectivul, prin asocierea respectivă, și, încă o dată, implicit, substantivul determinat. Astfel, **moale glas** este deja o metaforă, pentru că asociază noțiunea de „încet” („slab”) cu aceea de „moale”, afectând însă și noțiunea de **glas**. Se produce aici fenomenul sinestezei, adică al suprapunerii (transpunerii) senzoriale, frecvent în operele literare: **dulce glas, mare glas** etc., **glas ascuțit** etc.; cf. și **durere surdă, miros acru** ș.a.m.d.⁸. Uneori se asociază chiar termeni contrastanți, în ordine logico-semantică, metafora luând

forma oximoronului: **dulce durere, neguri albe** (Eminescu). De altfel, diferitele tipuri de adjective prezintă capacități de metaforizare încă mai complexe, precum denominativele, adjectivele provenite din substantive, ca **miezos** etc.⁹

Ca și în cazul verbelor sau al substantivelor, sunt foarte fertile metaforic adjectivele care permit intersectarea semicică dintre termenul propriu și cel figurat. Exemplul unui cuvânt precum **cald** – ce poate însemna „care degajă energie calorică”, în sens fizic, dar și „care este binevoitor, apropiat, plăcut”, în sens moral ilustrează foarte bine acest adevăr; cf. și **rece, uscat, glacial, drept, strâmb, mare, mic** etc.

Valențele metaforice ale adjectivelor cresc, după cum am văzut, atunci când ele provin din alte părți de vorbire. La clasa adjectivelor provenite din substantive, se poate adăuga cea a celor provenite din verbe (participiile), din adverbe etc. De fiecare dată, ele aduc în structura metaforică o bună parte din încărcătura semantică, gramaticală, fonetică a părții de vorbire primare, de la care au pornit.

În inventarul pe care îl propune, Elena Slave include însă în primul rând adjective propriu-zise (primare), ordonându-le după grupe tematice (câmpuri semantice) din aceleași sfere, în general, ca și verbul.

1. Natura

- *senin*, netulburat, luminos, liniștit, fericit
- *sumbru*, lipsit de veselie, închis în sine; posomorât, trist, mâhnit
- *steril*, care nu produce nimic; care e fără folos, zadarnic; infructuos, sterp
- *opărit*, fără chef; fiert, plouat.

2. Vegetale, viețuitoare

- *peren*, durabil
- *scorțos*, rigid, țeapăn
- *breaz*, (ironic), deștept, grozav.

3. Omul

- *străin*, rupt (sufletește) de..., îndepărtat de...
- *virgin*, inocent, nevinovat, candid; nelucrat, necultivat, neexplorat; neatins, intact, neutilizat, curat
- *suplu*, acomodabil, ușor adaptabil; neprincipial
- *ager*, vioi, pătrunzător, scurtător.

4. Obiecte

- *proaspăt*, tânăr, bogat, de dată recentă, nou
- *dulce*, frumos, drăguț, gingaș; (despre miro) aromatic, parfumat; (despre glas, sunete) plăcut, melodios; (despre lumină) puțin intens, blând; (despre culori) estompat; (despre somn) liniștit, calm; (despre gesturi, acțiuni) ușor, delicat, gingaș; (despre ființe) simpatic, iubit, drag.

5. Cultură, relații

- *profesoral*, pretențios, pedant, cu aere de savant
- *studiat*, lipsit de naturalețe, de sinceritate
- *obtuz*, care pricepe greu, mărginit
- *stereotip*, care se repetă în aceleași condiții, neschimbat, obișnuit, banal
- *vitreg*, dușmănos, ostil, vrăjmaș
- *august*, maiestos, măreț, impunător
- *bogat*, cuprinzător, complex, dezvoltat.

Substantivul, care după încărcătura semantică ar părea cea mai metaforică parte de vorbire, se situează, în realitate, abia pe locul al treilea, în ierarhia disponibilităților, întrucât

metaforele substantivale nu reprezintă altceva decât înlocuirea unui termen cu altul, A = B, ca de exemplu: **umbră = tristețe** (sau **urmă, cantitate foarte mică, părere, iluzie** etc).

Sigur că, la scara întregului vocabular, substantivele sunt mai numeroase decât adjectivele, de exemplu, de aceea există un inventar mai bogat de metafore substantivale. În plus, fenomenul polisemiei se manifestă mai pregnant la substantiv, așa încât fiecare sens derivat din sensul de bază poate reprezenta o metaforă, căci se realizează în temeiul unei asocieri. De aceea, pentru a stabili o ordine în structura metaforelor substantivale, cercetătorii apelează la criteriul câmpurilor semantice¹⁰.

Astfel, autoarea monografiei consacrate metaforelor din limba română a grupat metaforele substantivale în **grupuri de câmpuri semantice** și apoi în **câmpuri semantice**, indicând valoarea figurată prin sinonimele organizate în serii corespunzătoare.

1. Natura

- a) Spațiul extraterestru
 - *univers*, mediul, cerul, lumea imediată în care trăiește cineva sau ceva; domeniul material, intelectual sau moral
 - *aer* (aerian, aerisi, -ire, -it, -seală), înfățișare, aspect, expresie
 - *haos*, confuzie, dezordine
 - *furtună*, zbucium sufletesc; revoltă, răscoală; mulțime
- b) Pământul
 - *pământ*, (-iu, -os, -ean, -esc, -im... etc.), țară, patrie
 - *stâncă*, obstacol, dificultate mare
 - *cale*, direcție, linie, metodă
- c) Apa
 - *izvor*, cauză, sursă
 - *făgaș*, direcție, drum
 - *pic*, cantitate, măsură, durată
 - *gheață*, răceală, indiferență
- d) Focul
 - *foc*, strălucire, entuziasm, înflăcărare, pasiune; durere, chin; luptă, război
 - *fum* (la pl.) *îngâmfare*, pretenții nejustificate, gărgăuni

2. Vegetale

- *rădăcină*, origine, izvor, cauză
- *vâstar*, descendent, coborâtor al unei familii
- *laur*, victorie, glorie
- *spin*, necaz, supărare
- *floare*, elită, spumă, frunte, cremă

3. Viețuitoare

- a) Animale
 - *animal*, om brutal, grosolan, josnic
 - *bot*, gură
 - *lup*, om hrăpăreț și crud
 - *leu*, om curajos, voinic
- b) Păsări
 - *păun*, om mândru, trufaș
 - *vultur*, bărbat viteaz, curajos, măreț, falnic
 - *cuib*, locuințe, sălaș, reședință; loc ascuns
- c) Insecte, târătoare, pești
 - *fluture* (la pl.) idei curioase, toane; (la sg.) om nestatornic
 - *viperă*, persoană rea, perfidă
 - *țâr*, om foarte slab

4. Omul

- *bărbat*, om curajos, voinic, harnic, activ
- *cap*, șef, conducător, inițiator, fruntaș
- *vorba*, îndemn, învățătură; părere, convingere, hotărâre

5. Obiecte

a) Îmbrăcăminte

- *stofă*, predispoziție, aptitudine, talent, calitate umană
- *fir*, idee, tendință, mod de desfășurare
- *fustă*, femeie

b) Bucătărie

- *pâine*, funcție, slujbă, post; agoniseală; viață
- *gogoasă* (mai ales la pl.) minciună mare
- *drojdie*, rămășiță, urmă; elemente declasate; pleavă, gunoi

c) Clădire

- *cămin*, casă părintească, familie
- *labirint*, încurcătură, problemă, situație dificilă
- *prag*, început al unei situații, trepte sociale, rang

6. Tehnica curentă

- *robot*, persoană care muncește din greu, cu gesturi automate, fără folos personal
- *spiță*, grad de rudenie, neam; origine
- *pilă*, protecție, intervenție în favoarea cuiva

7. Instrucție, știință, artă

- *scoală*, izvor, sursă de cunoaștere, știință, pricepere
- *carte*, învățătură, cultură
- *delta*, simbol al adevărului
- *logos*, cuvântare, discurs
- *comedie*, prefăcătorie, ipocrizie, falsitate
- *refren*, cuvânt, poză, idee care se repetă stereotip
- *horă*, scandal, tărăboi

Un paragraf separat (8) este ocupat de **Religie, mituri**, despre care ne vom ocupa într-o altă secțiune a acestui demers, iar altul este consacrat **relațiilor și ocupațiilor**, de tipul „mamă = izvor, cauză, origine”, în care intră analiza globală, autoarea face interesante și extrem de utile bilanțuri statistice și calitative privind formele derivate vs. formele de bază, relațiile paradigmatică și sintagmatică, gradul de expresivitate metaforică a diferitelor grupuri tematice de cuvinte.

3. Echilibrul semantic

Inventarul sensurilor unui cuvânt și relațiile dintre aceste sensuri, analizate la un moment dat din istoria existenței cuvântului respectiv reprezintă ceea ce specialiștii numesc **echilibrul semantic**¹¹.

Dacă ar trebuie să analizăm cuvintele după fiecare sens în parte, atunci această analiză ar trebui să se transforme într-un mic tratat enciclopedic, fiindcă un asemenea demers presupune cunoștințe lingvistice (legile etimologiei, fonetică, gramatică etc.), dar și filosofice, psihologice, sociologice, istorice, geografice, religioase, mitologice, cunoștințe de antropologie generală etc. Există asemenea dezvoltări, datorate spiritelor enciclopedice, precum B. Petriceicu-Hasdeu, prin cuvintele „descrise” în „intrările” la literele A și, parțial, B, din masivul *Etymologicum Magnum Romaniae*, realizat în 4 volume publicate între 1887 și 1898¹², ca să dăm un exemplu numai din cultura românească.

Dar pentru o prezentare sintetică a vocabularului, mai operativă este analiza după tipurile de sensuri, grupate de către lingviști în patru mari diviziuni:

- a) sensurile denominative (denotative, apelative, cognitive)
- b) sensurile conotative (suplimentare, afective, expresive)
- c) sensurile relaționale (gramatical-relaționale)
- d) sensurile gramaticale (morfo-sintactice)

Ultimul tip este interesant și util prin perspectiva pe care le dezvăluie în relațiile dintre un anumit caz gramatical sau mod verbal etc. și sensurile cuvântului. Dar el ține mai ales de sintaxă, deci este exclus, în general, din lucrările care privesc vocabularul. Rămân în discuție numai primele trei tipuri generale de sens.

a) **Sensul denotativ** se caracterizează în primul rând prin faptul că apar rareori singure în substanța unui cuvânt. Când, totuși, există asemenea situații, în care „sensul denotativ ocupă singur conținutul semantic” al unor cuvinte, spunem despre acestea că sunt **cuvinte monosemantice**. Numai în terminologia tehnică, în lexicul de strictă specialitate apar cuvinte care au exclusiv sens denotativ, și chiar și acolo numai la unele cuvinte.

I. Coteanu și colaboratorii dau exemple ca **acromatic** „(lentilă/sticlă) care nu descompune raza de lumină în culorile spectrului”, **acromatopie** „incapacitate (patologică) de percepere a culorilor”. Alte lucrări dau exemple ca **atom**, bisturiu etc. De fapt, plasate în context stilistic sau istoric mai larg, se constată că și în cazul acestor cuvinte există o evoluție care afectează și dublează sensul primar. Astfel, în știința de astăzi se știe că **atomul** nu mai reprezintă ceea ce credeau grecii antici care au denumit astfel noțiunea respectivă: **a-tomos** „care nu poate fi tăiat, divizat”, acum știm că atomul, considerat la început cea mai mică particulă materială, indivizibilă, se compune, la rândul lui, din protoni și neutroni, înconjurați de electroni. Odată cu schimbarea sensului („ansamblu de particule fundamentale”) s-au dezvoltat și sensuri secundare: „parcelă foarte mică”, „porțiune infimă”, o cantitate foarte mică de ceva; „o structură de înrudire fundamentală, bazate pe un sistem elementar de apartenență (ex: familia)” etc. De asemenea, cuvântul **bisturiu**, care pare a desemna exclusiv „instrumentul foarte ascuțit de tăiat organe, părți ale corpului uman sau animal, în intervențiile chirurgicale”, poate căpăta sensuri suplimentare în alte domenii de activitate: „o mentalitate care ar trebui extirpată cu bisturiul”.

Așadar, cuvintele monosemantice se întâlnesc aproape exclusiv în limbajele de specialitate, unde sunt chiar necesare pentru a asigura exactitatea științifică a comunicării, într-un stil în care echivocul trebuie evitat. Dar chiar și acolo pot căpăta încă un sens, conotativ, și cu atât mai mult acest fenomen de îmbogățire a sensurilor se petrece când respective cuvinte sunt utilizate în alte stiluri, în alte domenii de referință, în limbajul comun, cotidian.

• Pe de altă parte, o a doua trăsătură specifică a sensurilor denotative este aceea că ele apar ca unicate pentru fiecare cuvânt luat în discuție. Altfel formulat, **orice cuvânt are un singur sens denotativ**, dar mai multe sensuri conotative. Chiar dacă vom remarca sensuri „proprii” diferite pentru **cal**: 1. „animal”; 2. „aparatură de gimnastică”; 3. „piesă de șah” etc., va trebui să acceptăm, la sfârșitul analizei, că

sensurile 2, 3 etc. reprezintă, de fapt, conotații ale sensului 1, „de bază”, căpătate prin comparație cu animalul, cu utilitățile lui etc. În acest caz de polisemie, avem de-a face cu un singur sens denotativ și cu mai multe sensuri conotative. Chiar și într-o formă cu totul specială a polisemiei, și anume în „cuvintele cu sensuri polare”, de tipul a **închiria** care are două semnificații contrare, 1. „a lua cu chirie”, 2. „a da cu chirie”, numai unul dintre sensuri este denotativ, celălalt, contrar, este dezvoltat prin conotații suplimentare, dezvoltate printr-un mecanism al simetriei antonimice, în cadrul fenomenului semantico-stilistic numit **enantiosemie**¹³. În general, deci, polisemia face dificilă delimitarea tipurilor de sens, mai ales departajarea între sensul denotativ (unic) și sensurile conotative, dând impresia, deseori, că unul sau altul dintre acestea din urmă ar avea rol primordial, propriu.

b) **Sensurile conotative** pot fi delimitate, așadar, aplicând principiul „fiecare cuvânt are un singur sens denotativ”. Aceasta înseamnă că, așa cum s-a văzut din exemplele anterioare, un sens foarte concret, utilizat pentru desemnarea unui obiect concret, unic, exclusiv (ex. **cal** „aparat de gimnastică”) a avut la început o valoare expresivă și este rezultatul unui fenomen de dublare/lărgire a sensului inițial („animal”) prin mecanismul transferului de sensuri și de nume.

• Cu privire la distribuția sensurilor conotative, o primă caracteristică este aceea a **multiplicității lor**. Sunt foarte puține cuvintele care, pe lângă sensul denotativ, să aibă încă un singur sens „figurat”, conotativ. Este, poate, cazul fostelor **cuvinte monosemantice**, care, la un moment dat, capătă un sens complementar. Dar, o dată fenomenul declanșat, sensurile expresive se multiplică fără limite. Cuvântul **ochi** desemnează, în plan denotativ, „organul văzului, la oameni și animale”, dar, prin transfer, bazat pe asemănări și contiguități, poate desemna „primire”, „aprecierea” etc., apoi „baltă mică”, „ou-jumară”, „fereastră mică (rotundă)”, „unitatea cea mai mică dintr-o plasă, dintr-o rețea” etc. În general, termenii care denumesc organele pentru simțuri, pentru părțile corpului omenesc constituie **cuvinte-suport** pentru o mare serie polisemantică. De exemplu, cuvântul **cap** are, în limba română, circa cincizeci și patru de sensuri, dintre care numai unul este denotativ, toate celelalte fiind conotative. De asemenea, verbele auxiliare **a fi, a avea, a voi**, verbele din fondul principal lexical, ca **a face, a ține, a da, a lua** etc. sunt surse inepuizabile pentru pletora semantică.

• A doua particularitate derivă chiar din acest fenomen: **sensurile conotative însoțesc și completează, în principiu, sensurile denotative**, din care provin, prind deviație semantică, adică prin mecanismele psiholingvistice și logico-semantică ale asocierilor de nume și de conținut.

• După unii specialiști, există și excepții de la această regulă: interjecțiile. Se afirmă că acestea „nu denumesc, ci evocă” o stare fiziologică, o stare de spirit, un sunet sau un zgomot etc., prin urmare, ele nu au un sens denotativ¹⁴. Interjecțiile de tipul **măculiță!**, ar avea numai sensuri conotative, pentru că „nu reproduc în nici un fel caracteristici totale sau parțiale ale senzațiilor și sentimentelor evocate”. Faptul că ele provin din reacții psihologice nu li se pare important autorilor citați. Nu se ia în calcul nici criteriul sensurilor gramatical-relaționale, nici funcțiile sintactice (care

presupun și valori morfologice corespunzătoare). Or, după părerea noastră, interjecțiile onomatopice de tipul **hai, zvâr** (cu valori verbale, în cazul de față) au același conținut denotativ ca și cuvintele pe care le înlocuiesc (**a merge, a zbura** etc.), reprezentând, așadar, expresia verbală a unei noțiuni ca oricare alta, cu singura deosebire că este o expresie mai „colorată” stilistic prin definiție.

• În sfârșit, prin această expresie, sensurile conotative pot fi **manifeste** (vizibile, clare, dominante) sau **virtuale** (ascunse, marginale). În prima categorie intră cuvintele a căror expresivitate este asigurată prin mărci morfolexicale: vocativele (**bădiță!**), imperativele (**vino!**), formele diminutive, augmentative populare (**copilaș, doftoroaie**) etc., în a doua categorie intră diverse epitețe, metafore etc. greu de descifrat, dacă receptorul nu are un sistem de referință comun cu emițătorul: „clopote... **cântă**”. (L. Blaga)

c) **Cauzele extralingvistice** țin de condițiile istorico-sociale ale evoluției omenirii. După cum se știe, vocabularul este partea cea mai legată de societatea comunității de vorbitori, din structura limbii respective. Vocabularul, partea cea mai mobilă și mai permeabilă din structura unei limbi reflectă cu promptitudine modificările din viața politică, economică, socială, culturală, științifică, din realitatea pe care o exprimă, în ultimă instanță. Deci în sinteză și, mai ales, în morfologie (numită „citadela limbii”) schimbările se petrec extrem de încet, de-a lungul a sute de ani (cf. procesul dispariției articolului hotărât—I pentru substantivele masculine, la singular, și preluarea rolului acestuia de către vocala de legătură **-u-**: **omu** pentru **omul**, în vocabular schimbările se petrec extrem de repede, reflectând foarte elocvent evenimentele din viața colectivității vorbitoare, cum spunea. De exemplu, instaurarea comunismului în România a impus în uzul limbii române termeni sau numai **anumite sensuri** ale unor termeni deja existenți, ce reflectau noua ideologie, noul sistem social-politic și economic: **Marea Adunare Națională, tovarăș, colectivizare, C.A.P., B.O.B., pionier, șoim** etc. Căderea comunismului a readus în uz cuvinte și sensuri vechi sau a favorizat crearea unor cuvinte și sensuri noi, corespunzătoare noilor realități: **parlament, privatizare, butic, westernizare**?¹⁵ etc. (cf. Dorin N. Urișescu, *De la chioșcari la vesternizare. Dicționar de termeni actuali*, București: Humanitas, 1993). În mod natural, termenii și sensurile din seria citată mai sus au căzut în desuetudine, tinzând să capete statut de arhaisme. În orice caz, generația foarte tânără a elevilor de 10-12 ani, nu mai înțelege sensul special al cuvintelor **colectivizate, șoim al patriei** etc. Există, așadar, o **dinamică a vocabularului**, valabilă pentru anumite sensuri sau pentru cuvinte, cu toate sensurile respective. Luând în calcul criteriile diferite, precum cel stilistic-funcțional, al frecvenței, al cronologiei, lingviști diferiți, respectiv, K. Baldinger, A.A. Moles, B. Pottier ș.a.m.d., au reprezentat această dinamică și, implicit, structura vocabularului prin cunoscuta schemă a cercurilor concentrice sau intersectate¹⁶. În centrul acestei scheme grafice se află nucleul vocabularului, cuvintele din fondul principal lexical (VF), iar spre margini se distribuie cuvintele/sensurile în masa vocabularului (respectiv, arhaismele, regionalismele, termenii tehnici, de strictă specialitate, termenii poetici, rari, neologisme foarte recente etc.):

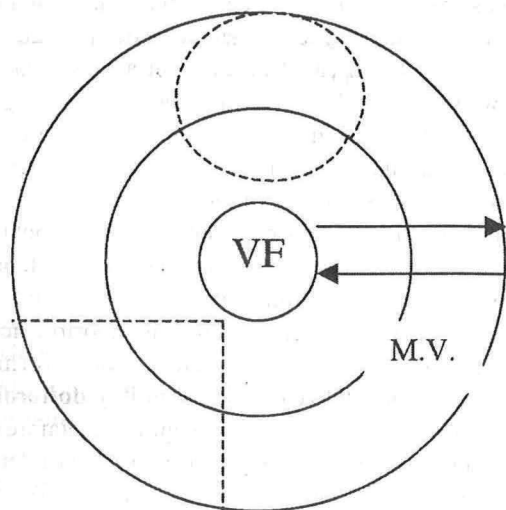

Fig. 1: Structura și dinamica vocabularului

În funcție de criteriul folosit, diviziunile se întretaie sau se suprapun, cel puțin parțial, cum am încercat să arătăm în imaginea de mai sus, dar procesul cel mai clar, general recunoscut de către lingviști este cel reprezentat prin cele două săgeți cu sensuri de deplasare opuse. Ele indică deplasarea unor cuvinte noi dinspre periferie spre vocabularul fundamental (VF) și, respectiv, dinspre vocabularul fundamental spre masa vocabularului, uneori chiar spre punctul de dispariție totală. Aceste mișcări se petrec în timp, deci în perspectivă diacronică, chiar dacă viteza de deplasare este, cum spunem, mult mai mare decât la modificările morfo-sintactice sau fonetice. Astfel, sensul „politic” al cuvântului **tovarăș** (cuvânt ce există în română, cu sensuri apropiate) sau cuvântul și sensul de B.O.B „Biroul Organizației de Bază (a P.C.R.)” au intrat în vocabularul cotidian prin anii 1947-1948 și s-au menținut ca stare până în decembrie 1989. În câteva luni (decembrie 1989 – ianuarie 1990, poate într-un răstimp și mai scurt, ceea ce, la scara istorică a limbii române, este echivalent cu „instantaneu”) asemenea cuvinte/sensuri au fost abandonate de către vorbitori, o dată cu realitățile pe care le desemnau, fiind împinse spre fondul lexical pasiv al vorbitorilor notari, adică spre o zonă din masa vocabularului (MV) unde sunt situate cuvintele sau sensurile pe care le cunoaștem, dar pe care nu le folosim decât foarte rar, poate doar le auzim sau le cotim undeva și înțelegem, în principiu, despre ce este vorba. Pentru generațiile tinere ele vor deveni **arhaisme**, cuvinte vechi, folosite doar pentru caracterizarea unei anumite valități din istoria țării, cuvinte sau sensuri pentru care se va consulta un dicționar. La scara întregii istorii a limbii, există cuvinte foarte, foarte vechi, care sunt atestate printr-un singur exemplu (numite cuvinte-hapax), cuvinte/sensuri aflate pe punctul de a dispărea în negura trecutului, dacă nu ar exista instrumentele lexicografice (dicționare-tezaur, glosare etc.), care să le păstreze memoria. Ex., cuvântul **strămurare** nu spune nimic unui vorbitor al limbii române; el semnifică o „țepusă”, un „baston ghintuit la capăt”, cu ajutorul căruia văcarii mânau vitele,

obligându-le să se încadreze în turmă și să urmeze o anumită direcție de mers”. Cuvântul desemna, deci, un instrument folosit într-un domeniu de activitate reprezentativ pentru istoria noastră veche și trebuie să fi fost folosit destul de frecvent și, în orice caz, cunoscut de masa vorbitorilor, cam așa cum este cunoscut astăzi, fiind de uz comun, sensul cuvântului **volan**, deși face parte, în principiu, numai din terminologia de specialitate a conducătorilor auto. În același fel, termenii sau sensurile „noi” de tipul **parlament, parlamentar, privatizare, butic** etc., au intrat brusc în vocabularul curent la începutul anului 1990 și s-au fixat definitiv, lărgindu-se sfera semantică și aria de folosire în anii următori. La fel stau lucrurile cu termenii tehnici, absolut noi până acum câțiva ani, de tipul **video, computer, cip, software, scanner**, care sunt în general cunoscuți de către vorbitorii foarte tineri și tineri, cu tendințe de lărgire a ariei de utilizatori și la generațiile mature, termeni care vor deveni banali, „ca bună ziua”, în curând. Dacă însă, în viteza cu care știința și tehnica avansează, în locul aparatului de fotocopiă computerizat, numit **scanner** se va inventa un alt aparat, numele aceluia se va impune în uz, cel de **scanner** căzând în desuetudine, până când va fi înregistrat numai ca un arhaism utilizat în lucrările de istorie a informaticii, respectiv de tehnică computerizată a reproducerii imaginilor.

Acest proces de determinare extralingvistică a fenomenelor lingvistice a fost analizat de către neogramaticii de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care au formulat principiul **Wörter und Sachen**, „Cuvinte și Lucruri”. În evoluția societății umane, spun acești lingviști, când **apare o noțiune** (obiect, fenomen, acțiune), apare și **numele acelei noțiuni**, adică apare cuvântul care o desemnează și, invers, **dispare noțiunea, dispare și termenul sau sensul corespunzător**.

4. Mecanismele schimbărilor de sens

Cercetătorii care au studiat procesul schimbărilor de sens ale cuvintelor, din antichitate până în vremurile noastre, au ajuns la concluzia că mecanismele acestor schimbări se pot reduce la două noțiuni fundamentale: **asemănarea și contiguitatea**. Acestea presupun o noțiune generică, supraordinată: **comparația**. În viața de zi cu zi, oamenii pun alături sau li se impun împreună obiecte, fenomene, acțiuni, astfel încât particularitățile care **seamănă** (similaritatea) sau care sunt înglobate unele în altele, subsumate, suprapuse întră în anumite relații (contiguitatea). Această comparație se realizează nu numai între obiecte (acțiuni, sentimente, imagini etc.) din aceeași sferă logică (adică între două puncte diferite, două animale etc.), ci și, mai ales, între elemente din sfere logice diferite: un element abstract cu unul concret, un obiect cu o acțiune, o mișcare cu un sentiment, un element din natură cu un instrument fabricat de mâna omului. Aceasta înseamnă că respectiva comparație poate fi foarte subiectivă. Asemănarea sau contiguitatea poate fi reală, măsurabilă, cuantificabilă, manifestă pentru percepția obișnuită a omului sau pentru instrumentele de măsură create de el

și după criteriile uzuale, general-acceptate; dar tot așa de bine, asemănarea sau contiguitatea pot fi doar virtuale, ele capătă contur doar în mintea omului. Deseori, ele aparțin unui singur vorbitor. În plan cognitiv o asemenea comparație, bogată de asemănare sau contiguitate relevă aspecte inedite neașteptate ale realității, fac înțelese fenomene, imagini etc., iar în plan lingvistic, ea duce la crearea de **sensuri noi** sau de **cuvinte noi**.

Căci printr-o asemenea comparație se realizează un **transfer de nume, de sens, de nume și sens**, de la un obiect la altul, de la o trăsătură la alta. I. Coteanu, N. Forăscu și A. Bidu-Vrânceanu, stabilesc în lucrarea cotateă, o schemă cu trei grupe de modificări, dintre care primele două sunt omogene, iar a treia este mixtă, după cum similaritatea și contiguitatea se repartizează la nume, la sens sau la ambele:

I. Transfer de nume

- a) prin **asemănare** între sensuri: **a muri** → **a se prăpădi**
 b) prin **contiguitate** între sensuri: **minte** → **cap**

II. Transfer de sens

- a) prin **asemănare** între nume: **car** → **căruță**
 b) prin **contiguitate** între nume:
cremă înghețată → **înghețată**

III. Transferuri mixte

- de nume și sens, prin asemănare și contiguitate: **braț de lemne**¹⁷

Autorii precizează că au dat termenilor alcătuirii ai acestei scheme definițiile cele mai simple, aproape rudimentare: **nume** înseamnă orice cuvânt denotativ, care trimite, astfel spus, la o noțiune: prin **sens** se înțelege, aici, obiectul denumit, mai precis, **imaginea mentală** a obiectului respectiv, reprezentarea lui.

Relația dintre denotație și conotație se bazează tocmai pe această deosebire dintre **obiectul propriu-zis denumit** și **imaginea sa mentală**. Aristotel a fost primul care a formulat în mod explicit această realitate, lansând celebra afirmație:

„Cuvântul câine nu mușcă”

Ceea ce este important pentru evoluția sensurilor, este faptul că sensurile conotative derivă, într-un fel sau altul, din cel denotativ:

„Denotatul are multe aspecte, laturi, ipostaze, unele imprezibile la prima abordare. Este de ajuns ca din diverse cauze una din celelalte, pentru ca termenul, care denumea obiectul în întregime să capete și posibilitatea de a reda și un aspect neglijat mai înainte. E, de ajuns, pe de altă parte, ca unui obiect să i se dea un alt nume prin analogie, ca să avem o conotație, respectiv un sens conotativ”.

În plan stilistic, acest mecanism de deviere a sensurilor conotative de la o denotație, poartă încă din antichitate numele de **tropi**. Există „tropi de mai multe cuvinte” și „tropi de un singur cuvânt”. Dintre aceștia din urmă fac parte, în manualele și tratatele clasice de stilistică, **metonimia**, **sinecdoca** și **metafora**. Primele două sunt, de fapt, forme mai simple, mai clare, ale celei de a treia, în

sensul că toate trei constă în schimbarea (transferul) numelui unui obiect prin numele altuia (**meta-nymos**), cu deosebirea că metonimia pornește de la o corespondență calitativă, sinecdoca – de la o corespondență cantitativă (cuprinderea unui lucru în altul), iar metafora doar pe o analogie, oricât de firavă, de abstractă, de subiectivă. Ca urmare, geneza lor și receptarea lor, valoarea lor cognitivă și estetică sunt imens proporționale cu caracterul manifest al procesului comparației, analogiei realizate, metafora fiind cea mai pretențioasă, mai elaborată, pe când sinecdoca și metonimia sunt cele mai la îndemână. Acestea două constituie subdiviziuni ale metaforei.

NOTE

1. El. Slave, *op.cit.*, p. 9; întreaga teorie a structurii semantice a metaforei este concentrată în paginile 9-12 ale lucrării citate.
2. E. Coseriu, *Lexicalische Solidariteten*, în *Poetica*, I, 1967, p. 3; Idem, *Einführung in die strukturelle Betrachtung des Wortschatzes*, în *Strukturelle Bedeutungslehre*, Darmstadt, 1978.
3. Chr. Brooke-Rose, 1958; Cf. și M. le Guern, 1973, p. 17; El. Slave, 1991, p. 12.
4. El. Slave, *op.cit.*, p. 12.
5. J.J. Katz; P. Postal, *An Integrated Theory of Linguistic Descriptions*, Cambridge, 1964.
6. Ch. Fillmore, *The Case for case*, în *Universals in Linguistic Theory*, edited by E. Bach and R. T. Harnus, New York, Chicago, 1968; J.M. Anderson, *The Grammar of Case: Towards a Localistic Theory*, Cambridge University Press, London-New York, 1971.
7. B. Pottier, 1962, p. 43.
8. M. Mancaș, 1962; W. Shibles, 1973, p. 321.
9. El. Slave, p. 12; p. 201 sqq.
10. El. Slave, 1991, p. 51-127.
11. I. Coteanu, N. Forăscu, A. Bidu-Vrânceanu, 1985, p. 43-46.
12. Cf. ed. modernă îngrijită de Gr. Brâncuși, B. Petriceicu-Hasdeu, 1972-1976.
13. Gh. Bârlea, 1999, p. 202-204; cf. și Idem, 2000, p. 11-30: *Polarizarea sensurilor (enantiosemia) – un caz particular de polisemie*.
14. I. Coteanu, N. Forăscu, A. Bidu-Vrânceanu, 1985, p. 44.
15. Dorin Urișescu, *De la chioșcari la vesternizare. Mic dicționar de termeni actuali*, București, Editura Humanitas, 1993.
16. Cf. K. Baldinger, *Teoria Semântica*, Madrid: Alcala, 1970, p. 126; Abraham A. Moles, *Sociodinamica culturii* (trad. românească), București, Editura Științifică, 1978, p. 50; B. Pottier, *Sémantique générale*, Paris, PUF, 1992.
17. I. Coteanu, N. Forăscu, A. Bidu-Vrânceanu, 1985, p. 45-46.

Prof. univ. dr. *Petre Gheorghe Bârlea*

Din viața bibliotecilor

Activitatea de animație culturală

SESIUNEA DE STUDII ȘI COMUNICĂRI „TÂRGOVIȘTE – CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP” 7-8 decembrie 2004

Devenind o tradiție pentru spiritualitatea locală, desfășurându-se pe cele două secțiuni cunoscute (*Târgoviște continuitate culturală în timp* și *Biblioteca – fundament al educației permanente*), Sesiunea de studii și comunicări a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița a dobândit o importanță deosebită pentru dezvoltarea culturală locală și nu numai. Dintre titlurile comunicărilor în plen amintim: *Biblioteca publică – centru al dezvoltării civice și culturale a comunității* (dr. Gheorghe Buluță, director, Biblioteca Centrală a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București); *Biblioteca și comunitatea* (Emil Vasilescu, redactor șef, revista Biblioteca, București); *Școala și tiparul epocii brâncovenești* (prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Plastica monumentală în arta din Țara Românească* (conf. univ. dr. Maria Georgescu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Rolul tiparului românesc din secolul al XVI-lea în istoria tiparului chirilic european* (lect. drd. Erich Agnes Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Târgoviștea în conștiința culturală europeană* (dr. Coandă George).

Secțiunea I, „Târgoviște – cetate a culturii românești”: „*Originile Școlii de la Târgoviște*” (prof. dr. Mihai Oproiu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); prof. Alexandrina Andronescu); *Domnia lui Matei Basarab – cea mai națională epocă din istoria noastră* (prof. Mihai Stan, Editura Bibliotheca din Târgoviște); *Prezentarea fondului Familiei Dalles de la Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale* (prof. Constantin Condrea, director, Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale); *Legenda istorică și toponimică în zona Târgoviște* (lect. drd. Alexandru Nicolescu, Universitatea «Valahia» Târgoviște); *Câteva completări la „Biobibliografia românească veche” privitoare la ediții din secolul al XVIII-lea* (Carmen Croitoru, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București); *Date inedite despre Familia Ciorăneștilor* (prof. Mihai Gabriel Popescu).

Secțiunea a II-a, „Biblioteca - fundament al educației permanente”: *Problematica arhivării documentelor* (conf. dr. Elena Târșiman, Universitatea București); *Bibliotecile românești în contextul integrării europene* (lect. drd. Sorina Niță, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Biblioteca și mass-media* (lect. drd. Lucian Grigorescu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Societatea cunoașterii și rolul noilor tehnologii în dezvoltarea acesteia* (lect. drd. Ileana Faur, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Noi tehnologii în domeniul asistării deciziilor* (asist. drd. Marius Coman, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Digitizarea fondului documentar al Bibliotecii Județene Dâmbovița* (Madelena Țăpligă, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Dinamic și static în paginile web* (Daniela Stoica, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Modalități de completare curentă și retrospectivă în sistem informatizat* (Coralia Bidirean, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița).

ZILELE BIBLIOTECII

SĂLCIOARA (12-13 octombrie 2004, bibliotecar Georgescu Lucreția).

Prima ediție a „Zilelor Bibliotecii” Sălcioara a fost consacrată Luceafărului poeziei românești, Mihai Eminescu. Au rostit alocuțiuni: primarul localității, Valentin Pârnu, directorul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, prof. dr. Victor Petrescu și bibliotecara.

În deschiderea lucrărilor, responsabilă bibliotecii a prezentat un material despre cum „**Să pătrundem în tainele bibliotecii**” evidențiind preocupările pentru dezvoltarea și modernizarea lecturii publice la nivelul localității, precum și strategia folosită pentru o mai bună documentare și informare a utilizatorilor bibliotecii.

S-au desfășurat următoarele activități: piesa de teatru pentru copii „Scufița Roșie”, recital poetic și expoziția de carte: „**Mihai Eminescu – Luceafărul poeziei românești**”.

În programul Zilelor a fost cuprinsă și o dimineață de basm, prilej cu care elevii claselor I-IV de la Școala Generală Mircea Vodă și de la Grădinița Sălcioara s-au întâlnit cu personaje din lumea poveștilor lui Ion Creangă: „Punguța cu doi bani” și „Ursul păcălit de vulpe” (audiție pe C.D.)

OCNIȚA (6-7 octombrie 2004, bibliotecar, Violeta Dumitrescu).

Biblioteca Comunală Ocnița s-a dovedit și cu acest prilej un bun organizator al unor activități culturale semnificative pentru comunitatea locală.

Din cuvântul de deschidere ținut de responsabilă bibliotecii, precum și din alocuțiunile prezentate de Viorea Cismaru, primarul localității, prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, au rezultat împlinirile în dezvoltarea lecturii publice pe aceste meleaguri.

Au avut loc: un concurs „Matematica distractivă”; expoziții de goblenuri, pictură și icoane pe sticlă realizate de locuitori ai comunei; a fost lansat volumul „Cartea de aur a comunei Ocnița” de col.(r.) Vasile Voiculescu.

DOICEȘTI (21-22 octombrie 2004, bibliotecar Gabriela Cristea).

Cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Doicești a fost organizată și s-a desfășurat prima ediție a Zilelor Bibliotecii „Nicolae Neagu” din localitatea Doicești.

Cuvântul de deschidere a fost ținut de primarul comunei, Mircea Ismail și de bibliotecara Gabriela Cristea. Cu acest prilej au rostit alocuțiuni: Nicolae Neagu, scriitor; prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; prof. Serghie Paraschiva, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

S-au desfășurat: o dezbatere „Cum îți petreci timpul liber”; un program de divertisment „Pentru totdeauna tânăr”; un concurs *Cel mai bun povestitor*; a fost vernisată expoziția de carte „Bravi ostași ai țării mele”.

MOTĂIENI (18-19 octombrie 2004, bibliotecar Roxana Ilie).

În prezența primarului, dl. Serghe Pavel, a directoarei Direcției Județene pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița, prof. drd. Viorica Arghir, a metodistului Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, bibliotecara a rostit cuvântul de deschidere. La această primă ediție a „Zilelor Bibliotecii” Motăieni, consacrată comemorării a 500 de ani de la moartea domnitorului Ștefan cel Mare, au fost prezenți: bibliotecari din comunele vecine (Moroieni, Pietroșița, Runcu, Brănești), utilizatori ai bibliotecii.

Despre tradițiile culturale în comună au vorbit domnul primar Serghe Pavel și bibliotecara.

S-au desfășurat următoarele activități: „Ștefan cel Mare - figură marcantă în istoria poporului român” evocare realizată de prof. Iosefina Ștefan; vernisajul expozițiilor: de carte: „Istoria românilor oglindită în literatura națională”; de obiecte vechi: „Mărturii care își aduc contribuția la cunoașterea istoriei poporului”; de desene: „A venit toamna”.

Au mai avut loc: Dimineața de basm: „Poveștile copilăriei”; întâlnire cu scriitori dâmbovițeni și un recital poetic „Ștefan cel Mare și Sfânt”.

ANINOASA (5-6 noiembrie 2004, bibliotecar Nicoleta Casandrescu).

Au rostit alocuțiuni: Constantin Maricescu, primar;

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
« Ion Heliade Rădulescu »
DÂMBOVIȚA

Sesiunea de studii și comunicări
„TÂRGOVIȘTE - CONTINUITATE
CULTURALĂ ÎN TIMP”

PROGRAM
Târgoviște
7 - 8 Decembrie 2004

Vlăduț Andreescu, metodistul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” și bibliotecara.

A avut loc dezbaterea „Modalități de atragere la lectură a membrilor comunității” - prezentată de Nicoleta Casandrescu, cu participarea bibliotecarilor din localitățile: Ulmi, Doicești, Lucieni, Văcărești, Șotânga, Gura Șuții și Produlești. Au urmat: concursul de cultură generală „Aninoasa vatră de cultură”; întâlnire cu scriitori dâmbovițeni și vernisajul expozițiilor: de desene: „Aninoasa văzută prin ochii copiilor”; de carte: „Veșnicia s-a născut la sat”; de fotografie „Familia cea mare”.

BEZDEAD (19-20 noiembrie 2004, bibliotecar Izabela Mortoiu).

Cuvântul de deschidere a fost rostit de Eugen Constantin Luca, primarul localității.

Au avut loc: un medalion literar „Vasile Voiculescu”, cu prilejul aniversării a o sută douăzeci de ani de la nașterea scriitorului; recital poetic din cele mai reprezentative poezii ale lui Vasile Voiculescu; consemnări cu privire la romanul scriitorului Emil Lungeanu „Grafitti”, prezentare realizată de pictorul Ion Emil Lungeanu, fiul autorului. A urmat descrierea unor proiecte realizate de elevii Școlii „Grigore Rădulescu” din Bezdead, „Românii în cultura universală”

În cea de-a doua zi a fost vernisată expoziția de desene inspirată din dramaturgia lui I.L. Caragiale; evocare „Pictorul Ion Lungeanu” și o „Dimineața de basm”.

GLODENI (2-3 noiembrie 2004, bibliotecar Gabriela Onicescu).

Deschiderea celei de-a treia ediție a „Zilelor bibliotecii” a fost realizată de Petre Dinu, primarul localității care a prezentat și un scurt istoric al comunei Glodeni.

În program au figurat: „Scurt istoric al Bibliotecii Comunale Glodeni”, prezentat de bibliotecara Gabriela Onicescu; medalion literar audio-vizual „Ion Creangă - 115 ani de la moartea scriitorului”; concursurile „Cine știe câștigă” - „Recunoaște personajul” și „Cunoaștem basmele

scriitorilor noștri; întâlnire cu membrii cenaclului „Daniel Drăgan”; vernisajul expozițiilor de carte: „Universul copilăriei în opera lui Ion Creangă” și „Daniel Drăgan – ful satului”.

PUCIOASA (9-10 noiembrie 2004, bibliotecar responsabil Luminița Gogoiu).

A noua ediție a **Zilelor Bibliotecii Orășenești „Gh. N. Costescu”** a fost dedicată memoriei celui al cărui nume îl poartă, publicistul și autorul de manuale școlare Gheorghe N. Costescu de la a cărui moarte s-au împlinit 60 de ani.

Cu acest prilej au rostit alocuțiuni: drd. Viorica Arghir, directoarea Direcției Județene pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița; prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; scriitori, profesori.

Cei interesați de noile apariții editoriale au participat la întâlnirea cu scriitorii dâmbovițeni care au prezentat volumele: George Coandă „*Arheologia viitorului*”. Târgoviște: Editura „Bibliotheca”, 2004; Ion Iancu Vale „*Înger sechestrat*”. Târgoviște: Editura „Sfinx 2000”, 2004; Ion Enescu Pietroșița *Clipe pentru eternitate*”. Târgoviște: Editura „Sfinx 2000”, 2004; Andreea Stoian „*Sunt o răscruce în timp*”. Târgoviște: Editura „Macarie”, 2003; Valentin Ciocșan „*Sfârșitul iernii*”. București: Editura „Etna”, 2004; Dumitru Stancu „*Contribuția județului Dâmbovița la războiul pentru dobândirea Independenței de Stat a României 1877-1878*”. Pucioasa: [s.n.], 2004; Mihai Gabriel Popescu; Ion Bratu „*Radu lu' Anghel*”. Târgoviște: Editura Pandora-M, 2003; Camelia Patraulea Moraru „*À ci*”. Târgoviște: Editura Macarie, 2004; Nicoleta Cojoianu; Maria Oancea „*Chipul în oglindă*”. București: Editura „ProTransilvania”, 2004; Gheorghe Popescu „*De la obraz cu drag*”. Târgoviște: Editura „Domino”, 2004.

A urmat un recital de poezie susținut de preșcolarii Grădiniței nr. 1 din Pucioasa, coordonator Aurelia Ionescu.

În cea de a doua zi au avut loc activități profesionale la care au participat bibliotecari din comunele: Bezdead, Buciumeni, Brănești, Glodeni, Moroieni, Moțâieni, Pietroșița, Runcu, Vulcana Băi, Vulcana Pandlele

În cadrul acestora au fost organizate și activități de animație culturală din care prezentăm:

• **OCNIȚA** (7 octombrie 2004). Bibliotecari din centrul metodic Moreni au asistat la lansarea „Cărții de aur” a comunei Ocnița, prezentată de col.(r.) Vasile Voiculescu.

• **SĂLCIOARA** (12 octombrie 2004).

Au fost prezenți bibliotecari din centrul metodic Titu, care au participat la vernisajul expoziției de carte „Mihai Eminescu – Luceafărul poeziei românești”.

• **GĂEȘTI** (20 octombrie 2004). Au fost vernisate expozițiile: Cărți cu autograf în colecțiile Bibliotecii „Aurel Iordache”; de desene „Culorile vieții și compoziții nonfigurative”.

• **PUCIOASA** (9 noiembrie 2004). Au fost prezenți bibliotecari din comunele: Bezdead, Brănești, Glodeni, Moroeni, Moțâieni, Pietroșița, Runcu, Vulcana Băi, Vulcana Pandlele. Au fost vernisate expozițiile:

- de grafică – realizată de Liviu Rebreanu;
- de desene – realizată de copiii Clubului Pucioasa;
- de aeromodele - realizată de Dumitru Diaconescu;
- de reviste școlare ale unităților de învățământ din orașul Pucioasa;
- de manuscrise – realizată de Biblioteca „Gh. N. Costescu” Pucioasa.

• **TÂRGOVIȘTE** (7 decembrie 2004). Bibliotecari din localitățile: Aninoasa, Băleni, Bărbulețu, Bilciurești, Butimanu, Căndești, Cojasca, Comișani, Cornățelu, Cornești, Crevedia, Dobra, Doicești, Dragomirești, Finta, Lucieni, Malu cu Flori, Mănești, Niculești, Nucet, Pucheni, Șotânga, Tătărani, Ulmi, Văcărești, Văleni Dâmbovița, Voinești au participat la Sesiunea de studii și comunicări „Târgoviște continuitate culturală în timp” a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și la cea de a treia ediție a Salonului editorial dâmbovițean unde au expus editurile: „Gimnasium”, „Bibliotheca”, „Pildner&Pildner”, „Transversal”, „Cetatea de Scaun”, „Macarie”, „Pandora-M”, „SET UP SERV”, „Sfinx 2000” și „University Press”, dar și instituțiile editoare din județul Dâmbovița: Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dâmbovița, Complexul Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Universitatea „Valahia” Târgoviște etc.

CENTRE METODICE

În cel de-al doilea semestru au avut loc schimburi de experiență în cele cinci centre metodice, care grupează teritorial bibliotecile comunale din județ, după următorul program:

- „**Biblioteca publică. Informare și comunicare**”- prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.
- Dialog profesional: „**Introducerea sistemului informatizat de regăsire a informației în bibliotecile publice**”.
- Dezbateri: „**Puncte de acces în regăsirea informației în sistem informatizat**”.- Cornel Albuț, șef birou „Dezvoltare, Evidență, Prelucrare a colecțiilor”.

ANIVERSĂRI BIBLIOTECI

• **OCNIȚA** (6-7 octombrie 2004, bibliotecar Violeta Dumitrescu). Preocupări pentru lectură au existat încă din anul 1936 prin funcționarea unei biblioteci școlare ce cuprindea 372 de cărți. În 1949 Căminul Cultural se reorganizează și își formează propria bibliotecă prin comasarea bibliotecilor existente în comună.

Cuvântul de deschidere a fost rostit de: Viorel Cismaru, primarul comunei; prof.dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” și bibliotecara.

Mesaje de felicitare au fost transmise din partea

invitațiilor de la: Direcția Județeană pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, biblioteci comunale, Asociația județeană „Cultul Eroilor”, conducători ai altor instituții de cultură locale.

S-au mai desfășurat: lansarea volumului „Cartea de aur a comunei Ocnița”; întâlnire cu scriitori dâmbovițeni; vernisajul expozițiilor de: pictură, goblenuri și icoane pe sticlă.

• **DRAGODANA** (14 octombrie 2004, bibliotecar Gabriela Chivulescu). Au fost transmise mesaje de felicitare din partea Direcției Județene pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița prin prof. Viorica Arghir, Bibliotecii Județene, Primăriei locale, bibliotecilor comunale Cobia, Crângurile, Valea Mare.

• **GĂEȘTI** (18-19 noiembrie 2004, bibliotecar responsabil Maria Dumitru).

Au transmis mesaje la ceas aniversar: Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”; Aurora Burcea, bibliotecar Biblioteca Comunală Valea Mare; Mariana Niță, comuna Gura Foi; Rădița Diaconu, comuna Cobia. S-au mai desfășurat: simpozion „Civilizația cărții la început de mileniu” cu participarea prof. dr. Victor Petrescu, directorul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu”; drd. Viorica Arghir, director Direcția Județeană pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița; prof. Daniela Olguța Iordache; prof. Tudor Cristea; Elena Mazilescu, bibliotecar Biblioteca „Aurel Iordache” Găești. A urmat o întâlnire cu membrii cenaclului „Acoperișul lumii” al Școlii nr.2 Găești – coordonator Daniela Olguța Iordache; a fost vernisată expoziția de carte „Aurel Iordache”.

• **ULMI** (10-11 decembrie 2004, bibliotecar Guță Letiția).

Au transmis mesaje de felicitare prof. dr. Victor Petrescu din partea Bibliotecii Județene, Vârzaru Nicolae din partea Primăriei locale, Cristea Gabriela, bibliotecar comuna Doicești, Matache Elena comuna Răzvad, Popescu Luminița comuna Tătărani și cititori ai bibliotecii.

A urmat un dialog profesional pe tema „Valorificarea fondului monografic local – obiectiv de importanță majoră în activitatea bibliotecii comunale” cu participarea lect. drd. Niță Sorina, Universitatea „Valahia” Târgoviște, lect. drd. Erich Agnes Universitatea „Valahia” Târgoviște. Moderator – Vlăduț Andreescu, metodist, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”. A urmat o „Întâlnire cu scriitori dâmbovițeni și creațiile lor”; șezătoare literară „Afară ninge”; vernisajul expoziției de desene „Jarna la noi în sat”.

ATRIBUIRI DE DENUMIRI

Slobozia Moară (6 noiembrie 2004, bibliotecar Adriana Niță).

Mihai Mircea Ciobanu - pictor, sculptor, scriitor și filosof

Se naște la București la 15 aprilie 1950, într-o familie de intelectuali, tata, avocat Nicolae Ciobanu, mama medic Marieta Ciobanu. Tatăl fiind de origine din comuna Slobozia Moară, județ Dâmbovița, Mircea Ciobanu își petrece mult timp la bunici unde leagă multe prietenii. După terminarea școlii primare, urmează cursurile Liceului Sf. Sava din București. În acest timp scrie versuri, realizează în stil pur impresionist tabloul „Un portret de băiat”. Se înscrie la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” și urmează Secția de Pictură la clasa pictorului – profesor Corneliu Baba. Termină studiile cu „*Magna cum laudae*” și în 1974 obține o bursă specială pentru studii superioare de doi ani la atelierele Muzeului de Artă „Theodor Aman” din București.

- în 1980 expune la Bruxelles – unde este numit membru al Academiei Regale a Artiștilor Belgieni.

- în 1981 se stabilește la Lausanne în Elveția.

- după 10 ani de exil este inclus în Dicționarul Artiștilor Elvețieni editat de Institutul pentru Studiul Artei.

- în 1993 realizează două fresce și două vitralii pentru care a folosit o metodă nouă: ceară, terebentină și apă, reprezentând gloria și patimile Mântuitorului.

În urma lui rămâne o operă plastică impresionantă prin calitatea și valoarea ei, prin diversitatea temelor abordate și a tehnicilor folosite: pictură, sculptură, grafică, desen, artă monumentală, frescă, vitralii, scenografie la care se adaugă maxime și cugetări, versuri și proiecte pentru un roman filosofic.

În afară de 250 de pânze aflate în România, majoritatea în muzee, câte 100 pânze se aflau în Elveția și Barzilia în colecții particulare, iar între 10 și 50 de pânze în Anglia, Germania, Franța, Olanda și Statele Unite. Aceasta era situația în 1982. Dar de atunci, forța lui creatoare a produs un număr imens de lucrări, răspândite în toată lumea.

„Trăind intens se stinge repede, neterminând, printre alte lucrări, nici „Estetica morții”, text care conține testamentar, gânduri despre intrarea în neființă. S-a apropiat prea mult de **Adevăr – lucru nepermis muritorilor** – și a fost oprit în plină vitalitate creatoare” (Simona Konradi).

Biblioteca a primit, ca un omagiu, numele acestuia.

Simpozionul prilejuit de acest eveniment a fost susținut de: drd. Viorica Arghir, director, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița; prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; din familia pictorului, dr. Zmeureanu Elena; pictor și poet Floarea Țuțuianu; sculptor Iulian Coruț; designer vestimentar Gabriela Caraman Coruț.

Au urmat: un recital de versuri din creația artistului; vernisajul expozițiilor de pictură și sculptură, reunite sub numele generic „*Orice imagine artistică, orice discurs, dacă vrei, vizual, este o emanație a discursului profund*” (din operele lui Mihai Mircea Ciobanu); și o proiecție „*Mihai Mircea Ciobanu – opera și viața*”, film realizat de Televiziunea Română.

SALONUL EDITORIAL DÂMBOVIȚEAN

Ediția 2004 a *Salonului Editorial Ion Heliade Rădulescu* a invitat, marți 7 decembrie, pentru a treia oară iubitorii de carte să pășească pragul Muzeului de Istorie din Târgoviște pentru a admira și răsfoi cărți din producția editorială târgovișteană.

Au rostit alocuțiuni reprezentanți ai Consiliului Județean Dâmbovița, Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, Complexului Muzeal Național „Curtea Domnească” Târgoviște, Bibliotecii Județene ”Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și au fost prezentate cărțile: Gheorghe Buluță; Sultana Craia; Victor Petrescu. *Biblioteca azi. Informare și comunicare*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2004; *Bibliografia românească veche. Îmbogățită și actualizată*. Vol. I (A-C). București: Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște; CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, 2004; Mihai Gabriel Popescu; Ion Bratu. *Radu lu' Anghel*. Târgoviște: Editura PandoraM; Centrul pentru Conservare și Promovarea Culturii Tradiționale Dâmbovița, 2003.

Urmând tematica edițiilor precedente, editurile târgoviștene au prezentat ofertele, dar și proiectele viitoare.

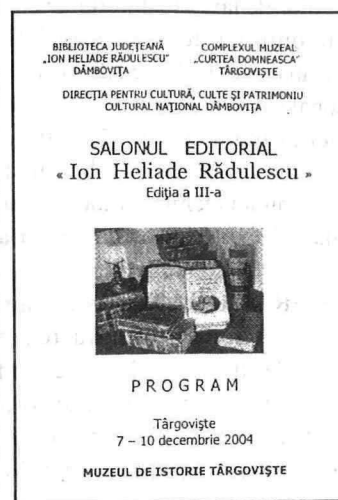
„Ziua cărții târgoviștene” a fost miercuri 8 decembrie și s-au prezentat volumele: Editura Gimnasium: Ion Benone Petrescu, *Brâncuși la Târgoviște*. Târgoviște, 2004; Editura Bibliotheca: Theodor Nicolin, *Periplu târgoviștean*. Târgoviște, 2004; Mihai Gabriel Popescu, *Pagini la istoria culturii dâmboviștene*. Târgoviște, 2004; Ion Gheorghe Dumitru; Mihai Gabriel Popescu, *Evoluția instituției silvice a județului Dâmbovița*. Târgoviște, 2004.

„Ziua cărții școlare, universitare, științifice” a fost joi, 9 decembrie când au fost prezentate: Editura Bibliotheca: Ion Marcel; Mihai Florin Stan; Cătălin Vlădescu; Adela Husu. *Mașini și sisteme de acționări electrice. Comenzi prin convertoare statice*. Târgoviște, 2004; Mihai Florin Stan; Elena Otilia Virjoghe; Adela Husu. *Elemente fundamentale de inginerie electrică*. Târgoviște, 2004; Editura Gimnasium: Ion Dumitru;

Mariana Dragu. *Cartea inteligențelor multiple*. Târgoviște, 2004; Aurelia Catană. *Specificul predării matematicii în învățământul preuniversitar*. Târgoviște, 2004; Editura Pildner& Pildner: Petru Blanda; George Țical. *Legislație antidrog internațională. Edificarea unui sistem al controlului internațional al drogurilor*. Târgoviște, 2004; Editura Transversal: Mihai Oproiu. *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*. Vol. IV-V. Târgoviște, 2004;

Mihai Oproiu; Victor Petrescu. *Brănești. Documente inedite ale familiei Bălășescu*. Târgoviște, 2004; Editura Cetatea de Scaun: Eugen Denize. *Ștefan cel Mare. Dimensiunea internațională a domniei*. Târgoviște, 2004; Adrian Mărgărit; Ana Mărgărit. *Plante rezistente pentru grădini rustice*. Vol. I: *Flori*, Târgoviște, 2004; Silviu Miloiu. *O istorie a Europei Nordice și Baltice. De la epoca naționalismului până la Războiul Rece*. Târgoviște, 2004; Editura Macarie: Lucian Grigorescu; Livia Constantin; George Manea. *Conceperea și elaborarea unui ziar*. Târgoviște, 2004.

„Ziua cărții beletristice” – vineri, 10 decembrie. S-au prezentat volumele: Editura Bibliotheca: Victor Davidoiu. *Destin și Pasiune*. Târgoviște, 2004; Florentin Popescu. *Cititorii brâncovenești*, Târgoviște, 2004; Barbu Cioculescu. *Mateiu I. Caragiale. Receptarea operei*. Târgoviște, 2004; George Coandă. *Arheologia viitorului*. Târgoviște, 2004; Erich Kotzbacher. *Dintre Scila și Caribda*. Târgoviște, 2004; Editura PandoraM: Frédéric Beigbeder. *Memoriile unui tânăr fienit: roman*. Târgoviște, 2004; Activitatea în acest domeniu dă un sentiment tonic al participării și utilității la tot ceea ce înseamnă Târgoviștea pentru țară.

INAUGURAREA BIBLIOTECII ORĂȘENEȘTI FIENI

Un eveniment cu o semnificație deosebită pentru locuitorii orașului Fieni a avut loc în data de 20 noiembrie, dată la care a fost inaugurată biblioteca publică a orașului Fieni.

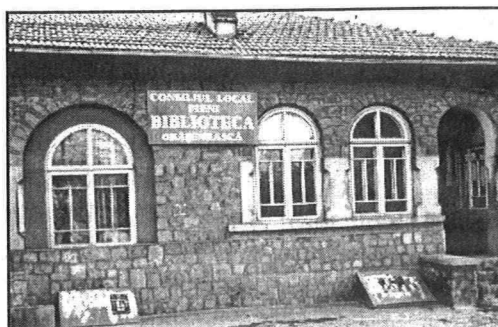
Înființarea Fabricii de ciment (1914), cea mai veche din țară în acest domeniu, a determinat schimbări importante și în viața culturală a acestei localități. În anul 1934 conducerea fabricii construiește un edificiu cultural denumit „Muncă și lumină”, ce includea și o bibliotecă, care, în timp, își dezvoltă activitatea devenind principala bibliotecă a orașului.

Constituită pe vechea structură a bibliotecii clubului, actuala bibliotecă are un fond enciclopedic de aproximativ 25.000 de unități de bibliotecă.

Pentru realizarea acesteia și-au dat mâna Primăria Fieni și Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

Procesul a fost anevoios, în principal din lipsa fondurilor.

Festivitatea de inaugurare a fost deschisă de primarul orașului, jr.

Adrieian Budoiu din intervenția căruia a reieșit că și în continuare va acorda sprijin financiar pentru dotarea bibliotecii cu aparatură electronică și cu alte materiale necesare bunei desfășurări a activității acestei instituții publice.

Au rostit alocuțiuni: jr. Vasile Ivan Ivanoff, secretar general Consiliul Județean Dâmbovița; prof. drd. Viorica Arghir, director Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița; prof. dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița. A urmat o slujbă de sfințire a lăcașului de cultură.

Publicul, format din iubitori ai cărții, elevi, profesori, viitori utilizatori ai bibliotecii, a participat la vernisajul expoziției de carte „Scriitorii dâmbovițeni în timp”.

Grupaj realizat
de *Vlăduț Andreescu*

BIBLIOTECA ORĂȘENEASCĂ „AUREL IORDACHE” GĂEȘTI 80 DE ANI DE EXISTENȚĂ

Biblioteca este un tezaurizator al cărților, iar cartea este mesajul înțelepciunii, al experienței și al duratei unei lumi ce-și trăiește istoria recitind-o. Despre bibliotecă se vorbește puțin în lumea și în vremea noastră. Și dacă se întâmplă acest lucru este pentru a prezenta succint o oarecare activitate petrecută într-o bibliotecă sau a semnala o anume carte rară. Și de ce ar fi altfel? Bibliotecarii sunt oameni modești, deși printre ei se află și persoane cu care s-ar putea discuta despre orice, care îți poate oferi exact sursele informațiilor de care ai nevoie.

Prima bibliotecă publică din orașul Găești s-a înființat în anul 1924 prin strădania președintelui „Ligii pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor”, Alexandru Năsturaș, care a rostit și cuvântul de inaugurare la 21 noiembrie.

Actuala bibliotecă a fost organizată în anul 1950, avea un fond de 1.500 de volume și a funcționat până la 6 martie 1996 în fosta clădire a Băncii Porto-Franco, când a fost mutată într-un local nou, fostul magazin Modern și a primit numele de Biblioteca Orășenească „Aurel Iordache”, după numele profesorului Aurel Iordache, personalitate marcantă a orașului nostru, profesor și scriitor.

Anul 2003 a însemnat pentru instituția noastră un an cu foarte multe realizări pentru că la 19 iulie, cu sprijinul primăriei și al autorităților locale, a fost inaugurat noul sediu al bibliotecii, aflat pe strada Cuza Vodă, lângă Școala Șerban Cioculescu. Așa cum arată acum instituția noastră este una dintre cele mai moderne biblioteci din județ, beneficiind de sală de lectură, sală de împrumut și depozit general. Din luna noiembrie 2003 unitatea noastră a fost dotată cu un calculator, munca noastră fiind substanțial îmbunătățită.

De la începutul existenței sale Biblioteca „Aurel Iordache”, bibliotecă publică cu profil enciclopedic, a fost permanent raportată la comunitatea ale cărei interese de informare și documentare le servește și pentru care a fost creată.

Deservind un număr de aproximativ 15.000 de locuitori ai orașului Găești plus elevi, studenți și alte

persoane din comunele limitrofe orașului, biblioteca orășenească organizează și participă la toate acțiunile socio-culturale de pe raza orașului, realizând în acest mod și funcția sa de păstrătoare a tradițiilor culturale. Pe lângă activitățile de bază care se desfășoară într-o bibliotecă: completarea colecțiilor, prelucrarea acestora în sistem tradițional și informatizat, organizarea și depozitarea lor conform normelor biblioteconomice, personalul instituției noastre este permanent preocupat de atragerea la lectură a unui număr cât mai mare de utilizatori, precum și de menținerea celor vechi punându-le la dispoziție documente variate, astfel organizate, încât accesul la ele să fie rapid, prin crearea unui program de informatizare care să răspundă cerințelor actuale, printr-o ofertă variată de documente pentru toate categoriile sociale. Pentru utilizatorii noștri oferim mai multe servicii și anume: informare bibliografică și documentară, împrumut la domiciliu, servirea la sala de lectură, informații la distanță, împrumut interbibliotecar, suport în ajutorul procesului de studiu, servicii culturale de loisir, zile de informare (zile deschise). Biblioteca, alături de școală, joacă un rol foarte important în viața colectivității, de aceea noi venim în sprijinul școlii oferind elevilor materiale privind bibliografia școlară, mai ales că bibliotecile școlare suferă din cauza lipsei de carte.

Principala modalitate prin care ne facem cunoscuți ca instituție cultural-educativă și prin care ne facem cunoscute serviciile este animația culturală. Prin aceasta înțelegem: organizarea activității prilejuate de evenimente importante din viața poporului nostru, omagieri, comemorări, sesiuni de comunicări și mese rotunde pe diverse teme, lansări și prezentări de carte, expoziții de carte și de desene, concursuri cu subiecte diverse, piese de teatru, consfătuiri metodice pe teme biblioteconomice.

Începând din anul 1997, în fiecare an organizăm „Zilele bibliotecii”, cea mai importantă acțiune a noastră, prilej cu care iubitorii de cultură din orașul nostru se pot întâlni cu diverse personalități: scriitori, critici și istorici literari, artiști plastici, istorici, editori,

actori, interpreți de muzică populară. Dintre aceștia amintim: prof. univ. dr. Victor Petrescu, acad. Eugen Simion, Cezar Tabarcea și Gabriel Țepelea; actorii Lia Șahighian, Eusebiu Ștefănescu, Rodica Mandache; scriitorii: Tudor Cristea, Daniela Olguța Iordache, Ion Ștefan Ghilimescu, Emil Vasilescu, George Coandă, Nicolae Neagu, Marin Ioniță, Haralamb Zincă, George Anca, George Corbu, Nicolae Petrescu, Corin Bianu, Toma Biolan, Dumitru Ungureanu, artiștii plastici Maria Frânculescu și Maria Săvoi.

Numeroase studii și articole rezultate din activitatea noastră au apărut în revistele cu profil biblioteconomic „Curier” și „Biblioteca” și în presa locală.

Imaginea pe care noi, bibliotecarele, o creăm instituției noastre prin comportamentul și ținuta noastră, prin felul în care se prezintă biblioteca este foarte importantă pentru că această imagine este un factor de influențare a deciziilor și a comportamentelor umane, iar în cazul nostru, numărul mare de utilizatori ai serviciilor noastre dovedește că această imagine este una pozitivă.

De la începutul anului 2004 și până în prezent avem un număr de 2886 utilizatori înscriși dintre care 1295 elevi și studenți, iar restul adulți din toate categoriile socio-profesionale și de vârstă. Biblioteca a fost frecventată de 24258 utilizatori dintre care 3964 la sala de lectură și au fost difuzate un număr de 51067 volume. Dacă în 1950 biblioteca avea un fond de 1.500 de documente, în prezent s-a ajuns la un fond de 33.206 unități în valoare totală de 91.383.257 lei. Anul acesta ne-am mărit fondul de publicații cu 415 documente în valoare de 24.686.692 lei.

O comunitate fără bibliotecă este ruptă de realitate, biblioteca personală nu o poate înlocui pe cea publică, de aceea noi, bibliotecarele acestui lăcaș de cultură, vom încerca să fim mereu în centrul atenției pentru a ne promova imaginea de instituție socio-culturală și pentru a deveni în viitor un adevărat centru de informare comunitară.

Valentina Tufescu
Bibliotecar

Tradiții ale lecturii publice în comuna Pietroșița

De mai mult timp singura prezență culturală în comuna Pietroșița este Biblioteca Comunală. De aceea, consider că prezentarea unui scurt istoric a acestei instituții este binevenită.

Viața culturală și lectura publică în comuna Pietroșița a început cu adevărat odată cu darea în folosință a Căminului Cultural unde funcționa o bibliotecă sătească (1930). Între anii 1916-1929 s-au înființat șase biblioteci populare. Societatea cultural sportivă a avut și ea o bibliotecă creată în anul 1931, cu toate că pasiunea pentru lectura publică era inspirată de directorul Gheorghe Bănulescu încă din anul 1910 prin biblioteca Școlii primare de băieți. De asemenea, continuă tradiția bibliotecii căminului cultural care în 1939 poseda 800 volume, reviste și ziare.

La finele anului 2001, Biblioteca comunală avea un număr de 6755 volume și 276 cititori.

Activitatea mea începea cu un fond de 5834 documente și 20 de utilizatori, în iulie 2003, cu mobilier modest, într-o sală de bibliotecă care mirosea a mușgeai și a umezeală, însă cu speranțe mari și mai

ales ambiție că trebuie să fac ceva. Ce anume, nu știam nici eu prea bine, dat fiind cunoștințele reduse în domeniul biblioteconomiei. Doream să pășesc în fața cetățenilor cu cartea cea mai potrivită, să-i fac să îndrăgească cuvântul tipărit. În orice comună biblioteca este un lăcaș de lumină, unde se modelează mintea și sufletul oamenilor iar revigorarea acestei instituții era foarte necesară prin implicarea ei în viața culturală a comunei. Este la fel de importantă ca școala, ca biserica și căminul cultural.

Și dacă spunem că drumul democrației trece prin bibliotecă - nu spunem vorbe mari.

Mi-am dat seama încă de la început că nu puteam aștepta utilizatorii să vină din propriul îndemn. Așadar primul pas a fost făcut alături de copii. Întotdeauna ei sunt cei mai sinceri și mai serioși utilizatori. Munca în mijlocul lor cere din partea noastră atenție și răbdare, căci urmărind ceea ce citesc și cum gândesc este un mod de a contribui la educarea copilului cu ajutorul cărții.

Am considerat că este bine să folosesc o vie agitație vizuală, afișând diferite pasaje despre cărți

îndemnuri simple de a vizita biblioteca precum și un afiș cu titlul „Am cumpărat pentru dumneavoastră”. Astfel, au apărut cititorii maturi cu vârste cuprinse între 20 și 80 de ani. Utilizatorii mei sunt diferiți dar știu ce carte se potrivește fiecăruia. Oamenii au pretenții să citească după nivelul și după gustul lor. Am izbutit să-i cunosc și am făcut din ei cei mai buni prieteni ai bibliotecii. Am început activitățile: vizite la bibliotecă, cadre didactice, grădinița, clasele primare, gimnaziale, elevii de liceu; prezentări de cărți noi; concursuri: de ghicitori, „cine știe câștigă” pe diverse teme (cu premii constând în dulciuri), discuții pe teme alese chiar de ei.

De la început am stabilit o relație specială bibliotecar - elev bazată pe afecțiune, prietenie, încredere, sinceritate în așa fel încât să sporească eficiența lecturii. Rezultatele au fost surprinzătoare. Din ce în ce mai mulți copii au început să-mi solicite ajutorul pentru întocmirea referatelor, eseurilor, proiectelor etc. O dată la două săptămâni (vinerea) avem o oră, două de activități unde copiii participă cu plăcere, uneori însoțiți de părinți.

Trebuia neapărat să scăpăm de mirosul de mucegai să aerisim cărțile, într-un cuvânt să facem o schimbare și pentru acest lucru aveam nevoie de un alt spațiu. Era o sală nefolosită, cu tencuiala deteriorată, fără lumină electrică, fără geamuri. Am lansat ideea domnului primar Ion Dicu și doamnei viceprimar Iuliana Ciubotaru care m-au sprijinit pentru recondiționarea acestei săli.

În prezent biblioteca își desfășoară activitatea într-o sală nou amenajată și deține în colecțiile sale 6.550 documente, din toate domeniile, având înscriși 357 utilizatori. Fondul de publicații este așezat pe rafturi care permit expunerea cât mai judicioasă a documentelor, indicatoarele de raft, citatele sunt bine alese, spațiul rezervat noutăților este bine amenajat, toate acestea au drept scop facilitarea orientării utilizatorilor în bibliotecă. Prin elementele enumerate mai sus am căutat să creez o ambianță specială în care micii și marii utilizatori să vină cu plăcere și cu

bucurie să descopere comorile din cărți.

Mutarea în „casă nouă” a coincis într-o zi de toamnă târzie cu un eveniment deosebit de important pentru comunitatea locală. Am dorit să marchez deschiderea bibliotecii în noua formulă și să împărtășesc imensa bucurie împreună cu elevii, personalități ale comunității locale, cetățeni și câțiva colegi bibliotecari. Astfel, am organizat pe 1 noiembrie 2003 „Zilele bibliotecii” publice Pietroșița. Desfășurată pe parcursul a două zile, prestigioasa manifestare a prilejuit publicului cititor întâlnirea cu cartea, cu personalități ale vieții culturale locale și județene.

Deschiderea propriu zisă a „Zilelor” a fost făcută de doamna bibliotecar Lili Negulescu care a prezentat participanților tema simpozionului – „**Modalități de atragere la lectură a membrilor comunității**”.

A urmat o întâlnire cu poetul Ion Enescu Pietroșița, fiu al comunei, autor al volumelor de versuri: „Clipe și gânduri”; „Patima cuvântului”; „Poeme pentru suflet și gând”, care și-a lansat cu acest prilej volumul de versuri „Clipe pentru eternitate”.

S-au rostit alocuțiuni și mesaje de felicitare pentru felul cum arată biblioteca de către domnul Nicu Chișescu, director al Școlii „Sf. Nicolae Pietroșița” și domnul Ioan Iancu Vale – poet dâmbovițean.

Domnul metodist Vlăduț Andreescu a subliniat rolul bibliotecii ca instituție culturală în sistemul educațional, asigurând asistența că și în continuare, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița va oferi sprijin și colaborare în realizarea tuturor activităților ce se vor desfășura în cadrul acestei instituții de cultură. A înviorat atmosfera și s-a bucurat de binemeritate aplauze un grup de elevi ai școlii „Sf. Nicolae Pietroșița”, care a prezentat un program artistic: recitări din creația poetului Ion Enescu Pietroșița, cântece și dansuri, moment artistic pregătit de prof. Violeta Dudu.

Ziua a doua a evenimentului a fost dedicată celor mai mici utilizatori – grădinița – cu „**Ora de povești**” – audiție a unui basm și o vizită la Muzeul Sătesc „Dimitru Ulieru”.

Din totdeauna mi-a plăcut să citesc și mi-am zis că locul meu este aici în bibliotecă. Nu am avut timp să citesc toate cărțile existente, dar consider că este datoră mea să cunosc cât mai bine conținutul lor pentru a le recomanda utilizatorilor. Echilibrul meu sufletec este dat de satisfacția muncii făcută cu dăruire și pasiune în bibliotecă.

Lili Negulescu
Bibliotecar

Demers bibliotecar modern

ȘTIINȚA INFORMĂRII – domeniu interdisciplinar de cercetare în Societatea Cunoașterii

Secolul XX a adus cu sine o evoluție științifică, culturală și economică a lumii fără precedent. Este cunoscut faptul că în secolul XX au existat mai multe invenții și inovații decât în întreaga istorie a omenirii. Această evoluție a societății are la bază informația și cunoașterea. Procesele de construcție, prelucrare, comunicare și utilizare a informației au devenit esențiale pentru toate domeniile cunoașterii. A devenit o necesitate studierea acestora întrucât de aceste studii și cercetări depinde dezvoltarea generală a societății.

Științele Informării și Comunicării (SIC) constituie un domeniu interdisciplinar de cercetare; un domeniu transversal asupra celorlalte științe întrucât analizând procesele de construcție, prelucrare, comunicare și utilizare a informației, contribuie la eficiența valorificării rezultatelor științifice din toate domeniile, în special în cazul științelor sociale și umane, contribuind la evoluția societății în general.

După cel de-al doilea război mondial, odată cu dezvoltarea formidabilă a producției și consumului de informație¹, precum și dezvoltarea mijloacelor tehnologice de stocare, prelucrare și difuzare a acestei mase enorme de resurse informaționale², au apărut studii științifice privind științele informării și comunicării. În lumea științifică americană și europeană a început să se vorbească despre fundamentarea științifică a informării și comunicării; au apărut teorii și modele ale informării precum și numeroase „școli” și grupuri de cercetare în domeniu. Cercetători de prestigiu își leagă numele de teorii din domeniul Științelor Informării și Comunicării (SIC)³

Yves F. Le Coadic în lucrarea sa „Știința Informării” aduce argumente pentru această nouă disciplină care are ca obiect de studiu: **informația**. Potrivit acestui profesor, Știința Informării este o știință de care are nevoie Societatea Informației întrucât asistăm la o

dezvoltare a producției și nevoilor de informare; apariția unui nou sector industrial al industriilor de informare; invazia tehnicilor electronice⁴:

Societatea Informării are nevoie de o știință care să studieze proprietățile informației și procesele de construire, de comunicare și utilizare a sa sub o triplă influență:

- a dezvoltării producției și a nevoilor de informare (dezvoltarea activităților științifice, dezvoltarea unei culturi științifice și tehnice de masă, cererea de informare),

- a apariției unui nou sector industrial al industriilor de informare (producători și servere de banci de date, satelit și rețele de telecomunicație, telematica, mari muzee și mari biblioteci, turism cultural),

- și a invaziei tehnicilor electronice (analoage sau digitale) și fotonice de informare (microordinatoare, borne interactive, discuri laser, fibre optice, dispozitive multimedia, videodiscuri, informatica de gestiune a colecțiilor etc.

Ce este informația?

Informația este o cunoștință⁵ înscrisă (înregistrată) sub formă scrisă (tipărită sau digitală), orală sau audiovizuală. Informația comportă un element de sens. Este o semnificație transmisă unei ființe conștiente prin mijlocul unui mesaj înscris pe un suport spațio-temporal: tipărit, semnal electric, unde sonore etc⁶. Această înscrisiere este făcută datorită unui sistem de semne (limbajul), semnul fiind un element de limbaj care asociază un signifiant la un signifiat: semnul alfabetic, cuvântul, semnul de punctuație.

Informația determină modificarea stării noastre de cunoaștere a lumii înconjurătoare. Starea de cunoaștere a proceselor, obiectelor, faptelor etc. reprezintă imaginea noastră asupra lumii, nivelul nostru de cunoaștere. Orice perturbare a stării noastre de cunoaștere determină

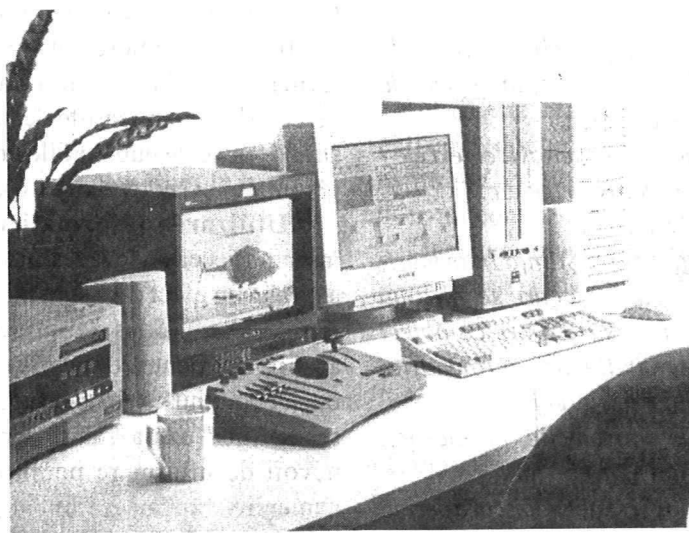
apariția unei nevoi de informare în scopul echilibrării nivelului cunoașterii. Informația nouă, prin sensul conținut determină o nouă stare de cunoaștere care reprezintă o nouă imagine asupra realității. Nevoia de informare are la bază o dublă motivație: nevoia de a ști și nevoia de a găsi un răspuns la o întrebare practică, de a rezolva o problemă, de a realiza o cercetare aplicativă.

Două caracteristici majore descriu astăzi informația: explozia sa cantitativă și implozia timpului de comunicare.⁷

Explozia cantitativă a informației. Remarcăm importanța comunicării orale, verbale a informației, dar esențială a fost apariția comunicării în scris, depășindu-se astfel barierele spațio – temporale. O informație poate fi comunicată în timp generațiilor viitoare și în spațiu la distanțe foarte mari fără a-i fi alterat conținutul. Apariția scrisului a avut drept consecință **multiplicarea informației** (copie de manuscris, tipărire, fotocopie) și **memorizarea** ei, permițând de asemenea exteriorizarea, în Sisteme de Informare și Documentare în general, a uneia din funcțiile creierului uman: memoria. Aceste operații de multiplicare și de memorizare explică într-o mare măsură ceea ce cutuma numește explozia informațională (mai exact explozia cantității de informație): o creștere supusă unei legi de tip exponențial potrivit afirmațiilor lui Y. Le Coadic și a multor specialiști în Științele Informării și Comunicării⁸. Evoluția electronicii (care se traduce prin trecerea de la suportul material la suportul imaterial) apoi a informaticii și dezvoltarea comunicării de informații la distanță (telecomunicațiile) nu au făcut decât să revigoreze aceste tendințe. Explozia informațională la care asistăm reprezintă amplificarea fenomenelor de multiplicare și memorizare a maselor de informații chiar dacă elementele de noutate informațională și științifică nu sunt nici foarte frecvente nici corespunzătoare unei asemenea creșteri cantitative. Altfel spus, asistăm la o creștere cantitativă a informației fără a fi obligatoriu și o creștere calitativă.

Implozia timpului de comunicare a informației – o a doua caracteristică a informației contemporane ar

însemna că distanța nu mai constituie un obstacol pentru viteza de transmitere, nici o frontieră nu mai oprește informația. Comunicarea prin Noile Tehnologii de Comunicații, performanțele acestor infrastructuri⁹ permit transmiterea aproape instantanee a unui mesaj.

Se poate vorbi deci, de o implozie a timpului de comunicare, fenomen specific sistemelor și tehnologiilor contemporane de informare și comunicare. Sistemele electronice scurtează timpul necesar de realizare a unei sarcini de cercetare și de prelucrare a informației. Îi urmează o contracție rapidă a timpului necesar pentru colectarea informației, prelucrarea și utilizarea pentru luarea deciziilor. Mai mult decât atât, indivizii grupați după anumite criterii în comunități profesionale, științifice sau de orice alt tip, pot comunica și lucra simultan la proiecte comune indiferent de spațiul geografic în care s-ar afla.

Primele discipline din domeniul Științei Informării sunt: științele biblioteconomice muzeologia, documentarea, jurnalismul. Remarcăm că acestea s-au ocupat în perioada lor de început (și încă și în prezent) mai curând de suportul pe care este stocată informația decât de informația propriu-zisă.

Biblioteconomia este disciplina care se ocupă cu teoriile și tehnicile de organizare a colecțiilor de documente în biblioteci precum și de biblioteci ca întreg, ca structuri de informare și documentare destinate să deservească categorii specifice de utilizatori.

Muzeologia este disciplina care se ocupă cu teoriile și tehnicile de organizare a obiectelor și fondurilor specifice din muzee, de muzeu însuși în calitate de serviciu organizat, și de vizitatori, utilizatori.

Documentarea este disciplina care se ocupă de teoriile și tehnicile de organizare, prelucrare, analiză, reprezentare, regăsire a conținutului documentelor (accentul este pus în principal pe conținutul unui document și mai puțin pe suport)

Jurnalismul este disciplina axată pe prelucrarea și difuzarea informației. Jurnalismul s-a dezvoltat separat de disciplinele anterioare în direcția științelor comunicării chiar dacă utilizează ca surse de informare resurse documentare și informaționale organizate conform unor teorii și practici comune.

Știința Informării – o știință interdisciplinară. Interdisciplinaritatea Științei

Informării se datorează conținuturilor temelor de cercetare care se fundamentează în strânsă legătură cu domenii deja consacrate:¹⁰

Știința Informării este una din acele interdiscipline noi, unul din acele noi șantiere ale cunoașterii care

colaborează între ele, în principal, disciplinele de psihologie, statistică, electronică, economie, drept, filosofie, politică, telecomunicații.

Este posibilă o trecere în revistă a panoramei acestor discipline și teme actuale de cercetare în știința informării, schițând începutul unei descrieri a structurii sale.

La început erau cartea (germenele) și bineînțeles biblioteconomia și istoria cărții¹¹. Primele realizări de natură științifică vor fi deci legate de biblioteci și primele legi și analize vor fi bibliometrice. Teoriile de clasificare și teoriile de indexare vor apărea în momentul următor. Printre alte teme centrale, pot fi amintite lucrările privind sistemele de cercetare online a documentelor, datelor și studiile descriptive de tehnici corespondente: bănci de informare bibliografice, textuale, facturale, cercetări dedicate sistemelor de gestiune a bibliotecilor și a centrelor de documentare (achiziție, circulație, cataloage de bibliotecă informatizate online «în limba engleză O.P.A.C. Online Public Access Catalog» etc.).

Încă foarte legată de disciplinele sale de origine dar în ciuda a toate acestea solid ancorată în câmpul științelor informării, se degajă o serie de teme periferice:

- psihologice (comportamentele de comunicare, procese euristice, reprezentări ale cunoașterii etc.)
- lingvistice (semiotica, reformulare, paratexte, morfosintaxa etc.)
- sociologice (sociologia științelor, comunitățile științifice, productivitate științifică, valoare, etc.)
- informatice (baze de date, reperare, sisteme expert, programe hypertext etc.)
- matematice, logice, statistice (algoritmi, distribuții non-gausiene, logica booleană, procese markoviene etc.)
- economice, juridice și politice (piața de informație, dreptul creațiilor imateriale, industriei de informație, societatea informației etc.)

- electronica și telecomunicații (rețele, videotext etc.)

- filosofice, epistemologice, istorice etc.

Yves Le Coadic consideră că¹²:

Dintr-o practică de organizare, Știința Informării a devenit o știință socială riguroasă care se sprijină pe o tehnologie la fel de riguroasă. Ea are ca obiect de studiu proprietățile generale ale informației (natura, geneza, efecte) adică mai precis:

- analiza proceselor de construcție, prelucrare, comunicare și utilizare a informației
- și conceperea produselor și sistemelor care permit construcția, comunicarea, stocarea și utilizarea sa.

Construcția informației reprezintă rezultatul unui proces intern de lucru, un proces intelectual și tehnologic în urma căruia rezultă un produs de informare și documentare adecvat unei nevoi precise de informare. Factorii care influențează construcția și

achiziția resurselor informaționale și documentare: nivelul general de dezvoltare științifică, economică, socială, culturală etc. al societății; politicile instituționale și sectoriale; resursele materiale, financiare și tehnologice; resursele umane și factorul intelectual; factori locali și conjuncturali. **Actorii construcției:** comunitățile științifice și profesionale; instituții științifice și de învățământ; instituții administrative și alte tipuri de organizații; indivizi independenți de orice tip de structură organizațională.

Dincolo de activitatea intelectuală interioară personală, schimbarea suporturilor de înregistrare și difuzare a informațiilor, noile tehnologii de scriere, citire și comunicare modifică procesul de construcție a resurselor informaționale și documentare.

Prelucrarea informației presupune organizarea fizică și după conținutul informațional a resurselor informaționale și documentare (pe suport tradițional și electronic), stabilirea de criterii și repere care să permită oricărui utilizator să identifice informația necesară și pertinentă în cel mai scurt timp posibil și într-o formă utilizabilă.

Comunicarea informației. Două procedee de comunicare sunt folosite: un procedeu scris, (preponderent formal) și un procedeu oral (preponderent informal). *Comunicarea orală* este constituită din formele publice (conferințe, colocvii, seminare etc.) și private (conversații, schimb de mesaje etc.) de distribuire a informațiilor. Datorită Noilor Tehnologii ale Informării și Comunicării (NTIC) putem asista la videoconferințe transmise în timp real prin rețeaua Internet și chiar interveni cu întrebări, observații, puncte de vedere. Sala de conferințe devine o sală virtuală, fără ziduri. *Comunicarea scrisă* este compusă în principal din publicațiile primare, primele apariții publice sub formă de produs de informare privind rezultate ale cercetării și publicațiile secundare și terțiare, foarte strâns legate de publicațiile primare pentru că prezintă rezumatul și indexul acestora.

Utilizarea informației. A utiliza informația înseamnă ceea ce se face cu materia informativă pentru a obține un efect care satisface o nevoie de informare. A folosi un produs de informare înseamnă a angaja acel obiect pentru o nevoie de informare, fie că acel obiect continuă să existe (vorbit atunci de utilizare), se modifică (uzura) sau dispare (consum). Cunoașterea nevoii de informare permite să se înțeleagă de ce oamenii se angajează într-un proces de cercetare de informații. Ce conduce o persoană la căutarea de informații? Existența unei probleme de rezolvat a unui obiectiv de atins și constatarea unei stări anormale de cunoaștere, insuficiente sau inadecvate.

Epistemologia – conceptele, metodele, legile, modelele și teoriile științei informării .

Conceptele științifice și tehnice. Conceptele științifice adică definițiile stabile, permanent identificate cu ele însele, sunt rezultatul experiențelor, adesea cantitative. (ex. frecvența de apariție a unui periodic, SGBDR-sistem de gestiune a bazelor de date relaționare, citare și hypertext...). Conceptele tehnice de natură mai mult empirică, intuitivă uneori, sunt mai puțin stabile, mai puțin constante, mai mult cantitative. Ele sunt legate de exemplu, gestiunea și arhivarea documentelor: notița bibliografică, tezaure, catalogul. Ele nu servesc la măsurare ci mai ales la normalizare. Există deja în literatura de specialitate numeroase dicționare explicative privind terminologia domeniului.

Metode de analiză a documentelor și a informațiilor. Știința informării a dezvoltat metode puternice de analiză cantitativă și calitativă a resurselor documentare și informaționale: catalogarea, indexarea, recenzarea, analiza lingvistică, precum analiza co-citărilor și analiza cuvintelor asociate, analize statistice, infometria, bibliometria, webmetria, metode de anchetă prin chestionar, interviu etc.

Legile cantitative precum legile bibliometrice permit analiza unui fond documentar (politica de dezvoltare a colecțiilor, epurarea documentelor, comunicarea colecțiilor etc), Utilizarea periodicelor într-o bibliotecă, repartiția articolelor despre un subiect dat în diferite reviste, frecvența utilizării cuvintelor în indexare etc., pot fi analizate și prin prisma legilor BRADFORD, LOTKA, ZIPF care le guvernează.

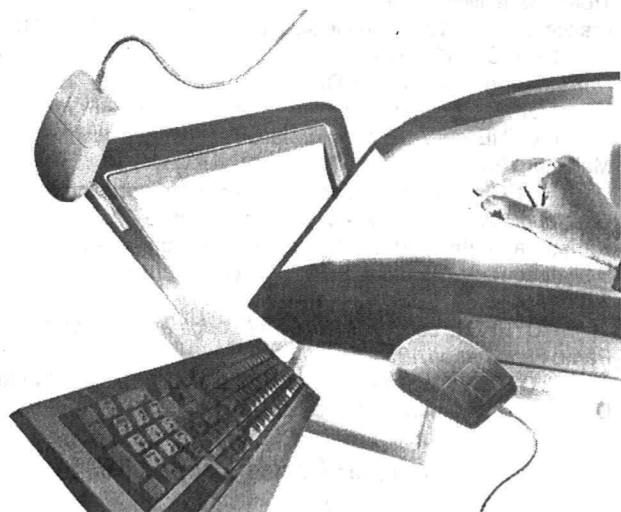
Modele structurale, grafice, funcționale, matematice, probabilistice, lingvistice, modelizarea nu lipsesc în știința informării. Un model permite să se interpreteze un ansamblu de fenomene prin intermediul unei structuri care arată principalele elemente și relațiile care există între aceste elemente

Teoriile - Știința informării nu are încă din păcate o teorie sau un ansamblu de teorii care să permită interpretarea într-o manieră științifică, rațională, a acestor legi și a acestor modele empirice. În materie

de informație, teoria a fost mereu precedată de practică. Amintim totuși: Teoria matematică a „informației”, Teoria mass - media¹³, Teoria comunicării interactive¹⁴; în ceea ce privește informația științifică, un prim sistem logic explicativ a fost propus de către DE SOLLA PRICE sub numele de „teoria generală a bibliometriei și a proceselor cumulative”.

Profesiile de informare. Evoluția profesiilor de informare este strâns legată de avansarea științei și tehnologiei informației. Întâlnim, deci, forme evaluate ale acestor profesii în țările și regiunile care au dezvoltat o industrie de informare, precum Statele Unite, Europa și Japonia. Prin profesioniști în informare înțelegem persoanele care preiau informația înregistrată pe diferite suporturi, o organizează, o etichetează, o indexează, o stochează, o reperează, o distribuie ca atare sau distribuie produse elaborate pornind de la ea¹⁵. Activitățile exercitate de profesioniștii din informare prezintă o remarcabilă diversitate. Printre muncile clasice întâlnite în mod curent, pot fi¹⁶: evaluarea, planificarea, vânzarea și instalarea de rețele locale de comunicare a informației într-o societate industrială (INTRANET-uri), efectuarea de cercetări documentare, manuale și informatizate într-un serviciu de documentare dintr-un centru de cercetare și dezvoltare sau dintr-un centru specializat, instalarea de programe de gestiune de informații pentru informatizarea unei biblioteci, unui muzeu sau unui centru de informare, instalarea de servicii electronice de comunicare orală (videoconferință) și scrisă (poștă electronică) într-o societate, pregătirea, editarea informației tehnico-științifice dintr-un domeniu, producerea de programe audiovizuale și sisteme de informare multimedia specializate, gestionarea achizițiilor, constituirea colecțiilor unui muzeu, unei biblioteci și informatizarea lor, îndrumarea, coordonarea și realizarea documentării pentru o revistă științifică, instituirea politicii bugetare și a politicii de recrutare dintr-un centru de documentare etc.

În ciuda evoluțiilor timide, vechile profesii de bibliotecari, documentariști, arhiviști și de conservatori sunt și rămân tehnici de document, de obiect și nu de informație; ceea ce le predispune într-o mică măsură la cunoașterea evoluției descrise mai sus care conduce la trei grupe de meserii de înalt nivel¹⁷: a) *specialiștii în informare* - Această categorie, foarte largă, include persoane care nu lucrează în general în contextul „bibliotecă” tradițional - chiar dacă ei pot apela în activitățile lor la deprinderi de acest tip. Ei manipulează informația făcând apel la tehnici electronice de informare utilizând calculatoare și rețele de telecomunicații. Ei sunt mai mult concentrați pe analiza, comunicarea și

utilizarea informației decât pe stocarea și pe protecția colecțiilor de documente, de obiecte; b) *antreprenorii de informații* – Această grupă este constituită din profesioniști în informare care creează societăți de fabricare și de vânzare a produselor și serviciilor de informare. O societate de informare este o societate care organizează, manipulează, transformă, comunică analizează informația produsă prin investigații, cercetare, studii. Produsul de informare poate fi o bancă de informații specializate, un program, publicații (index, repertorii, etc.). Un serviciu de informare furnizează informații la cerere unei societăți care nu are serviciu propriu sau detașează profesioniști în informare, pe perioade scurte, în acea societate; c) *oamenii de știință în informare* – Este vorba de comunitatea științifică a cercetătorilor științifici, a profesorilor care fac cercetare în știința informării și a cărui învățământ se raportează la acest domeniu. Ei lucrează în universități, centre de cercetare sau pentru mari societăți care au pus pe picioare programe de cercetare în vederea studierii proprietăților informației și dezvoltării de noi sisteme și produse de informare.

Concluzii. După cum am văzut, știința informării a identificat și delimitat obiectul său de studiu și problemele sale fundamentale de cercetare: studiul proprietăților generale ale informației (natura, geneza, efectele), al proceselor și sistemelor de construcție, prelucrare, comunicare și utilizare a acestei informații. Aceste proprietăți, aceste procese și aceste sisteme au fost studiate în mod divers de către diferite discipline: biblioteconomia, muzeologia, documentarea, jurnalismul mai întâi și apoi psihologia, informatica, sociologia (sociologia științelor în particular), științele cognitive, știința comunicării (mass-media) apărând o știință interdisciplinară – știința informării. Au fost elaborate încetul cu încetul concepte, metode, legi și teorii proprii acestei noi științe.

NOTE

1. Informație generală, informație politică, informație științifică; informație pentru diferite grupuri de public: din domeniul industrial, economic, social; informație pentru turiști, (...) pentru persoane tinere sau persoane în vârstă, informații privind petrecerea timpului liber sau asupra diferitelor activități culturale (...)
2. Diferite tipuri de calculatoare, rețele diverse, sisteme informatice de gestionare a informațiilor, baze de date, etc.
3. De ex: McLuhan [*teoria deterministă a tehnologiei*] potrivit căreia tehnologia de comunicare utilizată determină modalitatea de reflexie a individului receptor „media este mesajul”, Merton, Wright și Lasswell [*teoria funcționalistă a media*] H. Marcuse, R. Escarpit, P. Breton, S. Pralux, Y. F. Le Coadic, P. Levy, A. Mucchiele, A. Moles, D. Walton, etc.
4. Le Coadic, Yves F. *Știința Informării*. București: Editura Sigma, 2004, p. 19

5. O cunoștință (un element de cunoaștere) este rezultatul actului de cunoaștere, act prin care spiritul sesizează un obiect. Cunoaștere înseamnă a fi capabil de a-ți forma o idee despre ceva; a avea prezență de spirit. Aceasta poate merge de la simpla identificare (cunoașterea comună) până la înțelegerea exactă și completă a obiectelor (cunoaștere științifică). Cunoașterea desemnează un ansamblu articulat și organizat de cunoștințe de la care o știință, sistem de relații formale și experimentale, poate să se angajeze, să se implice.
6. RUYER R. - *La cybernétique et l'origine de l'information* - Paris, Flammarion, 1954.
7. LE COADIC, Yves- François. *La Science de l'Information*. - Troisième édition refondue. - Paris: Presses Universitaires de France, 2004
8. Ibidem.
9. Calculatoarele lucrează la miliardimi de secundă. Sateliții de telecomunicații permit atingerea în câteva secunde, pe cale integral automatizată, a tuturor regiunilor lumii.
10. Ibidem. p.22
11. Fiind la originea a patru câmpuri, prin analogie putem spune, în sectorul documentării „la început erau documentul și documentarea”, în sectorul muzeelor „...la început erau obiectul și muzeologia”; și în sectorul media „...la început erau jurnalul și jurnalismul”.
12. Ibidem p. 25
13. Se va trece de la studiul canalului la acela al „influenței” și a funcționării acestei influențe (LAZARFELD, HABERMAS și Școala Frankfurt). Teoria mass – media ține astfel să explice distribuția informației în public sub influența media și a mediatorilor.
14. Școala PALO – ALTO
15. Aceasta nu îi include pe cei (sau cele) care produc aceste informații, cercetătorii, inginerii.
16. Adaptare după Y.F. Le Coadic. op cit.
17. Ibidem.

Bibliografie selectivă

- COTOARĂ, Daniela; TÎRZIMAN, Elena. *Aspecte ale comunicării în domeniul socio-uman* . - București: Editura Universității din București, 2004 . - 220 p . - ISBN: 973-575-865-2
- DICTIONNAIRE de l'Information* /Directeur du Comité de redaction Serge Cacaly; Comité de redaction Yves- François Le Coadic, Paul-Dominique Pomart, Eric Sutter . - 2-ème édition . - Paris: Armand Colin, 2004 . - 274 p . - (Cursus) . - ISBN: 2-200-26682-0
- ESCARPIT Robert. *Théorie générale de l'information et de la communication*. Paris: Hachette, 1990
- LE COADIC, Yves F. *Știința Informării*. București: Editura Sigma, 2004
- LE COADIC, Yves- François. *La Science de l'Information*. - Troisième édition refondue . - Paris: Presses Universitaires de France, 2004 . - 128 p . - (Que sais-je ?) . - ISBN: 2-13-054749-4
- LE COADIC, Yves- François. *Usages et Usagers de l'information* . - Paris: ADBS, Nathan, 2001 . - 128 p . - (Information- Documentation) . - ISBN: 2-09-190366-3
- LICHNEROWICZ A. *Information et communication*. Paris: Maloine ,1983
- MUCCHIELLI, Alex. *Les Sciences de l'Information et de la Communication* . - 3-ème édition revue et mise à jour(2001) . - Paris: Hachette, 2001. - 160 p . - (Les Fondamentaux. La Bibliotheque de l'étudiant. Sociologie/Communication) . - ISBN: 2-01-145415-8.
- RUYER R. *La cybernétique et l'origine de l'information*. Paris: Flammarion,1954.
- WOLTON D. *La révolution des médias*. - Paris: Le Monde-Dossiers et documents ,1984

Conf. dr. *Elena Tîrziman*

Lect. dr. *Agnes Erich*

PATRIMONIUM

„ANCHETA” –

o cronică a Târgoviștei între cele două războaie mondiale

Presă târgovișteană a avut, până la al Doilea Război Mondial al secolului XX, în materie de presă, efemeridele – cele mai multe – și longevivele sale gazete. În acest sens nu s-a deosebit cu nimic de ceea ce se petrecea în toate celelalte capitale de județ. Era supusă jocurilor de interese economice, politice, ba și intelectuale, dar și a puținței sau neputinței financiare de a le edita a fondatorilor lor. Când o publicație – ziar ori revistă – reușea să treacă de doi-trei ani de apariție continuă, chiar și contemporanii, nu mai zic de istoricii presei de astăzi, o considerau longevivă. Gazeta care reușea o astfel de performanță devenea, în epocă, o emblemă a locului și demersurile sale, cu opinii asupra unor stări de lucruri în viața comunității, erau luate cu seriozitate în considerație, nu numai de publicul larg, ci și de oficialități și de responsabilii de decizie, din diferite zone ale economicului, politicului și socialului.

În Târgoviște, o astfel de gazetă, în perioada interbelică a fost hebdomadularul „Ancheta”¹, inițiată de un intelectual de frumoasă și emulativă boemă pentru Târgoviște, de un veritabil cavaler al spiritului și al mondenului, pe numele său *Ion Vasiliu* (1910-1985), apelat cu jovialitate „nea Jean” de către toată suflarea cetății, poposit lângă Turnul Chindia din zările danubice ale Brăilei (locul nașterii sale), ale Călărașilor și Giurgiului (unde a pus la cale și a condus diverse publicații, din orașul de pe brațul Borcea luându-și și nevastă, fiică de om avut cu pământuri întinse în Bărăgan), gazeta „Ancheta” este lansată în lume la 13 septembrie 1934.

După subtitrările sale ne putem da seama de evoluția sa și de ceea ce vroia ea să fie în viziunea creatorului său. Astfel, de la numărul 76 din iunie 1938 și până la numărul 80 din 10 septembrie același an, aflăm că a apărut ca „*Bilunar de informație*”. Cum pentru perioada cuprinsă între data lansării și 1938 am dispus doar de numere sporadice, martori de dinainte de ultimul război mondial, încă în viață, ne-au informat că apărea aleator.

De la numărul 81 din 15 septembrie 1938 și până la numărul 90 din 8 februarie 1939 este subtitrată „*Gazeta de informație*”, redevenind, deci, hebdomadular, iar de la numărul următor și până la dispariția sa în octombrie 1946 fiind „*Gazetă de atitudine și informație*”. De altfel, din septembrie 1938, când redevine săptămânal, directorul și fondatorul său, *Ion Vasiliu*, lărgindu-i problematica (adăugându-i spații consistente culturale: literatură, articole de istorie și de istorie culturală, cronici de carte, de spectacole și de expoziții), o consideră ca fiind la a doua ediție. Era evidentă schimbarea de profil, atâta vreme cât această ediție a avut „*meritul de a pleda în acel timp pentru*

o viață culturală proprie a orașului, pentru o viață literară desprovincializată, sincronizată pulsului contemporan”².

În coloanele „*Anchetei*” întâlnim versuri semnate de *Victor Eftimiu*, *Ion Minulescu*, *Virgil Carianopol*, *Coca Farago*, *Vasile Militaru*, *Mircea Streinul*, *Matei Alexandrescu*, *I.D. Pietrari*, *Radu Cosmin*, *Ion Calboreanu* și proze de-ale lui *Gala Galaction*, cu majoritatea acestor scriitori *Ion Vasiliu* purtând o frecvență și interesantă corespondență. De remarcat, inedit chiar, este faptul că marele prozator care a fost *Radu Petrescu* a debutat, la vremea când era elev la celebrul Liceu „*Ienăchiță Văcărescu*”, în coloanele acestei publicații, dar cu versuri³.

Nu întâmplător, însă, s-a definit și ca, „*Gazetă de atitudine...*” începând cu unul din numerele sale din februarie 1939, ziaristului de fină observație politică și socială care a fost *Ion Vasiliu* nescăpându-i și, ca atare, pășându-i de starea orașului în care se stabilise și în care va rămâne până la sfârșitul existenței sale.

Tânărul gazetar are curajul folosirii verbului acid și demnității de a nu se speria de oficialii epocii. Din primul număr, pe pagina întâi, cere în numele urbei:

„1. *Societățile petroliere să aibă sediul la Târgoviște, iar cota corespunzătoare venitului să revină județului nostru.*

2. *Ruinele și monumentele noastre istorice sunt, în primul rând, un patrimoniu al comunei.*

3. *WC-ul quasi istoric al pompierilor din curtea Depozitului de Armătură vrăjmaș al sănătății populației cartierului înconjurător, trebuie mutat.*

4. *Reînființarea Camerei de comerț locale nu e numai o chestiune de amor propriu, ci și de o legitimă necesitate*”⁴.

Dar și colaboratorilor săi le-a dat libertatea de a se exprima pe seama unor tare ale vremii și căroră, din păcate, le simțim și astăzi răsuflarea fetidă, ca și cum nimic nu s-a schimbat. Astfel, o celebritate gazetărească locală, *Stelian Mircea Ionescu*, în articolul cu accente pamfletare „*Spectrul hidos din buricul târgului*”, nu vedea „*la fiecare pas ce-l facem spre civilizație (...) decât cea mai sfruntată mască ce s-a imprimat tembelismului nostru transcendental, de pe urma căruia moștenim până azi mafia atotstăpânitoare (...) hidosul rânjet pe care ni-l aruncă spectrul*

edilitar din buricul Târgului considerat quintesență a exprimării malefice...”⁵.

Iar lui *Matei Alexandrescu*, fiu al Târgoviștei, poet în plină afirmare în acea vreme, îi oferă un spațiu generos în gazetă, acesta „*văzând liric*” în locul său natal „*un oraș de vișători, peste care se profilează de peste gârlă izvoarele de foc și bogăție: petrolul, iar pe colnic domnește fântâna regală de energie: Cuibul Șoimilor. Un peisaj de contraste izbitoare. Pe pământ gâlgăie apele negre căutându-și vad liniștit, deasupra*

oameni așezați și-au durat căsuțele cu pridvoare și rânduri de flori și jețuri odihnitoare”⁶.

Dar, în contrast cu această imagine idilică, Ion Vasiliu comentează cu amărăciune sinceră și un of exprimat în Parlamentul României de deputații dâmbovițeni Cezar Spineanu și Ionel C. Nicolescu, și anume că „Târgoviștea e trecută în aceeași categorie de importanță cu orașele Filipești, Herța, Vâlcov, în timp ce prețurile sunt egale cu cele din Sinaia, Ploiești, Cernăuți”, propunând ca orașul „Să fie trecut în categoria egală cu Ploiești”⁷.

Și mereu pe fază la evenimente, iată cum vede echidistant „Ancheta” zarva alegerilor din 1937, ultimele înaintea instaurării dictaturii carliste: „Târgoviștea (...) în a cărei dogoare istorică și culturală se clădiseră atâtea caractere și minți sănătoase, a intrat iarăși în frigurile alegerilor (...) fără lemne și mai ales fără lemne de foc”, precizând că pe cetățenii alegători ai urbei, „nu-i mai încălzeau promisiunile politicienilor”⁸.

Și, la șapte decenii de la apariția ei și la cincizeci și șapte de la ieșirea din peisajul publicistic, „Ancheta” se recomandă pentru cercetătorul istoriei presei, nu numai din vechea Cetate de Scaun voievodal, dar și din întregul areal românesc, ca

una din gazetele de rectitudine profesională, iar creatorul și editorul său, Ion Vasiliu, ca un om de presă a cărui efigie tutelează și astăzi spațiul spiritual al Târgoviștei.

NOTE

1. Paraschiva Serghie, Petrescu Victor, *Catalogul periodicelor dâmbovițene*, Târgoviște, 1982, p. 9.
2. Coandă George (coord.), *Târgoviște. File de monografie*, Târgoviște, CEPCS, 1977, p. 98.
3. Petrescu Victor, Paraschiva Serghie, *Dicționarul de literatură al județului Dâmbovița*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1999, p. 9.
4. *Ancheta*, anul I, nr. 1, 13 septembrie 1934.
5. *Ibidem*, nr. 1, 13 octombrie 1934.
6. *Ibidem*, anul II, nr. 19, 7 iulie 1935.
7. *Ibidem*, nr. 47-48, 25 decembrie 1936.
8. *Ibidem*, anul I, nr. 65, 13 decembrie 1937.

Dr. George Coandă

CONSTANTIN VASILIU-BOLNAVU

Un filantrop bucureștean legat de județul Dâmbovița

Nu demult a apărut în ziarul „România liberă” (20 iulie 2005) un articol privitor la un imobil situat în București, pe str. C.A. Rosetti nr. 36, care este înscris pe lista monumentelor istorice sub denumirea „Casa Vasiliu – Bolnavu”. Citind articolul respectiv mi-am amintit de faptul că pe vremea când eram copil aflasem de numele acestui personaj, C. Vasiliu-Bolnavu, care îl cunoștea pe tatăl meu, colonelul Ion Nicolin, și a avut legături cu județul Dâmbovița.

Doresc să redau în aceste rânduri o serie de amănunte privind pe C. Vasiliu-Bolnavu, referitoare la biografia persoanei mai sus amintite-așa cum rezultă din articolul apărut în presa zilelor noastre, dar și însemnări personale personale care nu pot fi cunoscute de cei care au evocat în gazetă unele aspecte din biografia celui menționat mai sus.

Voi căuta să menționez, în primul rând, date legate de Constantin Vasiliu-Bolnavu. Acesta a fost un mare proprietar agricol de la începutul sec. XX, care deținea mari suprafețe de terenuri aflate în județele Dâmbovița și Prahova și altele în Moldova. Era, așadar, un mare agricultor, dar avea și studii superioare în acest domeniu (absolvent al Facultății de Agronomie). Se ocupa personal de conducerea afacerilor legate de întinsele moșii pe care le avea în proprietate și a ajuns, în primele decenii ale veacului trecut, să aibă o avere considerabilă. A locuit în Ploiești până prin 1919 apoi s-a stabilit definitiv în Capitală. Casa de care am amintit mai înainte, de pe str. C.A. Rosetti nr. 36, care fusese clădită în 1890, a fost dobândită și locuită de C. Vasiliu-Bolnavu după 1920 și până la stingerea sa din viață.

Important este faptul că Vasiliu-Bolnavu a fost nu numai un om foarte bogat, proprietar a multor sute de hectare, terenuri agricole, dar ceea ce constituie un motiv de a-i aminti, laudativ, numele, este acela că a fost un mare filantrop. El a căutat să facă în așa fel ca din averea considerabilă pe care o dobândise în vremea aceea (primele decenii ale sec. XX), în bună parte să sprijine acte de filantropie demne de a fi și acum amintite.

Dat fiind că în munții Bucegi, în nordul județului Dâmbovița, în apropierea șoselei care pleacă din Târgoviște și

ajunge la Sinaia, C. Vasiliu-Bolnavu avea în proprietate sa multe hectare de teren, numeroase acte filantropice ale sale au fost legate de acest județ.

Astfel, prin 1930, cunoscându-l pe colonelul Ion Nistor, care era atunci comandantul regimentului 22 infanterie, situat în cazarma de la Teiș – Târgoviște, filantropul bucureștean a sprijinit material, donând o importantă sumă de bani, manifestările de la unitatea militară sus-amintită, trimițând prin unul din secretarii săi, Ionescu-Debruneanu, suma care a fost necesară la ridicarea monumentului comemorativ din curtea cazarmii de la Teiș.

În același timp se oferise să împrumutească o serie de ofițeri cu mici loturi de teren pe care aceștia și-ar fi putut construi case de odihnă în munții Bucegi, în apropierea șoselei ce mergea, așa cum am mai spus, spre Sinaia. Familia mea avea acces la o cabană situată în acele locuri, pusă la dispoziția tatălui meu, unde am petrecut și eu, copil fiind, câteva vacanțe.

Nu știu din ce cauză nu s-a mai finalizat dorința filantropului pe care o expusese tatălui meu, ca pe terenurile ce urmau să fie donate unor ofițeri să se construiască case de odihnă, ridicându-se în Bucegi, o mică așezare recreativă numai pentru militari.

Constantin Vasiliu-Bolnavu a înființat și o fundație ce-i purta numele cu scopul de a ajuta tineri (cu merite deosebite la studii, dar cu posibilități materiale familiare reduse), creându-se cămine în care asemenea tineri aveau cazare și întreținere gratuită pe toată durata studenției. Se pare că, dacă nu toți, oricum majoritatea celor astfel sprijiniți erau din județul Dâmbovița. Sediul fundației s-a aflat în Piața Amzei nr. 5-7, unde avea trei corpuri de case, aici fiind și căminul pentru studenți.

Tot printre actele deosebite de caritate făcute de filantropul C. Vasiliu-Bolnavu, este de amintit și căminul de bătrâni ridicat în orașul Roman, din Moldova, precum și un dispensar pus la dispoziția oamenilor săraci.

Regret că nu mai am cunoștință despre ultimii ani ai vieții acestui mare filantrop, al cărui nume este legat de melegurile dâmbovițene, dar, oricum, el merită a fi amintit cu respect și astăzi.

Theodor Nicolin

RIMELE ALTUI TIMP TÂRGOVIȘTEAN

Aidoma lui Camus, profesorul-librar Ion Calboreanu, în volumul **Târgoviștea în rime***, nu face altceva decât să tragă un cerc în jurul unui timp, pe care-l putem numi *de Aur*, al Târgoviștei. Privit din perspectiva trăirilor noastre, cartea este o fereastră deschisă spre trecut. În spațiul comun scriitor-cititor, printr-o coerență transparentă, autorul reușește să însămânțeze până și vidul percepției, în toate proximitățile (fie ele și virtuale), printr-o luciditate a mărturisirilor care lasă în urmă toate secretele incompatibilităților:

Târgoviștea, colo peste barieră, / Te așteaptă caldă, ospitalieră, / Cu umbre solemne de voevozi și barzi / Sunt cărări de munte scufundate n brazii.

Astfel, Ion Calboreanu devine autorul unei opere clasabile în timpul real al Cetății, intuiția sa critică având până și girul rațiunii spontane, fără nici o umbră a disimulărilor. Chiar dacă, la prima vedere, o astfel de incursiune pare a fi o strădanie deșartă, poetul înprospătează memoria și dă încrederea cuvenită unor sentimente încremenite, cu valențe serenissime, supunând răbdării cumpăna memoriei:

Dela gară n centru, mergi și cu piciorul; / Până la statuie n'ai ce lua vaporul. / Oricum, bulevardu-i larg și cumsecade... / Cum rămâne însă stinger Heliade, / Cu fruntea boltită strânsă între becuri, / Trebuie chibzuință ca să te mai strecuri. / Patru ialomițe prind a se desparte, / Două pe la mijloc, două n câte-o parte, / Târâind în cale mucuri chinuite, / Doage de Azuga, oase și chibrite. / Te aștepti să-ți sară broaște pe picior, / Și atunci, de nevoie, strigi după vapor. / (Târgoviștea noastră nu-i cu-adevărat, / Nici oraș de mare, dar nici de uscat).

Cu toată cuviinciozitatea și experiența lucrurilor, poetul conferă dimensiunea locală unei epopei a banalului cotidian. Preaplinul târgoviștenism de care era încercat ajunsese la ceasul scrisului. Iar această mărturisire-confesiune (chiar spovedanie) a devenit posibilă și datorită faptului că Ion Calboreanu n-a pus la îndoială impresionabilul, de oricâtă fragilitate ar fi fost încercat, reușind să păstreze proporțiile frumosului esențial al mitologiei locale.

Totul este divizibil, cititorul putându-și lua oricând partea, în vederea consolidării unei realități pe care n-a cunoscut-o decât prin intermediul rostuirii cuvintelor stârnitoare de viziuni. Or, în ceea ce mă privește, nostalgiilor, chiar și ale celor care mi-au suspendat gândurile, le-am oferit șansa speranței, prin

reîncarnarea transcenderii. Totul, încărcat, parcă, de o anume temperatură magică.

Dai pe lângă strașini, ca pe vânt hulubul, / Lași Oboru n dreapta și în stânga Clubul, / Tot în dreapta chioșcul strâmt, cu o mătușă, / Taraba Hercule, pe Rezeda n ușă; / Frizeria doamnei Duduleanu-Aglae / Și mansarda n care vegeta Nea Nae; / Apoi librăria domnului Ilie / Dela care drumul trage spre Chindie. / Ceva mai departe, pe cellalt „trotal” / E hanul lui Filip, parcul comunal... / Parcu n care șade poetul „Satirei”, / Cu orbita suptă de otrava lirei, / Și tot mai așteaptă unul sfânt să-l vadă... / (Cel visat pe vremuri avu 0 n coadă).

De aici, până la fixația tainei n-a mai fost decât un pas, pas pe care Ion Calboreanu, aflat sub zodia benefică a inspirațiilor și aspirațiilor poetice, l-a făcut. Instantaneele sale sunt ușor reperabile, ele nefiind o imitație a vieții, ci însăși viața, ajunsă, nu de puține ori, la limitele privirii în gând. De aceea, totul aparține vizibilului memoriei, pe care orice târgoviștean cu adevărat nu poate să nu și-o asume.

Uite pe Dobreanu, trist și vagabond, / Uite și Angela, visul nostru blond; / Pitulite pe sub pâlnia cu „Garufa” / Uite pe Suzana, Maricica, Bufa!... / Îșiucid și ele ceasul de prisos, / Mai tăind-o n lungul, mai cârmind-o n jos.

Ion Calboreanu cultivă un sentimentalism care, dincolo de orice maladie a îndoielii, generează reflecții în interesul finalului, circumstanțiind faptul că oamenii nu sunt complicați. Tonul este politic, iar cartea este a unui narator lucid, care pune în lumină moravurile locale. Și aceasta pentru că toți cei enumerați fac parte din trecutul nostru, autorul reușind, prin ceremonialul mărturisirii, să suprime a nu știu câta virginitate geometrică a penumbrelor, întru echilibrul devenirii. Iată ce se întâmplă în oborul de lângă Mitropolie:

Comisarul Badea e și el erou, / Ca să treacă lumea, scoală câte-un bou; / Dar nici zece urme n'a ajuns să facă / Și boii din capăt iar se pun să zacă. / Noi tăcem, nevrednici basarabi de-acum, / Îi mai luăm de carne, mai sărim pe drum, / Dar ce-ar fi odată, într'o Joi, să vie / Mircea dela Curte spre Mitropolie? / Eu, cât mă privește, ori i-aș da un bici, / Ori i-aș spune: Doamne, nu-s de pe aici.

Poetul nu este un om al detașării (dacă ar fi astfel, s-ar pierde în nerecunoștința sordidă a suferinței), mărturisirile sale fiind ale unei coexistențe în care

speranța era un fenomen îndestulător, marcat de *două zile mari*:

24 Ianuar, 10 Mai. / *Ce mândrețe Doamne! Doamne, ce alai!* / *Curge-atâta lume, cât iarba de coasă,* / *Nici sugacii nu cred să rămâie-acasă...* / *În umbra sfințită cântă liturghia,* / *Orge adevărate, Clement și Parnia.* / *Damele s'adună împrejur spășite* / *Printre fete care, vrând să se mărite,* / *Caută spre dreapta, peste guralivii* / *Preoți, ca să schimbe ochi cu „respectivii”* / *Scopuri ca acestea te aduc aici* / *Nu prinș de lacrimi pentru mucenici.*

Cu toate metamorfozările decorurilor de mai târziu (mai ales cele din perioada ultimă a ceaușismului), siluetele gândurilor, însoțite de suferința permanentelor reacțiuni (marcate, adesea, de flexibilitățile hazardului), certifică migrarea spre identitatea personajelor (chiar și ca modele), a revelației sinelui fiecăruia. Și aceasta, pentru că, nu-i așa, la urma urmelor, stilul e însuși personajul. Lui, personajului, îi conferă autorul atribute organice, în vederea conservării uimirii. Libertatea provocării este dată de zarva urbei, iar sublimul divinizat, omniprezent:

Toate sunt bârfeală... De când înseră, / *Afli pe nevrute veștile... ști că / S'a'necat un pește și-a fășnit la mal,* / *A turbat un câine, a șchiopat un cal,* / *Sonda lui cutare dă acum nisip,* / *Tanti Acrivița a fugit c'un tip,* / *Modrogan și Safta, fără de arbitri,* / *Au mai stins o vadră și treizeci de litri...*

Ion Calboreanu este starostele unui timp preafericit, al unui timp care se adresa, mai mult ca oricând, sufletului, al unui timp în care misterul era chiar trăibilul, în care strămtitatea niciunei ambiguități nu-și putea găsi expresia pentru a face impresie. Dimensiunile vieții se raportau la afinități de aer și lumină, nimbate de providența cultivării cu pasiune a duioșiei filtrată de sensibilitatea unui curcubeu care își asumă întreaga dăruire sufletească:

Slujba-și duce cursul ritmic, după lege, / *Pomenind pe jidovi, pe martiri, pe rege,* / *Și curând vreo culme n'o să mai însamne,* / *Până la duiosul „Mântuiește Doamne”.* / *Aiai însă iară ochii zboară lucii,* / *Să se vadă cine pupă lemnul crucii.* / *Generalul, sigur – doar e om semeț!* / *Tot așa Prefectul – frunte de județ!* / *Ceilalți însă după cum permite graba – / Unii chiar se'ntâmplă de se'ntind degeaba;* / *Și atunci, sârmanii, poartă'n suflet scai* / *Până iar la anul, când e 10 Mai.*

Mult promisa și așteptata liniște nu se află înapoia spiritului, chiar dacă acele timpuri n-au fost niciodată ale noastre, puțința frumuseții, ca obsesie a auxiliarului, conciliind ispitele într-o finalitate dorită... fără sfârșit:

Pe nisip, afară, școlile, străjerii, / *Toată garnizoana, breslele, pompierii,* / *Stau cu tâmple goale, cu urechi prelinse,* / *Ca să'nghită seria de vorbiri aprinse.* / *Și nu li se lasă vreme să aștepte:* / *Oratorii uite-i, s'au urcat pe trepte,* / *Să'nceapă cu „Nurma” și s'o țină rând* / *Până la'ncheerea „Primul nostru gând”...* / *Toți aduc în vorbă Dacia lui Traian,* / *Pe barbari, pe Horia, Cloșca și Crișan.* / *Și n'au stinsă nici a treia parte spuza* / *Vervei, când ajungi la*

Alexandru Cuza. / *(Numai ca să crească nula lor în gloată* / *Îi mai scot odată și-iucid pe roată).* / *Și-i târziu când strigă public, cu ardoare,* / *Cam cine făcut-a România Mare,* / *Deși n'avem încă, oricine constată,* / *Decât o sârmană Românie Lată.*

Prin întreaga lumină a fără-îndoielii (care poate marca existența), neatins de diluația atâtor și atâtor fenomene etico-morale, nicum fidel uitării sau spulberării vreunei spume, Ion Calboreanu poate fi considerat, în spațiul oricăror congregații ezoterice, un reformator al prezentului pe care l-a trăit:

Tot orașul nostru mai născu o oardă: / *Lăutari de-o șchioapă, fără nici o coardă,* / *Aciiți prin trenuri – boabe de piper –* / *Ca să'nmoae pâinea'n șlagărul de ieri.* / *Ei și-au dat viață, ruptă din suspine,* / *Radulea-lui Anghel, Marine, Marine,* / *Și și-au dus făptura, pentr'un ban de salbă,* / *Tudorițo nene, La căsuța albă...*

Unii îl pot considera gravor desăvârșit până la nervurile de frunze, alții, descâlcitor de realități, dar mai presus de orice, el este un spirit al viitorimii prin transcenderea unor vremuri care și-au pierdut resorturile recunoștinței. Trebuie să-i fim mulțumitori fiindcă, prin pana sa, hazardul timpului nu-și mai confirmă prezența numai între limitele reminiscențelor aparente, iar bizareria aptitudinilor cititoarești nu se cantonează în ungherele unor căutări definitive.

Prin pomenirea particularităților, Ion Calboreanu nu aduce atingere pudibonderiei desăvârșitoare în aproximațiile atâtor continente și nici nu împune efectele premeditate ale unei izbânzii a neputinței. De fapt, autorul doar își descoperă sufletul, așa cum o face un pictor într-o tresărire a jocului de lumină pe o aquaforte, făcând apel la paradis(ul pierdut) prin minuțiozitatea nuanțelor:

Juvenal strigat-a incisiv și viu: / *„Ce să fac la Roma? Ca să mint nu știu;* / *Pe acela care vrea peste-un minut* / *Să-și îngroape tatăl, nu pot să-l ajut;* / *Nici să prind enigme după mers de stele,* / *Nici să duc femeii cuiva bilețele* / *Nu mi-e obiceiul, să se recunoască...* / *Nu știu nici prezice'n mărunta de broască”.* / *Viața e perpetuu noi de linii curbe...* / *Multe se pot face și la noi în urbe,* / *Dacă ții nivelul prafului să-l măтури.* / *Eu am vrut mai bine să rămân delături,* / *Și, în zile albe de întunecime,* / *Să suspin în versuri și să râd în rime.*

Pentru orice poet apologia continuului este o regulă stabilă, o deducere a fatalității, fără abandonarea viitorului, în contextul răspândirii posibilului. Versurile lui Ion Calboreanu, deși nu depășesc limitele umanismului vremii (limbajul fiind unul natural, direct, fără modulații triumfal(ist)e, ținând de esența comunicării concrete), transcend prin implicarea sentimentală a cititorilor care trăiesc emoții înrudite cu cele ale poetului care și-a pus arta cuvântului în slujba unui fir nevăzut care unește generațiile celor care consideră că amintirile nu sunt o umilință.

József Pildner

* Acest volum, de satiră și umor, cum îl (supra)numește însuși autorul, apărut în 1936, urmează să revadă lumina tiparului la Editura Pildner & Pildner.

Cenzura cenzurată sau fabula sub vremuri. 85 de ani de la nașterea lui Aurel Iordache

Înainte și după obsedantul deceniu, fabula, vorba lui Șerban Cioculescu, „nu mai avea cătare”, fiind considerată o rămășiță quasi preistorică a literaturii, aș îndrăzni să zic a autocenzurării inventate de scriitorul sclav Esop, singurul fabulist ce a murit asasinat la propriu, după ce a zgduuit, cum numai Alexandru cel Mare mai izbutise, conștiința unei întregi umanități.

Jocul elegant al măștilor, farmecul alegoric al fanteziei, Esop le-a lăsat urmașilor, iar literatura tuturor timpurilor s-a nutrit din ele.

În acele vremuri însă, aceste fastuoase jocuri erau socotite prisoselnice. Și cum să fi fost altfel când la modă era autocritica?

Ispășitorul (adică „țapul”, vorba aceea) ieșea în față în plină ședință și se bătea cu pumnii-n piept recunoscându-și greșeala pe care o va fi săvârșit în defavoarea obștii. Lumea se bucura, aplauda, iar puterea de autodemascare a omului meu era admirată fără rezerve de către toți.

Pentru scriitorii adulați ai epocii ca și pentru cei nedeveniți incozi, nici chiar fabula, cu toate inconvenientele ei nu era de aruncat.

O „Antologie a fabulei românești” apărea prin 1961, în ținută de gală, purtând alături de clasicii genului și nume ca Marcel Breslașu, Tudor Măinescu, Nina Cassian (de altfel foarte talentați) iar mai târziu, cu regim special de lansare în public prin mari actori, s-au lansat fabulele lui Aurel Baranga sau Stelian Filip (Fabule într-un degetar).

Chiar și acești autori VERIFICAȚI își purtau în public „alegoria” cu ghearele și dinții bine pilite.

Neliniștea însă mai scurma în sufletele cenzorilor căci te pui cu fiara: pisică, leu, vulpe, lup, maimuță sau, vorba scheciului interpretat savuros de Toma Caragiu, vrăbiuța sau bursuc gata să „arunce bomba”?

Noul fabulist trebuia corect „utilizat” deoarece o fabulă, aparent nevinovată, trecută din nebăgare de seamă prin plasa cenzurii, ar fi putut stârni controverse catastrofale și ar fi putut izgoni din scaunele lor călduțe și bine tapițate pe mulți norocoși ai zilei.

Deși în spatele măștilor bine alese personajele aruncau abia priviri timide spre lume prin fanta întredeschisă a ochilor lor tragi-comici, privirea însăși putea fi vinovată de intenții vitriolante ascunse.

Aurel Iordache (1919-1975), robit de fantezia umoristică încă de la 19 ani când ucenicea în redacția revistei „Epigrama” a lui Virgiliu Slăvescu, (vezi „Epigrama în literatura română” de Elis Râpeanu, Brașov, 2001) și era

colaborator fervent al revistelor umoristice ale lui Tudor Mușatescu, încerca să repună fabula pe soclul ei de unde fusese pe nedrept doborâtă. Soarta îl alese însă drept ispășitor al mâniei eterne a cenzurii, scandalul public împletindu-se cu neîncrederea stărnită în general de intelectuali.

Ca îngrijitoare a ediției complete a „Cutiei Pandorei”, după moartea tatălui meu, am bătut mai bine de zece ani, cu insistență la ușile diverselor edituri unde se simțea atmosfera otrăvită și pânda perpetuă din spatele ușilor capitonate. Unii directori de editură (Aurel Martin, de exemplu) au lăcrimat din belșug și au promis că vor rezolva problema spinoasă a cărții, recomandându-mi răbdare. Am acceptat „recomandarea” până când unora le-a venit chiar sorocul să-nchidă ochii pentru totdeauna. Alți editori (vezi Florin Mugur) au pitit manuscrisul în fundul unui sertar și-au replicat liniștiți că spațiul publicațiilor este destinat exclusiv celor vii, așa că „viii cu viii și morții, cu morții”! În sfârșit, a treia categorie de directori de editură (vezi Theodor Vărgolici) au oftat și au recunoscut cinstit că apariția **acestei cărți nu este posibilă**. Menționez că ilustrații editorii nu s-au mai ostenit să

citească manuscrisul sub pretextul că dacă el a fost citit de Șerban Cioculescu, lectura lor oricum n-ar mai conta.

Abia când, după 1989, ochiul de **Gorgona** al cenzurii s-a închis, am alergat cu cartea de fabule a lui Aurel Iordache la o editură mai modestă dar mai onestă, eu mai purtând umbra terorii în suflet.

Minunea publicării integrale a cărții am savurat-o îndelung, deși cred că momentul adevărat al vieții ei încă n-a sosit.

Era, remarcase și Șerban Cioculescu, o carte de reinnoire a genului fabulistic a cărui reabilitare încă nu s-a produs (de la mai sus-numita antologie a fabulei românești nemaexistând nici o altă tentativă de acest fel în cultura română contemporană).

Cui îi mai este astăzi frică de fabulă? Răspunsul nu ne este la îndemână, având în vedere că din antichitate și până azi lumea nu s-a schimbat prea mult.

Cine deschide azi, fără prejudecăți, copertile „Cutiei Pandorei” de Aurel Iordache poate constata cu ușurință că această carte îi ține autorului loc de destin. Scăpați din fălcile cenzurii, fabulistul și opera lui au ieșit brusc în lumină unde-și așteaptă cu seninătate reconsiderarea ce li se cuvine.

Daniela Olguța Iordache

DIN NOU DESPRE VASILE FLORESCU

«Profesor de liceu din plămada unui Lovinescu, Perpessicius sau Pompiliu Constantinescu» Vasile Florescu a fost, după cum se știe, membru al Academiei de Științe Sociale din Bologna, corespondent al Societății Americane de Retorică, membru al Societății Internaționale de Istoria Retoricii, membru în Consiliul de direcție al revistei «Philosophy and Rhetoric» din Pennsylvania, Statele Unite, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Cunoscut ca autor necontestat al unor lucrări (care au revoluționat în epoca contemporană știința retoricii): *Retorica și neoretica, geneză, evoluție, perspective* (1973), *Conceptul de literatură veche* (1968), elaborate pe baza unei erudiții de excepție, Vasile Florescu este, de asemenea, autorul a numeroase studii publicate în reviste de prestigiu din țară și străinătate («Universul literar», «Gazeta literară», «Viața românească», «Lucașfărușul», «Revista de filozofie», «România literară», «Tribuna», «Vatra», «Philosophy and Rhetoric» din Pennsylvania, S. U. A., «Il Verri» din Milano).

Vom încerca să expunem câteva preocupări ale lui Vasile Florescu referitoare la știința retoricii, publicate în presa românească. În comparație cu orientarea semantică în filosofie și lingvistică, cu structuralismul, care după un deceniu de succes, cunosc o perioadă de declin, interesul pentru retorică crește și «cuprinde arii culturale» care, până acum câteva decenii au lăsat în umbră această disciplină¹. Cum în toate universitățile anglofone exista o catedră de retorică (**Department of Speech**), Vasile Florescu salută intenția facultăților românești de a introduce în programă cursuri de logică și retorică.

Autorul arată că, dacă pentru publicul larg retorică este doar un «corpus de reguli folosite de oratorului», pentru specialiști ea este o disciplină riguroasă, care a avut nevoie de o reabilitare și o revalorificare după o trecere în uitare care a durat vreme de veacuri². Pornind de la Platon și Aristotel, care încearcă să substituie *metodei mitice, metoda demonstrației silogistico-matematice*, Vasile Florescu arată că «demonstrației i se datorează iluzia că adevărul poate fi stabilit în orice domeniu, cu o precizie mai presus de îndoială»³.

Adevărul, afirmă Vasile Florescu, este după unii gânditori mai abili în afirmații, relativ în unele domenii (nu în matematică). Astfel,

adevărul de astăzi al grecilor nu este același cu cel din antichitate și nici cu cel de mâine.

Retorica se constituie ca disciplină riguroasă, diferită de toate celelalte, rolul său fiind acela de «organizatoare a teoriei argumentației». «Retorica s-a născut ca logică a valorilor și a plauzibilului», ea având și funcția de organizare a *teoriei comunicării*⁴. Pentru a demonstra teoria comunicării este necesară existența unui *auditor ideal*. Argumentației, care se caracterizează printr-o expunere *amplă și persuasivă*, i se potrivește adeziunea unui *auditor real*, capricios, care nu admite mereu evidența. Interesul său pentru comunicare este absolut legitim și astfel participă la demonstrație. Aducând o serie întreagă de argumente în favoarea utilizării retoricii ca știință, acum contemporană, Vasile Florescu afirmă că «retorica a fost o disciplină eminentă filosofică, o logică a valorilor și a plauzibilului, care îngloba preocupări pentru limbă, stil și structura compozițională a discursului numai în măsura în care ele erau legate de argumentație și comunicare»⁵.

Într-o recenzie asupra capitolului intitulat «Theory and Practice of Rhetorical Criticism» din cartea *Rhetoric and Criticism* (Louisiana State University Press, 1967) a Mariei Hochmuth Nicols, publicată în ziarul «Lucașfărușul», Vasile Florescu afirmă că a ales această carte pentru că autoarea oferă o «prezentare foarte clară a problemelor teoretice și practice ale criticii retorice în general și ale celei americane în special»⁶. Retorica deține în viața literară și politică a Americii un loc important, ajungând ca, datorită acestei științe, politica, filozofia și literatura să fie într-o strânsă legătură, așa cum era, de altfel, și în antichitate. Acest raport se interpune pe «modul de viață american», dar, afirmă Vasile Florescu, «nu trebuie să trecem cu vederea

că într-o țară socotită «a tuturor noutăților» politica, filozofia și literatura nu sunt domenii eterogene»⁷. Parcurgând cu atenție cartea Mariei Hochmuth Nicols, autorul recenziei observă că principala eroare a criticii retorice este «limitarea la conținutul de idei, cercetat și evaluat în mod izolat de expresia lui lingvistică». Așadar, «măiestria artistică» și «sfatul înțelept pentru stat» ne sunt propuse și de critica retorică americană, conchide Vasile Florescu⁸.

În articolul «Din nou despre retorică»⁹, articol publicat în nr. 41/9 oct. 1975 al «României literare»

aduce în replică la articolul *Argumente pentru o neoretorică modernă* semnat de Al. Andriescu, câteva observații convingătoare, referitoare la retorică. Astfel, Vasile Florescu vorbește despre confuzia creată între termeni: Al. Andriescu constată că stilistica ca disciplină «se confundă cu retorică». Vasile Florescu subliniază faptul că nu «confuziile», ci doar «distincțiile» garantează progresul într-un domeniu anume, în acest caz în cercetare.

Vasile Florescu vorbește și despre eroarea pe care o face autorul articolului când afirmă că retorică ar fi «o dimensiune esențială a oricărui act de semnificație» și că Aristotel ar fi «conceput discursul ca un mesaj». De aici tendința lui Al. Andriescu de a alătura coordonatele de bază ale retoricii - **orator, discurs, auditoriu** - și categoriile **emițător, mesaj și receptor**, din limbajul structuralismului¹⁰. Autorul articolului menționează că Aristotel nu s-a ocupat în *Retorica* sa de «orice act de semnificație» și nu orice mesaj exprimat prin cuvinte este un discurs. Mergând pe urmele lui Barthes, Andriescu propune cu totul inexact «schema» *Retoricii* lui Aristotel: «În prima carte interesul său se dirijează către emițător: calitățile lui morale, informația...». În replică Vasile Florescu ajunge la o constatare opusă spuselor lui Andriescu, demonstrând că Aristotel se preocupă de domeniul retoricii, de mijloacele ei specifice (silogismul retoric, argumentația, «probele» tehnice și extratehnice), «de genurile oratorice, de categorii, de culpe și circumstanțe atenuante etc.», dar nu vorbește despre calitățile morale ale oratorului care apar în cartea lui Aristotel chiar de la început¹¹.

Vasile Florescu îl găsește pe «ilustrul lingvist contemporan» lipsit de originalitate, afirmând că stabilirea unei corespondențe între ideile lui Aristotel și cele ale lui Jakobson despre esențialul în poezie nu are în articolul lui Al. Andriescu nici un temei.

În încheierea articolului **Din nou despre retorică**, Vasile Florescu pune în discuție formula «neoretorică modernă» folosită de Al. Andriescu, pe care o consideră un pleonasm. Autorul lucrării *Retorica și reabilitarea ei în filozofia contemporană* își asumă paternitatea termenului de neoretorică, care a fost preluat, prin traduceri publicate în America în 1970 și în Italia în 1971. «L-am creat după modelul celui de neogramatică, curent în lingvistică, fiindcă mi s-a părut mai comod și mai cuprinzător de cât cel de **nouvelle rhétorique** sau **new rhetoric**, și l-am întrebuințat pentru denumirea amplei mișcări de reabilitare și revalorificare bazată pe distingerea retoricii de disciplinele cu care fusese confundată veacuri de-a rândul», conchide Vasile Florescu¹².

Dar savantul nu este singurul care vorbește despre retorică ca știință. Într-o recenzie la cartea lui Renato Barilli, *Poetică și retorică*, Nicolae Balotă arată meritele eruditului istoric și «apologet român al retoricii» Vasile Florescu care menționează că «istoria culturii nu poate fi separată de istoria celor două arte sau tehnice - politica și retorică»¹³, cercetările istorice afectând un spațiu mult mai larg al culturii umane. În mijlocul unor discipline foarte diverse cum ar fi filosofia cunoașterii, a valorilor,

a culturii, lingvistică și teorie literară, retorică este o disciplină pilot.

Primele demersuri ce se impun, arată Nicolae Balotă, constau în reevaluarea întregului tezaur istoric al retoricii, acest lucru fiind necesar pentru a «regăsi surse de mult pierdute» pentru a «restabili corespondențe întrerupte»¹⁴. Acest demers a fost întreprins de Vasile Florescu, în cartea sa - «cu răsunet în cercurile științifice din străinătate» - **Retorica și neoretorică - geneză; evoluție; perspective**.

Vasile Florescu considera retorică «o treaptă din prostia umanității, o disciplină caraghioasă, singura eroare a grecilor»¹⁵. «Am descoperit grație lui Aristotel și lui Cicero, că retorică este altceva decât se considera curent. De unde vroiam să o atac, am ajuns la concluzia că e o disciplină nedreptățită»¹⁶. În același timp Vasile Florescu regretă că lucrarea sa nu are «claritatea caldă și maiestooasă a stilului lui Tudor Vianu», sau «virtuțile uluitoare ale stilului lui George Călinescu»¹⁷.

«... prin complexitatea sa - fenomenul retoric abordat dintr-o perspectivă materialist dialectică, este studiat pe multiple planuri (social, estetic, filozofic, filologic, literar, etc.). Lucrarea (cartea profesorului Vasile Florescu, n.n.) marchează astfel un moment important în mișcarea neoretorică contemporană compensând anumite goluri, elucidând o seamă de erori și confuzii, deschizând noi perspective»¹⁸. «Cartea este un discurs global care prezintă istoria culturii occidentale în expresiile ei cele mai strălucite - filosofie, religie, științe, arte»¹⁹.

NOTE

1. Vasile Florescu, *Esențialul despre retorică*. În «Tribuna școlii», nr. 26/II 1972.
2. Vasile Florescu, *Despre retorică*. În «Luceafărul», 23 dec. 1972.
3. *Idem*.
4. *Idem*.
5. *Idem*.
6. Vasile Florescu, *Teoria și practica în critica retorică*. În «Luceafărul», nr. 27, 7 iulie 1973.
7. *Idem*.
8. *Idem*.
9. Vasile Florescu, *Din nou despre retorică*. În «România Literară», nr. 41, 9 octombrie 1975.
10. *Idem*.
11. *Idem*.
12. *Idem*.
13. Nicolae Balotă, *Realitatea retoricii*. În «România literară», nr. 10, 4 martie 1976.
14. *Idem*.
15. Romulus Balaban, *Vasile Florescu...* În «Români celebri», Cluj Napoca, Editura Dacia, 1979, p.153.
16. *Ibidem*, p.153-154.
17. Alexandrina Andronescu, *Câteva considerații...* În «Valachica», 16, Târgoviște, Complexul Național Muzeal «Curtea Domnească», 1998, p. 99.
18. Romulus Balaban, *op.cit.*
19. Vasile Florescu, *Rhetorica rediviva, Redescoperirea operei*. În «Luceafărul», nr. 27, 7 iulie 1973.

*Alexandrina Andronescu
Felicia Mihaela Iacob*

Fragmentarium

Marin Bucur

Sub mâna universitarului G. Georgescu, un strălucit literat de modă veche, cu o vocație de cercetător benedictin, provenit din școala lui Perpessicius, am deprins de timpuriu gustul festinurilor oferite de bibliotecă, descoperind în chiliile lor atâtea și atâtea fapte și întâmplări semnificative din „miraculoasa” (pentru mine) viață scriitoricească. La un moment dat, și datorită unor întâmplări asupra cărora nu mă opresc, interesul meu a fost alimentat și a început să se fixeze asupra geografiei literare dâmbovițene. Mi-am propus, poate nu tocmai conștient de dificultatea demersului, să explorez și să cartografiez formele de relief ale acestui teritoriu plin de neprevăzut. Biblioteca însă nu-mi oferea totul și atunci am încercat să creez o relație directă cu actorii de pe scenă... În 1990, mi-a venit în ajutor și norocul: Andrei Pleșu și Dan Petrescu m-au adus la Târgoviște să mă îngrijesc, într-o instituție a statului democratic abia creată, tocmai de memoria culturală a spațiului dâmbovițean...

În 1992, se împlinesc 140 de ani de la nașterea lui I.L. Caragiale, personalitate emblematică venită pe lume într-un ceas astral, în comuna Haimanale, la 25 de kilometri de Târgoviște. În fosta cetate de scaun a Țării Românești au fost organizate atunci o serie de manifestări de nivel național, între care și o sesiune de comunicări la care am invitat câțiva scriitori și carageologi de prestigiu, reuniți pentru prima oară, mi-au spus, într-o asemenea formulă: Alexandru George, Barbu Cioculescu, Mircea Horia Simionescu, Stancu Ilin, Mircea Angheliescu, Georgeta Ene și Marin Bucur. Dintre toți, la acel moment, nu-i cunoșteam încă personal doar pe Barbu Cioculescu și Marin Bucur.

Semănând la înfățișare mai curând cu unchiul său, Radu Cioculescu, decât cu „Șerban cel rău”, ilustrul domniei sale tată, Barbu Cioculescu era și, desigur, a rămas întruchiparea perfectă a eleganței rasate a omului de litere: mai curând retractil și „șepos”, mi s-a părut, gata să dea bir cu fugiții în fața oricărei tentative (și nu au fost puține) de a-l acapara și a-i gratula meritele. Egal cu sine, modest și vizibil intimidat de o asistență avidă și foarte curioasă de noutăți, Barbu Cioculescu se comporta față de toată lumea cu intangibilitatea unui perfect instrument de măsurare a unghiurilor reliefului descoperit, într-o evidentă încercare de ridicare topografică sui-generis... N-am fost surprins și nici contrariat; i-am respectat

rezerva elegantă și l-am prețuit mai mult pentru reacția antipopulistă pe care nu și-o ascundea.

La cei 62 de ani împliniți pe care îi avea atunci, într-un sobru costum cenușiu, cu părul tuns perie, cu ochi negri, frumoși și adânci, mai curând scund de statură, dar suplu și agil (în ciuda faptului că se folosea doar de mâna stângă, întrucât, din naștere, cred, nu avea brațul drept), MARIN BUCUR m-a abordat direct, întrebându-mă dacă știu că este dâmbovițean. Știam și i-am spus că locul nașterii mele nu se află la urma urmei prea departe de Podul-Rizii, locul de origine al părinților săi, al copilăriei și nașterii sale. M-a rugat din „astă bună pricină” să mă consider din acel moment prietenul și protejatul domniei sale (așa a ținut să întărească cu franchețe o invitație la care nu m-am priceput deloc ce să zic!).

Marin Bucur a vorbit în cadrul simpozionului despre „saga” originii familiei Caragiale, aducând în sprijin o bibliografie complet „nouă”. Avea o informație care îi permitea să emită judecăți și să facă o situare istorico-literară despre opera și epoca în care a trăit și a scris Caragiale cu totul inedite... Pe această zonă de interes literar, pot spune că nici măcar Alexandru George nu-l putea concura. Și era explicabil într-un fel, dar nu întru totul, firește, căci în tinerețe Marin Bucur studiasse în țară, ca șef de secție în cadrul Institutului „Călinescu”, dar și în arhivele franceze (cu mai multe burse succesive) o sumedenie de documente inedite privitoare la români în secolul al XIX-lea, publicând mai apoi, când i s-a interzis de către comuniști continuarea cercetărilor, o serie de inedite și scrisori, reunite în trei volume masive de „Corespondență”.

În 1989, Marin Bucur publicase un prim volum exegetic despre Caragiale (*Opera vieții*) pe care, deși îl aveam în bibliotecă, împardonabil, furat de „literatura optzeciștilor”, încă nu-l citisem... Așa se face că nu știam atunci că opul respectiv era doar primul dintr-un tripod al cărui ultim volum *I.L. Caragiale. Lumea operei* aveam să-l îngrijesc pentru a apărea cu ocazia a 150 de ani de la nașterea marelui dramaturg, la exact zece ani după întâlnirea noastră, când ilustrul istoric literar nu mai era decât o amintire...

În 1992, nu știam aproape nimic despre prodigioasa operă de istoric literar a lui Marin Bucur. În afara faptului că citisem și scrisesem despre volumul *Jules Michelet și revoluționarii români* (1982), cu rușine trebuie să recunosc că nu aflasem că noul meu prieten era autorul

unui volum de inedite caragialești (*Restituiri*, 1984), nu-i știam monografiile *Ovid Densusianu* (1967) și *C.A. Rosetti*, ultima, de fapt, lucrarea cu care își trecuse doctoratul. Pe vremea studenției, deși văzusem *Caietele Eminescu*, îmi scăpase „amănuntul” că excepționalul proiect de studii eminescologice (1972-1975) îl avea drept coordonator pe Marin Bucur.

Foarte târziu, după moartea scriitorului (1994), l-am descoperit pe Marin Bucur în ipostaza de romancier (*La apa Vavilonului*) și eseist, îndrăgostit de poezia și filosofia lui Lucian Blaga (*Dor și eternitate*, 1971) sau de B. Fundoianu (*Priveștiștile poeziei*). În mod cu totul regretabil, nici până astăzi n-am citit și n-am văzut una dintre cele mai importante lucrări ale sale: *Istoriografia literară românească*, un travaliu științific excepțional, spun specialiștii, acoperind acest subiect prodigios de la origini și până la cel de al doilea război mondial.

Prietenia și protecția pe care Marin Bucur mi le-a oferit încă din prima clipă, printr-un gest rar întâlnit, s-au consolidat trainic și ireversibil cu nenumărate fapte și gesturi pe care le păstrez în memorie într-un cotlon rezervat semnelor providențiale ale unor întâlniri fundamentale înrăuritoare. N-aș fi scris poate niciodată o carte despre Eminescu, dacă Alexandru Ciorănescu și Marin Bucur (cunoscuți în același an!), nu mi-ar fi vorbit cu atâta convingere despre faptul că „planeta Eminescu” mai are părți neexplorate. N-aș fi scris și, probabil, nu l-aș fi redescoperit pe marele dramaturg, cum s-a întâmplat în cazul lui Caragiale, fără studiile lui Marin Bucur din seria *Documente și Manuscrise Literare* (multiplicate pur și simplu prin xerografiere de autor la Institutul „Călinescu”).

Într-un moment editorial total neprielnic (tipografia rusească, datând din '65, a fostului ziar „Dâmbovița” abia mai prididea să scoată în hangarul prăfuit de lângă „Cercul Foamei” fel de fel de foi și gazete, printre care și „Cațavencu” lui Groșan, Bușcu, Vulpe și Viștea; iar despre tehnicile culegerii computerizate, *domnu' Moraru și ai săi*, dedați plăcerilor bahice, încă nu auziseră), scoteam, în '92, cu eforturi inimaginabile și împotriva adversităților fățișe ale unor foști culturnici, revista *Longitudini*. Lui Marin Bucur îi plăceau și titlul și configurația periodicului, dar mai ales strădaniile unui grup foarte mic de literați de a provoca timpul și înfrunța inerțiile unui climat literar fastidios. Pagina de „Note și contranote” a fost creată la inițiativa sa, deoarece cercetătorul literar găsea că sunt prea multe de spus și de pus la punct *a rebour* în viața literară de după momentul '89... Fiindcă știa prea bine importanța de neașteptat document a oricărei paperaserii, pe cât era îngrijorat de vulnerabilitatea și perasibilitatea oricărui suport de hârtie al informației, într-o împrejurare pe care nu mi-o mai amintesc a luat de la Târgoviște întreaga colecție a periodicului și a depus-o la Biblioteca Academiei... Plănuiam să las în grija domniei sale pagina de istorie literară de la *Longitudini*, când a preluat suplimentul „ARHIVA” al ziarului „Cotidianul” de care

s-a ocupat practic până la moarte. Dacă cineva ar avea curiozitatea să răsfoiască astăzi colecția aceluși periodic, ar rămâne uluit de cantitatea uriașă de informație pe care o scotea la lumină și o vehicula număr de număr revista, de fervoarea și generozitatea pe care le cheltuia Marin Bucur pentru edificarea unei instituții ce trebuia să servească adevărul și numai adevărul.

De fiecare dată când venea la Târgoviște (chemat mereu de nevoia mea urgentă de a-mi încărca bateriile sufletești), lui Marin Bucur îi plăcea să mă poarte de mână prin orașul studiilor sale liceale, zăbovind destul de des în fața unor edificii impozante sau chiar „căsuțe” modeste pe care le considera emblematice pentru nota particulară a arhitecturii medievale și moderne din Țara Românească. Fiecăreia îi știa istoria, succesivele schimbări de proprietari și destinația temporară. Despre fiecare știa câte o poveste pe care o auzise de la alții sau la care se întâmplase să fie martor...

Marin Bucur considera Târgoviștea „un oraș de boierie”, cum îi plăcea domniei sale să le spună cu orgoliu prietenilor. Pe de altă parte, nu se sfia câtuși de puțin să observe și să critice dezinteresul prezentului și, mai cu seamă, să condamne cârpacii administrației comuniste care schilodiseră în mod barbar, după părerea domniei sale, în multe zone orașul. Marin Bucur era încredințat cu trup și suflet că farmecul urbei medievale, pus în valoare cu destoinicie, ar putea aduce mii de turiști și o groază de bani, mai mult decât atât, ar crea în cetățenii de astăzi un tonus și o bucurie de viață excepționale, printr-o simplă operație de întreținere a fațadelor lovite acum de brandurile indifferenței. Marin Bucur era convins că într-un oraș istoric această obligație elementară ar trebui să și-o asume în mod normal Primăria. *Primăria asta, domnule Ghilimescu, a avut în trecut notabilități excepționale! Și vă asigur că nici nu se putea altfel, fiindcă și ea este o bijuterie arhitectonică de stil neoflorentin, creată nu de fitecine, ci de meșteri italieni adevărați!*

Întorcându-mă la acel miraculos an 1992 (!), trebuie să spun că, sub ministeriatul lui Andrei Pleșu (care avea să se curme brusc, odată cu izgonirea de pe Aeroportul Otopeni de către Iliescu a Regelui Mihai), instituția în care lucram a cheltuit jumătate din bugetul pe anul în curs pentru construirea și amplasarea, pe locul în care fusese la Haimanale casa în care s-a născut I.L. Caragiale, unui obelisc care să înlocuiască placa din 1952 pe care comuniștii scriseseră: „Aici s-a născut, în 1852, I.L. Caragiale, cel mai mare critic al regimului burghezo-moșieresc!”

La sugestia lui Barbu Cioculescu, care mi-a spus că o personalitate de prestigiu științific al lui Marin Bucur ar fi cea mai potrivită să gândească textul de pe Obelisc, l-am căutat la telefon pe istoricul literar care, aflând despre ce e vorba, a acceptat pe loc să preia „o

misiune” pe care o considera de onoare. Așa a devenit unul dintre cei mai împătimiți cercetători ai vieții și operei lui I.L. Caragiale autorul textului scris cu litere de bronz pe soclul monumentului care fixează locul în care a fost casa în care s-a născut cel mai mare dramaturg român din toate timpurile. Trebuie să mai spun aici că, dintr-o pornire venită din străfundurile ființei sale, Marin Bucur a urmărit îndeaproape, în Combinatul Uniunii Artiștilor Plastici din București, alături de sculptorul Liviu Brezeanu, realizarea unicat a fiecărei litere de pe placa de bronz...

*

La 12 decembrie 2004, dacă ar fi trăit, Marin Bucur ar fi împlinit 75 de ani! Soarta a vrut însă ca în 2004 să comemorăm zece ani de la dispariția scriitorului... O comemorare de care nu s-a îngrijit nimeni. Nici colegii de la Institutul „Călinescu”, nici cei de la Academie. Nimeni!

Muzeul Scriitorilor Dâmbovițeni care știu că are o serie de manuscrise Marin Bucur (unele au fost predate de soția scriitorului, poeta și traducătoarea Victoria Ana Tăușan, chiar în prezența mea) ar avea motive serioase să se îngrijească de memoria și destinul postum al scrierilor lui Marin Bucur (aș vrea să semnalez, în context, că soția scriitorului deține, printre alte

manuscrise și documente privitoare la viața și activitatea scriitoricească a lui Marin Bucur, și un roman inedit, pregătit pentru tipar chiar de către scriitor, roman în care Târgoviștea, Dealu și Viforâta sunt pe rând locul unde se desfășoară acțiunea). Și tot în treacăt aș vrea să semnalez tuturor celor interesați că soția scriitorului este dispusă să cedeze drepturile de autor convenite scriitorului oricărei instituții, edituri sau persoane fizice care s-ar angaja să investească ceva bani și mai mult interes pentru editarea romanului...

Deși îi poartă numele, Biblioteca din Sălcișoara, din câte știu, nu întreține nici măcar o necesară corespondență cu familia scriitorului stabilită la București, nu are legături cu rubedeniile scriitorului din satul natal care ar putea-o pune în contact cu moștenitorii patrimoniali ai fondului de carte, fotografii și manuscrise Marin Bucur.

Personal cred că, interesate cu adevărat de moștenirea culturală bogată lăsată de unul dintre cei mai dăruți cercetători literari români de la sfârșitul secolului al XX-lea, fiu ilustru al zonei literare a Munteniei de mijloc, autoritățile locale împreună cu cele județene ar putea iniția chiar din acest moment un proiect onest de salvare obligatorie și punere în valoare a acestui patrimoniu. La Podul Rizii încă mai există casa în care s-a născut scriitorul!

Stefan Ion Ghilimescu

PROZATORUL DÂMBOVIȚEAN ALECU VAIDA POENARU

ALECU VAIDA POENARU (20 august 1924-26 martie 2004) – pseudonimul literar al lui Alexandru Vaida Alexandrescu – este unul dintre cunoscuții prozatori dâmbovițeni. Selectând datele dintr-un curriculum vitae întocmit de autor (aflat în posesia noastră), îl prezentăm pentru cititorii revistei de cultură „Curier”. Urmează școala primară (Călărași) și apoi cursurile Liceului „Știrbey Vodă”, din aceeași localitate. După absolvirea Facultății de Medicină Umană din București, este medic primar cu specializare în medicină internă, cardiologie și balneofizioterapie. Ca medic de circum-

scripție, între anii 1949-1950 participă la campania de combatere a epidemiei de tifos exantematic și febră tifoidă. Aceste momente dramatice din biografia viitorului prozator vor reverbera peste ani, ecouri în romanele sale. Primele încercări literare datează din perioada liceului, când colaborează la „Avântul” – revistă a Liceului „Știrbey Vodă”.

În timpul studiilor bucureștene, medicinistul are – după propriile-i mărturisiri – ca „îndrumător literar” pe criticul Pompiliu Constantinescu.

Primul roman – de mici dimensiuni – prezentat Uniunii Scriitorilor, intitulat „Murmurul

primăverii” este primit favorabil și va fi propus spre publicare la Editura de Stat pentru Literatură și Artă. Deși fusese apreciat elogios (Petru Dumitriu) romanul nu este publicat „din motive politice” – tatăl autorului era deținut politic ca fost președinte al filialei județene Călărași a Partidului Național Țărănesc.

Este unul dintre motivele pentru care mult mai târziu (1967-1969) îi apar primele schițe în revista „Argeșul”, în cotidienele „Secera și ciocanul” sau „Dâmbovița”. E de la sine înțeles că autorul face mărunte concesii ideologice, dorința de a se vedea publicat – și oricare creator contemporan îl va înțelege – explică anumite secvențe, aparent teziste.

Abia în 1983, Alexandru Vaida Alexandrescu publică sub pseudonim romanul „Ana” la Editura „Scrisul Românesc” din Craiova. Intermitent apar alte romane: „Supraviețuitorii” (1985), „Existențe paralele” (1986),

„Fă-ți timp și pentru mine” (1991) toate trei apărute la Editura Militară.

Mult mai târziu apar romanele „Pavană pentru dragoste și adevăr” (Ed. Bibliotheca, 1998) și „Dans pentru viitor” (Ed. Macarie). În 1999 scoate la Editura Macarie un volum de schițe intitulat „Miniaturi sentimentale”. În 2001, editează romanul „Șansa” la Grupul Editorial Bibliotheca-PandoraM din Târgoviște, ca efect al programului celor două edituri de a promova colecția „Scriitori dâmbovițeni”.

Romanul „Pavană pentru dragoste și adevăr” incită încă din titlu trimițând cititorul onest la dicționar de unde acesta află că pavana este un vechi dans spaniol și italian, cu ritm și mișcări lente sau numele melodiei acestui dans. Abia după lectura romanului înțelege că titlul e o sugestie a cuplurilor de personaje dintre care notă aparte fac balerina Marta și compozitorul Andrei Codorcea, prin care autorul – bun cunoscător al muzicii și al mediului artiștilor în domeniu (două nepoate ale sale Alberta Alexandrescu – pianistă la Paris, Francesca Alexandrescu – violonistă în Portugalia, sunt muziciene de renume internațional) ilustrează o temă veche – artistul în agora – plasată, deloc întâmplător în timpul evenimentelor din decembrie 1989. Intenționând o frescă a momentului, o imagine amplă, paradoxal, prin prea multele aspecte, aceasta se diluează. Remarcabilă este însă imaginea vechiului prieten al Brătienilor, fostul deținut politic Bărbulea, în care foarte probabil pune ceva din caracterul și avatarurile propriului părinte, deținut politic ca fost președinte al țăranștilor din județul Călărași. Oricum, plasat în decorul unui impunător conac boieresc, personajul este veridic, memorabil.

O analiză subtilă a relațiilor cuplului vizând și latura erotismului se întâlnește aici, ca mai în toate romanele sale. Totuși, autorul a contrazis vehement etichetarea romanelor sale

drept romane de dragoste.

De altfel, într-un interviu, pe care mi l-a acordat, intitulat „Romanele mele nu sunt romane de dragoste”, spunea, cu referire la „Ana”: „«Ana» nu este un roman de dragoste. Ea gândește, acționează și iubește în conformitate cu ce se întâmplă cu ea și în jurul ei. Dacă iubește, îi descriu dragostea, dacă urăște îi descriu ura sau resentimentele. Filistinismul îmi lipsește. Când găsesc dragostea, o descriu. Asta nu înseamnă că mă înham la scrierea unui roman de dragoste. Trebuie păstrată autenticitatea personajului, pentru a-l contura în valori emoționale”. Continuă apoi: „Mi s-a comunicat

părerea că romanele mele sunt, de fapt niște romane de dragoste. Impresia aceasta e dată de faptul că personajele se mișcă și activează, gândesc și își poartă emoțiile în mediul social politic în care trăiesc. Tot din același motiv, mi s-a reproșat, de pildă, că politizez excesiv romanul «Pavană pentru dragoste și adevăr». Nimic din toate acestea. Romanele mele nu sunt romane de dragoste și nici politice”.

În 2001 îi apare romanul „Șansa” la același grup editorial în colecția „Scriitori dâmbovițeni”. Scriitorul este, în primul rând, un rafinat cunoscător de literatură de la „Comedia umană” a lui Balzac până la experimentele romanului sud-

american din ultimele decenii ale secolului trecut, nemărturisit ambiționând să scrie un ciclu de romane cronică sau frescă-imagie a societății românești surprinsă pe o perioadă întinsă între primul război mondial și evenimentele din decembrie 1989. Cu toate acestea, sau poate tocmai de aceea, refuză experimentul, proza sa „se vrea lipsită de orice complexe față de căutările mai mult sau mai puțin înfrigurate care accidentează domeniul de la Proust la Joyce” (Tudor Cristea, Încrederea în poveste, Litere, nr. 12(21), 2001, p. 16, 17). Cu acest roman încearcă să descifreze mecanismele sociale puse în mișcare de abolirea comunismului când, crede autorul, se naște rapid o nouă clasă socială, cea a capitalistului afacerist potent și, atenție! clădindu-și imperiul exclusiv prin mijloace oneste. Personajul principal, Vasile Pârlog, înainte de decembrie '89 șofer, parcurge un traseu fabulos ajungând proprietarul unui holding agricol. Secvențe de un erotism pudic pigmentează ascensiunea socială a lui Pârlog principalului fir narativ alăturându-i-se istoria fiicei sale, Liza, bine expusă autorul dovedind că înțelege cu oarece îngăduință greșelile generației următoare – dacă aceasta le conștientizează și încearcă să le elimine. Și în acest roman autorul își poartă cititorii în lumea medicilor pe care o cunoaște perfect.

Impresionante sunt paginile în care, prin trei personaje bine realizate, țărani strămutați în sate sistematizate de ideea aberantă a lui Ceaușescu: Costică – tatăl „capitalistului” Vasile, Barbu și Maria – o familie de vecini prieteni, Alecu Vaida Poenaru surprinde cu acuitate un fenomen pe care l-a descris și Marin Preda: dispariția unei clase sociale – țăranimea. Felul în care imaginează autorul viitorul societății românești, pe alocuri, utopic este contrazis de evoluția (involuția!) societății românești în cei patru ani scurși de la

apariția romanului.

Prolificul autor avea pregătite pentru tipar romanele: „Zig-zag în timp”, „Plante de câmp”, „Moșia”, „Dimensiuni”, „Câmpii mănoase”, „Mezalianța”, „Sacrificiul”, „Sclavii”, „Dulcea speranță”, un volum de nuvele și patru piese de teatru. Dintre acestea doar ultimul roman, „Firava lumină a zorilor”, cu acțiunea plasată în lumea medicilor, datat 18 decembrie 1993, Găești, a văzut lumina tiparului la Ed. Bibliotheca, din păcate postum, prin strădania remarcabilă a celor trei doamne pe care le-a iubit atât de mult: Aurelia Alexandrescu – soția, Alberta și Francesca Alexandrescu – artiste nepoate.

Prins în lumea romanelor sale – scrisul devenise pentru el un ritual cotidian, după spusele soției sale, Aurelia Alexandrescu, zâna bună ce l-a vegheat o viață, preluând asupra sa greutatea, nu mici și puține, creându-i o ambianță propice creației – Alecu Vaida Poenaru și-a găsit totuși timp pentru câteva proze scurte trimise redacției revistei „Litere”: „Prăpastia” (nr. 2 / mai 2000) și „Colina lupului” (nr. 9 / sept. 2000).

Un succint portret al autorului se desprinde dintr-o scrisoare aflată în

fondul Bibliotecii Județene „I.H. Rădulescu”, pe care o redăm mai jos:

Găești 20 aug. 2005 (ziua de naștere a lui Vaida). Stimate Domnule Profesor Stan, Am întârziat cu răspunsul meu, pentru că a venit Alberta și m-am ocupat de ea. (O să vedeți cum o să fie, când vă vor veni nepoții, de pe cine știe ce meleaguri – să dea Domnul). S-a întâmplat că am găsit un „curriculum vitae” scris chiar de Vaida, pe care vi-l trimit. Pentru mine este foarte dureros să retrăiesc bucuriile și mai ales dezamăgirile lui – că multe au mai fost! (Vorbesc de cele din urmă!). Pasiunile lui: profesiunea de medic, scrisul și... multă, multă, multă muzică. S-a realizat cât s-a putut, pentru timpurile pe care le-am trăit. A iubit mult întinsoarea Bărăganului și țărării lui, acolo unde s-a născut și unde se întorcea cu multă dragoste ori de câte ori putea. Pentru el erau harnici și cu multă trudă reușeau ceea ce își doreau. (Până și în piesa de teatru, jucată la Găești, chiar țărării „colectivizați” erau vrednici și cinștiți). În romanele lui există o galerie întregă de țărani bărăgăneni truditori și cu dragoste de moșie. Mulți din intelectualii lui își aveau rădăcinile tot în brazdă. A creat

figuri de muzicieni cu mult talent și de renume – chiar înainte de afirmarea nepoatelor lui: Alberta și Francesca. – O premoniție? Sunt sigură. Spunea întotdeauna: „Când am să mor o să-mi pară rău că nu mai ascult muzică!” Dar cine poate ști că nu mai aude muzica?! V-am scris câte ceva din viața lui Vaida. Puțin, foarte puțin, pentru o viață trăită intens aproape 80 de ani. Eu vă mulțumesc că nu l-ați uitat. Aurelia Alexandrescu

Talentul robust, inspirația, arta narației exersată o viață, liniștea dăruită de soție, primul cititor și critic al cărților sale, tot atâtea premise favorabile împlinirii proiectelor, nu au fost de ajuns. Destinul a hotărât ca Alecu Vaida Poenaru să plece dintre noi pe 26 martie 2004.

Rudele și prietenii se opresc din când în când în fața mormântului de la Cimitirul Belu Evanghelic în continuarea celui Evreiesc, parcelă dăruită de Biserica Lutherană. Cititorii îi vor răsfoi și ei din când în când cărțile retrăind alături de personajele sale epoca zbuciumată căreia Alecu Vaida Poenaru i-a fost atent cronicar.

Prof. *Mihai Stan*

O manifestare de referință a culturii. MESAJE DÂMBOVIȚENE ÎN TIMP

După ce, în anul 1969, fusese organizat în comuna Văcărești-Dâmbovița Festivalul Național Concurs de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” și, o dată cu acesta, apăruse Biblioteca de poezie românească (prima din țară atunci), sau Festivalul Concurs de Romane „Crizantema de aur” (1968), anul 1970 va fi marcat de un eveniment ce a scos în evidență și a popularizat istoria, cultura, arta județului Dâmbovița, manifestare complexă, generic intitulată „MESAJE DÂMBOVIȚENE ÎN TIMP”. Acțiunile au fost organizate de către Comitetul de Cultură și Artă Dâmbovița și Universitatea Populară București, ce-și

avea sediul în complexul Dalles. Ideea organizării acestei ample manifestări cultural-artistice a plecat de la dorința de a face cunoscute pe plan național și a valorifica rezultatele înregistrate în cadrul unei alte acțiuni județene numite „Izvoare fermecate”, ai căror inițiatori au fost: Paul Bănică, Gheorghe Vălcescu și Constantin Manolescu, de la Casa Creației Populare a județului nostru. Această manifestare consta în a stoca, pe zone folclorice și localități, în albume, caiete, casete audio, producții populare, modele de țesături și împletituri, de costume, datini și obiceiuri caracteristice așezării respective.

La începutul anului 1970, acțiunea de completare a acestor documente era finalizată. Tot atunci, ne-au vizitat la Târgoviște profesorii Adela Dinescu, de la Universitatea București și diplomatul Ion Canja, cu care am schimbat informații de metodologie.

Oaspeții și-au manifestat dorința de a vizita comuna Voinești, celebra stațiune pomicolă, biblioteca, căminul cultural, primăria, școala. La căminul cultural au văzut albumul în care intelectualii satelor menționaseră câteva obiceiuri, balade, o serie de producții populare, note monografice înregistrate în așezările de pe Valea Dâmboviței, apreciindu-le ca fiind interesante. La discuțiile ce au avut loc, în prezența unor intelectuali locali, a participat și profesorul Virgil Caibăr, cetățean al localității, inspector la Comitetul de Cultură, ajungându-se la concluzia organizării la Sala Dalles din București, a unei expoziții cu aceste albume. La sfârșitul lunii ianuarie 1970, având asentimentul colegilor din conducerea Comitetului de Cultură, m-am deplasat la București pentru perfectarea acestei propuneri, fiind însoțit de scriitorul Ion Vasiliu, cu care am definitivat programul. Din partea Universității Populare a colaborat cu noi prof. Magda Lungeanu, cu care am ajuns la concluzia organizării unor manifestări care să prezinte bucureștenilor folclorul dâmbovițean, itinerarii cu obiective istorico-turistice, microrecitaluri de poezie a unor poeți dâmbovițeni, albume de romanețe, vernisaje de expoziții, seri literare, simpozioane pe durata unei săptămâni, (5-12 aprilie). Încheierea urma să aibă loc la Târgoviște, cu întâlnirea fiilor județului (în cadrul zilei „Pe meleaguri natale”), prilej cu care să se prezinte în premieră spectacolul de sunet și lumină „La porțile istoriei” și piesa „Serenada din trecut”.

Programul a fost aprobat de către cele două instituții: Comitetul de Cultură și Universitatea Populară București. La realizarea lui și-au adus contribuția: formațiile corale din localitățile Brănești și Târgoviște; taraful și soliștii din Cojasca; Ansamblul artistic al Armatei, dirijat de Dinu Stelian; orchestra Radioteleviziunii, dirijată de Ionel Budișteanu; formațiile de dansuri populare din Văleni-Dâmbovița și Târgoviște. Au prezentat comunicări: prof. Ion Gavrilă, prof. univ. dr. Vasile V. Protopopescu, acad. Gheorghe Ștefan, gl. lt. Ion Șerb, acad. Șerban Cioculescu, Mircea Horia Simionescu, Petru Comarnescu, Cristian Moisescu. În cadrul microrecitalului literar-muzical „Las vouă moștenire,

creșterea limbii românești...” și-au dat concursul artiștii: Ștefan Ciubotărașu, Ileana Stana Ionescu, Emil Liptac, Mihai Dogaru, Florin Piersic. Seara dedicată „Colocviului artelor” a fost onorată de prezența artiștilor: Rodica Bujor, Simona Bondoc, Alexandru Bădulescu, Cosma Brașoveanu, Mihai Constantinescu, Spiridon Cojocar, Ion Dolănescu, Dumitru Furdui, Dinu Ianculescu, Mariana Milea, Nicolae Nițescu, Paul Nicolaescu, Didona Popescu, Lucreția Popescu-Lobodan, Biță Rădulescu, Silviu Stănculescu, Elena Toma, Gabriel și Marcel Rădulescu. Au răsunat, în sala Dalles, vocile laureaților concursului „Crizantema de aur” (Târgoviște 1968, 1969); Petruța Anghel, Maria Rozalia Gherghei, Onuc Nemeș, Maria Popescu, Nicolae Racoceanu, Dumitru Veseliu și ale invitaților serii: Mia Braia, Dorina Drăghici, Emil Gavriș, Angela Moldovan, Nicu Stănescu. Scriitorii dâmbovițeni, prezidați de Mircea Horia Simionescu, au citit din operele lor, fiind prezenți la Dalles: Matei

Alexandrescu, Grigore Arbore, Teodor Baș, Tiberiu Bănulescu, Nicolae Bogdan, Marin Bucur, Ion Cazan-Cătina, Aurelian Chivu, George Coandă, Mihai Constantinescu, Aurel Iordache, Marin Ioniță, Constantin Manolescu, George Păun, Radu Petrescu, I.D. Pietrari, Ștefania Stâncă, Cicerone Theodorescu, Gheorghe Tomozei, Vasile Zamfir.

În ultima zi (duminică, 12 aprilie 1970) la Târgoviște, în prezența a sute de fii ai județului, oameni de diferite profesii (au participat printre alții miniștri, miniștri secretari de stat, generali, cercetători, cadre cu titluri academice etc.) a fost organizată o paradă a portului, dansului și cântecului popular și un mare spectacol muzical coregrafic la care și-au adus contribuția instituțiile de cultură ale județului.

Cei prezenți la Târgoviște, au fost invitați la spectacolul de sunet și lumină „La porțile istoriei”, organizat la Curtea Domnească (scenariul Dan Tărchilă, muzica Dumitru Capoianu). La Casa de Cultură a municipiului a fost prezentată piesa „Serenada din trecut”, (regia Ion Vasiliu, în interpretarea membrilor formațiunii de teatru, laureată a Bienalelor de teatru „I.L. Caragiale”).

„Mesajele dâmbovițene în timp”, prin complexitatea lor, au fost unanim apreciate, ele evidențiind potențialul istoric, literar, artistic, folcloric al județului Dâmbovița.

Prof. *Mihai Gabriel Popescu*

Tablete de scriitor

Târgoviștea de ieri și de azi

E aproape un miracol că orașelul meu de acum 60 de ani, locuit cam de vreo 20000 de persoane, a ajuns astăzi la aproape 100000 de suflete. Timpul a schimbat radical fața acestui oraș. Dacă intri în Târgoviște dinspre București, după Ulmi, începi să vezi o serie de blocuri pe care noi nici nu le visam. Aceleași construcții le întâlnești unde era regimentul

de tancuri, prin spatele vechiului obor, pe terenurile școlii de cavalerie și pe Tudor Vladimirescu, mai ales în partea care duce către Sârbi.

Toate aceste blocuri au fost făcute ca să-i adăpostească pe cei veniți de la țară după industrializarea orașului. Această industrializare, care pune

în pericol, spre exemplu, acum douăzeci de ani, existența cimitirului din spatele Gării, care trebuia să fie mutat în Suseni, fiindcă acolo se construia o fabrică, a avut efecte pozitive și negative.

Pe vremea copilăriei mele, se gătea cu cărbune sau cu lemne, astăzi se folosesc gazul și electricitatea. Iarna ne încălzeam cu lemne, la sobe de teracotă și mai puneam și câte o buturugă, care să mențină focul cât mai târziu. Astăzi, toată lumea are în apartamente calorifere. E adevărat că mijloacele pe care le întrebuițăm acum ca să gătim și să ne încălzim sunt mult mai comode, dar cunosc mulți oameni care se simt fericiți atunci când ies din iarnă și consideră că

s-au născut din nou, din pricina prețului de întreținere foarte piperat pentru majoritatea târgoviștenilor.

Pe vremuri, când veneai de la gară, în piața Mitropoliei, unde începea centrul, vedeai un mic bloc al lui Petre Popescu tipograful, fost primar al orașului. Astfel de construcții puteau fi numărate pe degete în orașul nostru. Aproape toată lumea avea casă cu poartă la stradă și o grădină în fața sau în spatele casei. Mulți dintre locuitori mai aveau și ceva păsări sau animale domestice. Azi e greu să ai un câine la apartament sau chiar o pisică.

Pe stradă, toată lumea se cunoștea, cei mai tineri îi salutau pe cei bătrâni, iar domniii își scoteau pălăria în fața doamnelor, spunând: „sărut-mâna, doamnă!”. Astăzi, din pricina individualismului, dacă cineva e singur și bolnav în apartamentul lui de la bloc, unde, de multe ori, nici nu îți cunoști vecinii, poți să mori fără ca nimeni să știe, fără ca nimeni să afle, până când cadavruul tău va mirosi a putrefacție.

Până au apărut frigidererele, păstram la rece, în pivniță, tot ce era nevoie și tot acolo, toamna, puneam butoiul de murături și legumele ce se păstrau în timpul iernii. Mă delectam cu cireșe, caise, mere și pere, iar astăzi, prin toate târgurile găsești banane, portocale și ananas. La restaurant începeam cu o țuică, apoi continuam cu o bere la halbă sau la țap, Azuga sau Bragadiru, nu era moda să ceri o vodcă Absolut sau Smirnoff, sau o bere Carlsberg sau Tuborg. Fanta și Coca Cola nu existau, eram fericiți cu o limonadă sau cu un suc natural de fructe.

Cam așa stăteau lucrurile în epoca aceea romantică, atunci când nu găseai ca acum, peste tot, un non stop, un supermarket, un exchange, când nu cereai o ice-cream, ci o banală înghețată pe băț sau la cornet, încât acum toate par să fie OK. Am constatat, în ultimii ani, că nu doar oamenii și arhitectura locurilor s-au schimbat, ci și limbajul, mult mai pestriț și foarte departe de limba pe care am învățat-o noi la școală. Foarte multe împrumuturi din alte limbi, multe după ureche, o gramatică aproximativă sunt semne de îmbolnăvire a limbii române și școala trebuie să fie prima care intervine.

* Bulevardul Castanilor, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2005.

După Revoluție am revenit la Târgoviște de cel puțin 20 de ori, câteodată chiar de două ori pe an. Am regăsit aceeași gară, același bulevard cu castani și Turnul Chindiei era mereu la locul său. Trebuie să fiu obiectiv și să recunosc că acest oraș este aproape în întregime asfaltat, cu o bună canalizare, cu destulă lumină electrică noaptea, cu trotuare decente și cu multe taxiuri. E mai curat decât Bucureștiul și nu are decât foarte rar câini vagabonzi pe stradă. Orașul e împărțit după niște reguli ale căror rațiuni nu le înțeleg, pentru că eram obișnuit cu împărțirea dinainte, în care dacă întrebai pe cineva unde locuiește, îți răspundea spre Suseni, către Sârbi, spre gară, pe Costescu Comăneanu, pe la obor, etc.

Am vizitat recent parcul orașului, care are și o grădină zoologică foarte frumoasă. Spre deosebire de grădinile particulare ale orașului, din perioada interbelică, printre care cea a lui Polizu Dragomirescu, târgoviștenii pot acum să se plimbe și să ia aer într-un spațiu mult mai întins, propice și manifestărilor artistice și culturale. Terenul de la Sala de Arme, care s-a inaugurat cam la plecarea mea, este astăzi un stadion frumos și e păcat că nu mai avem

echipă de fotbal în prima divizie. Cam la vreo trei ani de la Revoluție, m-am întâlnit cu Radu Urziceanu la București și am venit cu el la Târgoviște, unde s-a organizat pe acest teren un turneu de fotbal feminin, căruia i s-a dat o cupă cu numele meu. Au participat vreo cinci echipe și eu le-am dat premii în bani fiecărei echipe participante. Mi-am amintit de timpurile mele de sportiv și bineînțeles că am văzut apoi și o partidă a Chindiei.

M-am schimbat, desigur, și nu puțin, în cei 60 de ani de când am părăsit orașul. Târgoviștea s-a schimbat și ea, la rândul ei. Dacă mă întrebați dacă acest lucru e spre bine sau spre rău, cred din toată inima că schimbarea este pozitivă. Și în felul în care arată orașul, și în mentalitatea locuitorilor săi. Nu trebuie să fim doar nostalgici, progresul este esențial în viața unui oraș.

Bineînțeles că aceste pagini sunt efectul nostalgiei, o privire melancolică și duioasă asupra Târgoviștei de altădată. E înscris în natura umană ca frumusețea să aparțină mai degrabă trecutului.

Corneliu Popescu

Orașul crizantemelor de aur

Îmi mai plăcea acolo la Târgoviște în perioada aceea de început faptul că nenica Ion, vărul meu,

feciorul lui Taica Matei, fratele cel mai mare al lui tata, făcea de vreo trei ani o școală de lăcătuși mecanici, pedinte de Corporație. El cunoștea toate coclaurile și împrejurimile orașului. Era flăcău versat, uns cu toate alifiile, mă luase în grijă din proprie inițiativă și mă proteja ca pe un frate mai mic. Se îngrijea de mine să fac un duș fierbinte în toată sâmbăta cu el acolo la Corporație,

să-mi schimbe cu regularitate lenjeria de corp, mă pune să-mi fac bocancii cu cremă la el în vestiarul școlii. Venea și mă lua la scăldat atunci când știa că aș fi liber, nu la Iazul Morilor unde mă duceam câte odată cu băieții, ci la râul Ialomiței unde va intra într-o bulboană de sub Podul Mihai Bravul unde apa era foarte adâncă. El mă învăța să calc, calm, așa fel ca să nu existe vreun risc că mă duc la fund, doamne ferește. În orice caz era tot timpul cu ochii pe mine, pentru că era conștient că în materie de înot, mă pricepeam cam tot atât cât se pricepea un topor fără coadă. După o baie zdravănă, din cea care te seacă, nenica Ion avea grijă, la întoarcere să ne facem drum printre grădinile sârbilor de pe Valea Voievozilor. Și în timp ce eu făceam de « șase », el scotea de undeva dintr-un buzunar secret o tașcă foarte economică împăturită pe care o îndesa bine de tot cu ceapă verde, cu roșiile cele mai arătoase, cu câțiva castraveți

* Orașul crizantemelor de aur, Iași, Editura Mega Mix, 2003.

cornișoni din cei cu țepi, și cunoscând bine terenul, după cum vedeam eu avea grijă să nu fie nici prea mici, nici prea mari, iar în final mai adăuga și câțiva ardei grași, cei mai frumoși din grădina sârbului.

Și mai aveam încă un motiv foarte serios să-mi placă la meditație la domnul Butăroiu. Cum ne aflam în plin sezon estival, cum ziua încă era foarte lungă, după orele programului de după amiază, așa cam pe la ora cinci, dacă volumul temelor primite pentru acasă, simțeam noi că nu era îngrijorător de mare, plecam în expediție sus la Mănăstire. Prima dată nu ne-am dus singuri, a fost cu noi și nenica Ion. De fapt el a fost șeful echipajului din care mai făceau parte Vasile Calomfirescu, Petrică Popa de la Vulcana Pandeale și bineînțeles eu. După atacul pieptiș asupra coastei ce duce din șoseaua Târgoviște-Ploiești la Râzvad, cale de vreo jumătate de oră numai pe poteca pe care nu prea multă vreme mai în urmă, se vedea că ar fi circulat un granic într-o pantă de cel puțin 45 de grade, ajungeam pe platoul campusului renumitului Liceu Militar. Din întregul ansamblu arhitectonic făceau parte atât pavilioanele liceului cât și ansamblul Mănăstirii Dealu, despre care aflam că fusese menționată documentar încă din 1431, sub numele de « Sfântul Nicolae din Deal ». Ea a fost construită apoi din zid în anii 1499-1501 de Radu cel Mare (1495-1508), lucrările fiindu-i completate de fratele său Vlad cel Tânăr - Vlăduț (1510-1512), făcând parte dintre cele mai valoroase realizări ale arhitecturii medievale românești. La momentul în care ne-am urcat pentru prima oară acolo la Mănăstirea Dealu, am găsit numai jale și ruină. Aproape totul fusese dărâmat de cutremurul de acum aproape trei ani. Cel puțin clădirea mănăstirii avea acoperișul căzut înăuntru, nimeni în cei trei ani nu ridicase de acolo o bucățică de moloz. Cineva apucase să împrejmuiească locurile de acces în clădire cu o plasă de sârmă ghimpată, de-acum ruginită, în intenția de a mai proteja ceea ce mai era de protejat până ce se vor liniști lucrurile după războiul acesta interminabil, ca să fie totul pus la loc așa cum merită istoria acestui neam. Cred că singura intervenție a autorităților în urma sinistrului din '40, a fost aceea de a recupera craniul marelui domnitor Mihai Viteazul, care cică mai întâi ar fi fost îngropat creștinește aci în toamna anului decesului, 1601, pe piatra tombală specificându-se de către prietenii săi ce s-au îngrijit de aceasta, Radu Buzescu și jupânița Preda că

«cinstitul trup zace în Câmpia Turdei și când l-au ucis nemții, ani au fost 7109, în luna av(gust), 8 zile ». Am mai aflat că la jumătatea veacului al XIX-lea, în perioada lucrărilor comandate de Bibescu și Știrbei, capul Viteazului a fost așezat într-o raclă de sticlă, înlocuită în 1904 cu un relicvariu din bronz. Din inițiativa Ligii Culturale, din 1904 și, respectiv, 1912, sarcofagele de marmură – opere ale lui Frederic Stork – pentru Radu cel Mare și Mihai Viteazul, au fost amplasate în pronaos, de o parte și alta a intrării în naos.

Ca să vedem cum arată înăuntru ceea ce se mai putea observa în Sfânta Mănăstire ne-am urcat pe niște grămezi exterioare de moloz, de era să alunecăm și să ne rupem gâtul. Cât eram atunci de tânăr, abia împlinisem unsprezece ani, n-am putut să nu mă revolt pe miile de indivizi ce trecuseră mai înaintea noastră pe acolo și avuseseră grijă și lipsa bunului simț ca să întineze toate locurile de pe pereți, pe unde au putut ajunge, cu grafii în cărbune, creion chimic sau zgâriate cu vârfuri de cuie care să ateste trecerea lor pe aici. Nu eram conștient atunci că urcați pe mormanul acela de moloz, aveam sub noi de fapt, un morman de istorie. Mult mai târziu, după decenii întregi, aveam să-mi dau seama că cioburile de frescă pe care mă urcasem ca să văd sarcofagele acelea de marmură ale lui Radu cel Mare și Mihai Viteazul fuseseră cândva suportul zugrăvelilor lui Dobromir Bătrânul, același care cândva pictase și Mănăstirea Argeșului, și una și alta din porunca unuia și aceluiași mare domnitor, ctitor de țară, Neagoe Basarab, mai bine de trei sferturi de veac înainte de drama Viteazului Mihai. Dar ar fi multe de comentat, lucruri care la vremea aspirației mele de licean prea puțin mă interesau.

Dincolo de mănăstire, după cum veniserăm noi pe linia puternic înclinată a granicului, ni se deschidea priveliștea clădirilor afectate de marele cutremur pe care-l trăisem și eu prin clasa a II primară acolo la Gheboiaia. De departe pavilioanele arătau încă bine, dar dacă le luai seama, observai că erau crăpate pe de-a rândul. Am reușit totuși să ne uităm prin geamul uneia dintre uși, încuiate, dar de nimeni păzite ca să ne delectăm privirile cu chipul înrămat al Marelui Voievod Mihai de Alba Iulia, la vremea când era elev al acestui liceu.

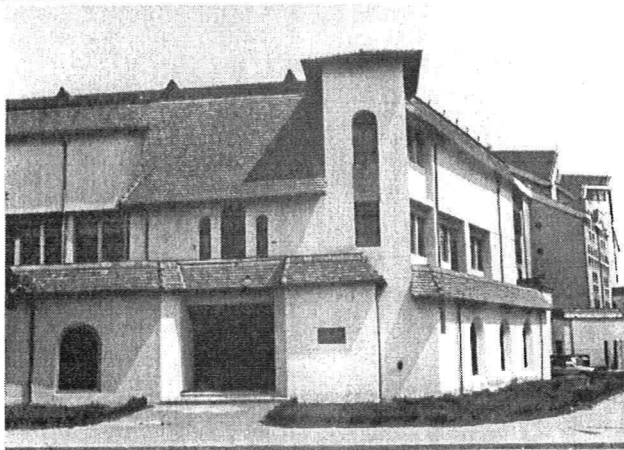
Costache R. Ilie

BIBLIOTECA „ION HELIADE RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA
Târgoviște, str.Steala , nr.2, cod 130018 - Tel./Fax.: 0245/612316
E-mail: office@bjdb.ro, Web: www.bjdb.ro

Principală bibliotecă publică a județului, pune la dispoziția utilizatorilor un fond de peste 300.000 documente: cărți, periodice, materiale audio-video și documente non-publicații.

Servește interesele de informare, studiu, lectură, educație și recreere ale utilizatorilor din municipiul Târgoviște și întreg județul Dâmbovița, prin servicii care asigură accesul nediscriminatoriu la propriile fonduri (colecții și baza de date), precum și la alte surse, accesibile ei din exterior.

SERVICIILE

- *Serviciul dezvoltare, evidență, prelucrare a colecțiilor, catalogare, organizarea cataloagelor*
- *Serviciul studii, cercetare, informare bibliografică, automatizarea serviciilor. Asistența de specialitate*
- *Serviciul relațiilor cu utilizatorii*
- *Centrul de informare comunitară (C.I.C.)*

**Secția colecții speciale
„Constantin Cantacuzino”**

Fondul secției este compus din: cărțile donate de particulari; carte veche românească; carte cu însemnări manuscrise; fondul scriitorilor dâmbovițeni; colecția de manuscrise literare românești; ediții bibliofile românești și străine; ex-librisuri; colecția de cartofilie; microfilme (ale revistelor și ziarelor apărute de-a lungul anilor în limitele geografice ale județului Dâmbovița.

Filiale:

Filiala Micro IX (strada Avram Iancu, Bl. 17, Sc. C, Ap. 43)
- Dispune de un fond de peste 6000 unități de bibliotecă din toate domeniile, predominând cartea pentru satisfacerea cerințelor de lectură ale elevilor;
- Organizează activități de popularizare a filialei, de animație culturală în școlile din micro IX.

Filiala „Chișinău” (strada Ion Creangă nr.82/1, Chișinău, Republica Moldova)

- Are un fond de 20 251 volume, din care 74 titluri de periodice.

Periodic, biblioteca organizează activități la sediu, în colaborare cu alte instituții culturale, dedicate principalelor evenimente ale spiritualității românești și universale.

Secția de împrumut pentru adulți

- Oferă cititorilor o colecție compusă din peste 70.000 de volume din domeniile: filosofie, religie, științe sociale, lingvistică, literatură română și universală, generalități, istorie, geografie, biografii.

- Practică împrumutul interbibliotecar.

- Pune la dispoziția cititorilor liste tematice de recomandare, de prezentare a ultimelor noutăți intrate în colecțiile noastre.

Secția de periodice „Elena Văcărescu”

- Pune la dispoziția cititorilor peste 11.000 unități de bibliotecă, (periodice) având 20 de locuri pentru studiu în sală. Organizează banca de date privind dezvoltarea economico-socială a județului Dâmbovița reflectată în presa centrală și locală. Alcătuiește „Anuarul Dâmbovița”, punând la dispoziție, spre cercetare, publicații sau orice referințe despre lucrări existente în depozitul local.

**Secția de carte tehnico-științifică
„Nicolae Ciorănescu”**

- Pune la dispoziția cititorilor un fond de peste 25.000 publicații din domeniile respective.

- Acordă referințe și informații de specialitate.

**Secția de împrumut pentru copii
„Ioan Alexandru Brătescu-Voinești”**

- Funcționează într-un spațiu propriu (Bulevardul Libertății, bl. B 2, parter).

- Pune la dispoziția copiilor un fond de peste 40.000 de publicații specifice particularităților de vârstă și pregătire școlară.

- Colecțiile sunt organizate pe criterii tematice, în concordanță cu bibliografia școlară, cu cerințele de studiu și lectură ale copiilor.

- Fondul de referință poate fi consultat în sala de lectură, special amenajată.

Sala de lectură „Grigore Alexandrescu”

- Oferă spre studiu lucrări din toate domeniile cunoașterii (aproximativ 100.000 volume).

- Dispune de 30 de locuri pentru studiu.

- Pune la dispoziție materiale de referință, de informare bibliografică, de cunoaștere a tradițiilor socio-culturale ale colectivității.

Secția de artă „Nicolae Grigorescu”

- Colecția conține peste 7000 lucrări de estetică generală, cărți și albume din domeniul artelor

- Are un număr de peste 10.000 unități de bibliotecă, din domeniul audiovizualului (discuri, casete audio și video, benzi magnetice, CD-uri, CD-rom).

- La solicitare, în limita posibilităților, pune la dispoziție fondul de discuri și casete pentru imprimări.

PROGRAM PENTRU PUBLIC:

LUNI: 12-19; MARȚI – VINERI: 9-19; SÂMBĂTĂ: 9-12.

*Voievodul martir – Constantin Brâncoveanu,
în memoria neamului românesc*

Târgoviște

București